

Žirovski občasnik

Časopis Literarne sekcije DPD Svoboda
za kulturna in družbena vprašanja
na Žirovskem

1980
1981

2

cena
30ND

Žirovski občasnik

Št. 2(1981)

Izdaja ga

Literarna sekcija
DPD Svoboda Žiri

Izdajo so finančno

Alpina

in materialno

Ljubljanska banka

podprli

Slovenijales

Uredili so ga

Tone Eniko

Etiketa

Gl. in odg. urednik

Miha Naglič

Kladivar

Likovni uredniki

Franc Temelj

KGZ Sora

Stane Kosmač

Poliks

Tomaž Kržišnik

Helena Zorjan

Anuška Kavčič

Tehnični urednici

Silva Lehajnar

Vsem se najlepše
zahvaljujemo!

Naklada

500 izvodov

Naslovnica in

Cena

40 dinarjev

vinjete

Stane Kosmač

Natisnila in vezala

Partizanska knjiga,

Ljubljana

Tisk ovitka in

likovne priloge

Etiketa Žiri

Ob stoletnici bralnega društva, ki je bilo prvi
organizirani in posebej zato ustanovljeni dejavnik
slovenske kulture v Žireh, posvečamo to številko
slovenskemu kulturnemu prazniku.

V Žireh, 8. 2. 1981

UVODNE BESEDE

Srečko Kosovel

Zakaj grmijo taki plazovi obupa na nas? Zakaj omahuje naš korak trikrat na dan? Zakaj tone naša misel v trajni maloupnosti, zakaj omahne ob prvem poletu in pade pobita, za vekomaj ubita na tla, žalosten spomin in ovira na poti? Ali je res samo poguma premalo? Ali je res samo vztrajnosti premalo?

S filmsko naglico beži čas mimo nas. Še pri nas, koder si vsako gibanje lomi peruti v reakcionarnem gozdu malenkostnih razmer, še pri nas, se mi zdi, beži vse tako mimo: z nervozno hitrostjo, obupno naglico, raztrgano, ubito. In vendar ne dušijo nikjer napredka in razvoja (dasi ga s tem pospešujejo!) tako, kakor pri nas.

Zdi se mi pa, da je ravno v takem kaotičnem kopičenju dogodkov in doživljanjev potreba: mirnega gledanja. Kajti vlak vidiš šele tedaj, ako stojiš ti pri miru, če bežiš z njim, ga ne vidiš.

To mirno gledanje nas usposablja trezno presoјati stanje sodobnosti. Kajti ravno v sodobnosti moramo pogrezniti temelje bodočnosti, temelje našega dela. Naše delo se ne lovi za senzacijo dneva, ne sme iskati od dneva priznanja, marveč od bodočnosti.

Zato, ker ne delamo, obupujemo, omahujemo trikrat na dan. Zato, ker ni vere več, vere v bodočnost, vere v delo, ki jo pripravljaja, vere v delo, posvečujoče, zmagujoče. A samo delo vodi k zmagi.

Težki dogodki padajo na nas kakor preizkušnja. In nikogar ni, ki bi pokazal smer, odkoder prihaja rešitev (so že, a morajo molčati!). Slovenski časopisi in revije so z nekaj izjemami nepotrebni pokvarjeni barometri, ki jim ne verjamemo več. Politika hazardira z momentom, računa na neorientiranost, daje pristašem politične obljube, v njej, plitki enodnevnosti, prevladuje nizkoten boj za nizkotne cilje.

Slovensko gospodarstvo tava pač za slovensko politiko. Dočim se slovenska politika opira vsaj v proglaših na humanizem, o tem humanizmu v gospodarstvu ni sledu. To pa sledi nujno iz navedenega: humanizem je politikom le fraza, s katero lahko opletajo nekaj časa sem in tja. Gospodarstvo pa je resno in kruto poglavje, ki sentimentalnega humanizma ne prenese. Tudi za gospodarstvo je samo ena rešitev: gospodarski humanizem.

Slovenska plaha kultura se je zavedla svoje "plemenske" prirojenosti in se umaknila iz javnosti z mrtvim protestom v duši. Izgubila je stik z življenjem in postala potrebna samo še onim, ki jokajoči strmiyo v kotu in objokujejo izgubljene ideale. Ker je ta kultura izgubila stik z življenjem, je izgubila tudi svojo življenjsko silo in upor, ki ga zmore le borec.

Mesto da bi se mladi slovenski kulturni delavci soglasno uprli proti obstoječim krivicam in nizkotnostim življenja, so se umaknili, kamor spadajo: v kot

To ni obsodba, marveč le karakteristika sodobnega stanja, s katerim moramo računati.

Ne bomo se ozirali na one, ki prodajo za skledo leče svoje prepričanje, tudi na one ne, ki ga sploh nimajo. Le za resnost in poštenost sobojevnikov nam gre. Tudi ne moremo nikomur izmed njih obljubljeni raznih ugodnosti, ki jih sami nimamo. Tudi ne pravimo: mi smo, ki vas vodimo v obljubljeni deželo Pravice. Ne mi, ampak vsi, ki se bodo borili za poštenost, odkritosrčnost in načelnost v življenju, pripomorejo k razvoju.

Zmaga resnice v kulturnem, humanizma v gospodarskem, pravičnosti v socialnem življenju pa bo največji trijumf sodobnega človeštva.

/Pripis uredništva:

Te uvodne besede je Srečko Kosovel objavil v reviji Mladina (1. 1925/26, str. 1-2). Danes so nam dostopne v njegovih Zbranih delih (3.zv., str. 9-11, Lj. 1977).

Zavedamo se, da so bile napisane v drugačnih družbenih razmerah, a jih kljub temu ponatiskujemo zaradi njihove izredne poetične in humanistične aktualnosti./

Tribuna boraļceṽ

Mestni muzej Idrīja

Josip Rus

Andrej Pagon - Ogarev

TRIBUNA BRALCEV

Uredništvo z veseljem ugotavlja, da je bil odziv bralcev na našo prvo številko ugoden, saj je bila razgrabljena in marsikdo še zdaj vpraša po njej.

Ustno nas je marsikdo pohvalil in do naših ušes so segla tudi nekatera zakulisna obrekovanja. Pogrešamo pa javne kritike - naj bo dobra ali slaba.

Časopis smo poslali številnim ustanovam in posameznikom z dobrimi nameni: seznaniti jih z našo dejavnostjo, jih povabiti k sodelovanju, jih zaprositi za materialno in finančno podporo ali pa se jim zahvaliti za kaj takega.

Nekateri so se nam pismeno odzvali.

Mestni muzej Idrija

Predlagali smo mu zamenjavo za Idrijske razgleda. Dobili smo jih in zraven še tele vzpodbudne besede:

"Prejeli smo prvo številko vašega Žirovskega občasnika, ki nas je že ob prvem prelistanju razveselila. Razume se, da radi sprejmemo vaš predlog za zamenjavo z našim zbornikom Idrijski razgledi. Literarni sekciji želimo lep in uspešen razvoj.

Če boste za zbiranje gradiva in pisanje za zbornik, ki ga načrtujete, potrebovali arhivske vire, vam je oddelek Zgodovinskega arhiva Ljubljana v našem gradu prav tako vedno na razpolago, to nam je zagotovil njegov vodja tov. Andrej Černilogar. Precej podatkov o žireh, oziroma o idrijsko-žirovskih stikih je raztresenih po raznih časopisih takratnega časa, zlasti v Napreju, kar bi vzelo mnogo časa.

Tudi naša želja je, da se ponovno uveljavijo in še razširijo že tradicionalne prijateljske in sosedske povezave. Veseli bi bili kakega vašega osebnega obiska; tako bi se lahko še bolj neposredno kaj koristnega pomenili.

Se enkrat lepa hvala za poslani Žirovski občasnik, ki je zanimiv po vsebini in izredno skrbno in lepo oblikovan.

Lepo vas pozdravljamo!

Idrija, dne 4.11.1980

Ravnatelj:
Jurij Bavdaž

Josip Rus

"Žal mi je, da se nisem mogel odzvati vašemu vabilu na krajevni praznik, posebno zaradi 75-letnice TD Sokol, na katerega me vežejo posebni spomini." (Ljubljana, 30.10.1980)

Z malo besedami, a prizadeto se je oglasil Josip Rus, nekdanji sokolski prvak ter nosilec številnih pomembnih funkcij med NOB in po njej.

Andrej Pagon - Ogarev

"Prejel sem "Žirovski občasnik" in se zanj tovariško zahvaljujem. Ni nič narobe, ker ste v ŽO objavili mojo pesem "4. januar 1944 v Žireh". Zelo dobro razumem denarno stanje uredništva in hkrati cenim Vaše prizadevanje, da se ohrani zgodovinsko pričevanje na tista leta, ko smo se zavestno odrekli vsem udobnostim življenja in se v gozdovih borili za naš lepši jutrišnji dan! In še to. Takrat nismo pisali za honorar, ker smo čutili potrebo, da se tudi s pisanjem borimo za svobodo, zato tudi ob morebitnem ponatisu ne zahtevamo nobenega honorarja!!!

V pismu omenjate prošnjo, da bi prispeval še kakšen zapis iz takratnih časov, ki se nanaša na Žiri. Pošiljam nekaj pojasnil k sestavku "Zgodovinsko ozadje nastanka pesmi", itd., skupaj z izvlečkom moje reportaže "Življenje, življenje", ki sem jo kot ranjenec napisal v bolnici "Franja" in jo je potem objavil "Partizanski dnevnik" čez celo stran v januarju 1944. Dalje pojasnujem, kdo sta bila Blaž in Matjažek, ker sem mnenja, da je prav, da Žirovci spoznajo, kdo sta bila ta dva izredna partizana in komandanta.

Prilagam tudi fotokopijo recitacije, ki jo je tovariš Blaž recitiral na mitingu v Žireh zadnji dan leta 1943. Zapis te recitacije sem ohranil v mojem partizanskem arhivu. Prilagam tudi fotokopijo spominskega zapisa o padli Drini - Miheli Škapin, ki je padla dne 15. novembra 1943 pri samotni kmetiji na vzhodni strani Žirov in fotokopijo njene pesmi "Jesen", ki mi jo je bila izročila pred hišo omenjene kmetije dan pred napadom Nemcev in belogardistov na II. bataljon Vojkove brigade. Mihela Škapin - Drina je bila imenovana za narodno herojinjo. Doma je bila iz Vipavske doline.

Prilagam tudi dve pesmi, ki opisujeta Rupnikove domobrance: "Ofenziva na prašiče" in "Rovtarska". Pesmi sta bili objavljeni v glasilu Vojkove brigade "Za Vojkom", številka 2, ki je izšla pred novim letom 1944.

Nadalje se mi zdi potrebno, da Vas kot urednika opozorim na danes že pokojno Rupert Frančiško iz Nove vasi št. 47 - takratna številka. Po vojni sva si izmenjala nekaj pisem, v katerih sva se "pogovarjala" o naši narodnoosvobodilni borbi.

V enem imenovanih pisem mi je bila sporočila, da je napisala daljšo kroniko dogodkov iz njene vasi in okolice. Verjetno jo hranijo njeni otroci. Vprašajte jih, saj je menda njena hčerka še doma v Novi vasi. V pismu omenja med drugim, kako je šla kropit padle partizane, ki so padli dne 4. januarja 1944 v Žireh. Med mrtvimi je bil tudi sodnik Kramberger, ki se prejšnji večer kar ni mogel posloviti od gostoljubne hiše Ropretove družine. Ko je bil zvečer 3. januarja pred odhodom v Žiri, se je še dvakrat vrnil nazaj v hišo in se poslavljal z besedami: "Po vojski se bomo pogovarjali, po vojski." Drugi dan je bil med mrtvimi...

Toliko sem imel za mojo dolžnost, da Vas seznanim in dam nekaj napotil za gradivo naslednje številke. Lahko Vam, za Vaše res veliko prizadevanje, samo čestitam.

NEKAJ POJASNIL K SESTAVKU
 "ZGODOVINSKO OZADJE NASTANKA PESMI"
 (4. JANUAR 1944 V ŽIREH), OBJAVLJENEM
 V ŽIROVSKEM OBČASNIKU

Nemci in belogardisti so napadli štab Vojkove brigade v župnišču v Žireh dne 4. januarja 1944 že pred deseto uro zjutraj in ne 3. januarja 1944. V župnišču sta bila takrat štab brigade in propagandni odsek. Ko so zaregljale nemške strojnice, smo z največjo naglico pospravili opremo in se umaknili po hodniku na vzhodna vrata, kjer nas kroglice niso mogle zadeti. Eden za drugim so se tovariši s stopnic župnišča reševali čez glavno cesto na drugo stran, kjer so bili varni pred kroglicami. Zadnja sva ostala na stopnicah s komandirjem zaščitne čete Mitjem. Nemci so na drugi strani župnišča kričali: "Hände hoch!" Bili so to pravi trenutki odločitve. Pred menoj se je na cesto pognal komandir Mitja. Na sredi ceste ga je prerešetal rafal iz strojnice. Brez glasu se je zgrudil na tla, se preobrnil na stran, sključil eno nogo in negibno obležal. Videl sem, kako se je v cestnem prahu nabirala velika luža krvi, ki mu je odtekala iz več ran. Tako je padel - le nekaj metrov od mene - dobri komandir Mitja, doma nekje na Gorenjskem. Vse to se je zgodilo v nekaj sekundah. Trenutek sem okleval ali naj sledim Mitji ali...

Na drugi strani ceste je bil visok plot iz smrekovih krajcev. Dva krajca so tovariši, ki so se reševali iz župnišča pred nama, odtrgali, da so se lahko rešili za steno bližnje hiše. Tam za plotom je stala stara žena in mi z roko dajala znak, naj skočim čez cesto. Tvegala sem in se pognal s stopnic čez cesto. Čudno! Sovražna strojnica se ni oglasila. Nepoškodovan sem dosegel plot in se stlačil skozi odprtino. Tista stara žena mi je z roko pokazala navzgor k Jurčnikovi hiši in dejala:

"Za tisto hišo so zbrani tovariši, ki se eden po eden rešujejo v gozd po tisti čistini."

Zaščiteno od sten hiš sem se pognal navzgor. Tam je bila skupina tovarišev, med njimi tudi operativni oficir štaba brigade Bojan Hojan - Marko, major bivše jugoslovanske armade. Bil je oblečen v bel vetrni jopič in obut v visoke škornje iz rdečkastega usnja. Stal je na vogalu lesene lope in iz brzostrelke spuščal rafale na Nemce, ki so od župnišča drveli po cesti in kričali, naj se vdamo...

Medtem so se tovariši eden po eden plazili navzgor po travi proti rešilnemu gozdu. Ko je prišla vrsta na mene, sem se po vseh štirih začel plaziti navzgor. V eni roki sem imel puško, v drugi majhen kovček z raznimi dopisi. Ko sem dosegel živo mejo, sem se z glavo naprej pognal v dober meter globoko drasto - gozdni kolovoz, ki je iz Goropek peljal v Žiri. Prav takrat sem v levem kolenu začutil močan sunek. Zadel me je kroglica iz sovražne strojnice. Ko sem hotel vstati, je noga klecnila. Nekaj toplega je začelo polzeti po nogi v čevelj. Bil sem trenutno na varnem, ker me je pred sovražnimi kroglicami ščitila tista vdolbina. Nemci so videli, kam se rešujemo in so silovito obstreljevali tisto čistino in gozd. Odstreljeni vršički smrek in jelk so kar deževali na gozdna tla. Začeli so nas obstreljevati tudi z minami. Ko sem se plazil po tistem žlebu navzgor, se je na drugi strani razpočila mina. Drobec mine mi je posnel kožo na členkih leve roke.

Zavedal sem se, da je le od moje vztrajnosti odvisna rešitev, zato sem se plazil naprej po tistem žlebu, dokler nisem dosegel mrtvega kota, kjer sem bil varen. Spotoma sem dobil mrtvega intendanta Milana. Ležal je na snegu, iz ust pa mu je še kar naprej tekla kri... Dva mrtva v tako kratkem času...

Kasneje sem v bolnici "Franja" napisal reportažo z naslovom: "Življenje, življenje...", ki jo je potem objavil "Partizanski dnevnik" čez celo stran. V reportaži sem zapisal, da so nam odstreljeni vršički smrek in jelk, ki so nagosto kot dež padali na gozdna tla, kazali pot v življenje. Tisti odstreljeni vršički so bili - poleg zvonov, ki so v žirovskem zvoniku zvonili poldan - navdih za pesem "4. januar 1944 v Žireh".

O Bojanu Hojanu - Marku moram zapisati še tole: Takrat ko je z brzostrelko streljal na Nemce, ki so po glavni cesti drveli proti nam, ki smo bili za Jurčlikovo hišo, je streljal pred nje ali pa čez nje. Nemci so dobro vedeli, da je "partizan", ki nosi bel vetrni jopič in visoke rdečkaste škornje - njihov sodelavec. Prav zato niso streljali na partizane, kjer so opazili njegovo postavilo!! V februarju 1944 so majorja Bojana Hojana - Marka in Karla Novaka - Toneta, komandanta I. bataljona Vojkove brigade, aretirali in prišla sta pred partizansko vojaško sodišče. Bila sta zaradi izdajstva in sodelovanja z okupatorjem obsojena na smrt in ustreljena. Pisatelj Tone Svetina je v "Ukani" obširno opisal delovanje obeh. Majorja Bojana Hojana - Marka imenuje v "Ukani" major Hrast, Karla Novaka - Toneta pa imenuje Grabar. (Kdor še ni bral "Ukane", mu toplo priporočam, naj jo prebere).

V "Utrinkih ob 10. obletnici Žirovske republike" sta omenjena tudi Matjažek in Blaž. Oba sem dobro poznal, saj smo bili več časa skupaj kot partizani. Branko Karapandža - Matjažek je bil nekaj časa namestnik politkomisarja, kasneje pa politkomisar XXXI. divizije. Za Novo leto 1944 je v glasilu XXXI. divizije "Triglavski odmevi" napisal uvodnik, s katerim je vlival poguma borcem:

"Tudi sedanjo, šesto Hitlerjevo ofenzivo bo razbila jeklena in borbena volja narodov Jugoslavije. Jugoslovansko ljudstvo in njegovi vojaki že vidijo na obzorju krvavo-rdeče porajajoče se sonce - sonce svobode. Hitlerjevi krvniki gledajo v vizijo Harkovskih vislic svojo prihodnost.

Borci, ki se borite na najzapadnejšem delu naše Domovine, pod senco Triglava, komandirji, komandanti in politkomisarji XXXI. divizije - da bi vam bilo leto 1944 srečno!

Danes si podajmo roke v zakotnih gorskih vaseh in na januarskih zasedah in stražarnicah - jutri v Trstu, Celovcu in Ljubljani..."

Na mitingu za božični večer 1943 v Žireh je njegov govor vzbudil veliko odobravanje.

V istih "Utrinkih" je omenjen tudi Blaž - "... epska pojava velikana - junaka, ki z brzostrelko v roki recitira svoje pesmi..."

Blaža - njegovo pravo in pesniško ime je bilo: Vrhunec Oto - Blaž Ostrovrhar, sem zelo dobro poznal. Bila sva skupaj v Vojkovi brigadi od njene ustanovitve v Cerknem, dne 26. septembra 1943, do ranitve v Žireh dne 4. januarja 1944. Oba sva pisala tudi pesmi in recitacije. Blaž je svoje pesmi izdal v zbirki z naslovom: "Pesmi padlim borcem". Zbirko mu je natisnila ciklostilna tehnika "Gropa" z datumom 15.11.1944. V zbirki je dvajset daljših in krajših pesmi. Daljše pesmi je z velikim navdušenjem sam recitiral na mitingih. Ko sem bil s Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Primorje premeščen na Zapadno primorsko okrožje kot vodja oddelka za dopisništvo in istočasno kot dopisnik za Partizanski dnevnik, sem prejel to njegovo zbirko. Na prvi notranji strani mi je kot posvetilo napisal:

Tovarišu Ogarevu!

Mi, ki uprli zlu smo se peklà

našli bomo pot tud' iz njega.

Položaj, 20.11.1944

Blaž.

To njegovo zbirko večkrat jemljem v roke. Ob branju vsakikrat oživi v mojem spominu njegova pojava prav taka, kot sem ga videl dne 26. septembra 1943 v Cerknem ob ustanovitvi Vojkove brigade. Nikoli ne bom pozabil mitinga v Žireh, ko so Žirovci v dvorani Sokolskega doma po govoru divizijskega politkomisarja Branka Karapandža - Matjažeka začeli vsklikati:

"Blaž naj pride na oder! Hočemo Blaža!"

Njegova pojava borca, komandanta in pesnika, je naravnost elektrizirala poslušalce.

Spominjam se nekega razgovora z njim, ko mi je priporočal:

"Ogarev, piši in piši. Opisuj borbe, juriše, dogodke in borce na položajih. Piši kroniko in zapiši vse važnejše dogodke v vojski in na terenu. To bodo naši prihodnji romani, povesti, črtice, dramske igre in drame."

In še tole moram zapisati o Blažu. Kot bi bil slutil, da ne bo dočakal svobode, je v pesmi posvečeni svoji ženi zapisal:

Grobov tam mnogo bo izgubljenih
po grapah, gozdih, traticah,
morda bo moj pri zapuščenih,
kjer križ ne bo v rožicah.

Mi smreke bodo šepetale
molitev tiho v noč temno,
z bršljinom travce pa zvezale
preprosti venec v slovo.

V zadnji ofenzivi leta 1945 je bil Blaž komandant Škofjeloškega odreda. S skupino borcev se je umikal po sveže izorani njivi pri Topolah nad Selško dolino. Sovražnik jih je obstreljeval in Blaž je bil hudo ranjen v noge. Da ne bi prišel živ sovražniku v roke, se je sam ustrelil.

Profesor Viktor Smolej je v VII. zvezku "Zgodovine slovenskega slovstva - Slovstvo v letih vojne 1941-1945", izdala Slovenska Matica 1971. leta, o Blažu-partizanskemu pesniku zapisal:

"Verzi njegovih pesmi so kakor neugnan tok, kakor hudournik, ker hočejo ujeti in podati viharost vojnega dogajanja. Ostrovrharjevi verzi svobodno vihrajo mimo naše zavesti, kakor je to pri ljudskih pripovednih pesmih..."

Ostrovrharjeve pesmi so primer sloga, kakor ga uveljavlja pevec-govornik-recitator v sproščenem, elementarnem zaletu."

TOVARIŠICI DRINI V SPOMIN

Drina, lepo je življenje v borbi, samozatajevanju, v izpolnjevanju vseh dolžnosti do domovine, kot si ga živela Ti. Tvoja navzočnost je vlivala poguma celo tovarišem v bataljonu, ki so omahovali pod težavami, ki jih nalaga današnja borba za svobodo. Še danes ne morem verjeti, da Te ni več med nami. Pa saj je Tvoj duh navzoč povsod. Med nami živi Tvoja nikoli mirujoča narava; vedno zaposlena, zmeraj vedrega obraza, si nam pripovedovala dogodke in doživlja je iz borb, ki so nas podžigali k vedno večji borbenosti.

Občutili smo trdo Tvojo nenavzočnost v bataljonu, zavedali smo se, da nekoga manjka, a smo se bali imenovati Tvoje ime, ker težko nam je bilo pri srcu. Padla si junaško kot borec, zadeta od Dum-dum krogle.

Ni bilo tožbe čez kruto usodo, ki Ti je prekrižala Tvoje načrte. Ni Ti bilo dano, da bi bila doživela dan svobode, ki je že tako blizu, in za katero si se toliko žrtvovala. Do zadnjega si izpolnila svojo narodno dolžnost. Tvoja kri je pordečila sneg in napojila to zemljo, ki si jo tako goreče ljubila. Ko si nam govorila o domu in svojcih, je v Tvojih očeh igral plamen neugasljive ljubezni do svojcev, do rodne grude, do naše nanovo vstajajoče domovine.

Rad bi povedal o Tebi več, ker si zaslužila, da bi Te v pesmih opevali, pa so tako neokretne moje besede in težko mi je v duši, ker Te več ni. Zatreti hočem z moško odločnostjo bol; ker sem prepričan, da Ti je sedaj dobro. Iz kraljestva duhov gledaš na nas, na našo borbo, Tvoj duh je med nami in nas podžiga k vedno večji borbenosti.

Dan pred hajko si mi izročila pesem, Tvoje delo, da jo pregledam in priobčim v našem listu. Navzlic Tvoji trdi zunanosti si nosila v svoji notranjosti mehko čutečo žensko dušo, ki je v trenutkih človeške osamljenosti sprejemala iz vsemirja tudi glasove nežne ženske poezije. Oddolžujem se danes obljubi, ker jo smatram kot Tvojo zadnjo željo in priobčujem tu spodaj Tvojo poezijo. Globok opazovalni čut do narave in ljubezen do naše trpeče domovine sta izražena v nji.

In mi

"Pomnik postavimo Ti tak,
da slednji skuša biti Ti enak."

O g a r e v .

JESEN

V jeseni pozni, ko strn že rumeni,
jata kavk in vran čez njo leti,
kmet s svojih nji priderek spravlja,
za zimo trdo se pripravlja.
Za svobodo v borbi je v tem leti,
naš mladi rod ves v gozdovih,
ne toži po zapuščenih domovih,
da le odide naš sovražnik kleti.
Glej, stražarji junaški tam stoje,
pozorno v gozdni mir motre,
za njimi naši tiho govorijo,
v vrtincih listi padajo, šumijo.
Se stražarjem zablisnejo oči,
ko čujejo, tovariš govori:
"Zatiraš danes nas, nam delaš kvar,
bi rad uničil nas, postal vladar.
A vedi to: kmet tvoj ne bo tlačan,
dokler bo s puško gibal partizan!

Drina

STRAN OD ZEMLJE NAŠE

Blaž Ostrovihar

Vojna je, kri teče, jok, beda, obup. Cela Evropa je velikansko grobišče, preko katerega se vali dim požganih domov, vasi in mest. Zakaj vse to? Krvi in zemlje lačnemu tujcu se je zahotelo novih, lepših polj, gozdov in livad.

Pridirjal je na jeklenem konju nemški Atila, ugrabil zemljo ter hotel ugrabiti tudi narodno čast. Kmet je klel, ko so vojaki vdiral v shrambe ter kradli žiro in mast. Delavec je stiskal pesti, ko je prešteval mali izkupiček, s katerim ni bilo mogoče, da bi preživel svojo veččlansko družino. Narod je godrnjal in zahteval pravice, ker pa te ni bilo, jo je šel iskat. Iz senikov slammatih streh in iz podzemlja so jemale trde pesti jekleno orožje. Pričel se je upor. Počilo je tu in tam. Tu se je zvrnil fašist, tam na cesti, v jarku je obležal narodni izdajalec.

Narod svobodnih Slovencev, potomec kmečkih upornikov se je zavedal, da mora živeti in ne sme propasti. Zbral je okoli sebe čete in jim dal vodnike, ti so bili prvi pionirji naše svete svobode. Sence hrastov in temnih smrek so jih skrile in jim dale zavetje. To je bil njihov dom. Mehki mah med gosto praprotnjo pa njihova postelja....

Pod hrastom bil je dom teman,
brez oken, vrat in strehe,
osvete sin pa je željan,
iskat si tam utehe!

Cete so se množile in množile, cel narod je postal velike ideje vojak. Ob taborskem ognju in v senci gozdov so se pisale pesmi in legende o hrabrih, ki so raje lačni in žejni poginili, kot bi se predale nemškemu osvajalcem. Vstali so novi vodniki, novi Gubčevi in Gregorčičevi vojaki, silni maščevalci naroda, toda drznega naroda, ki je hotel živeti.

Mlad študent je vstal sredi tabora in medlo še mlado lice mu je osvetljeval ogenj. Govoril je o borbah, o narodu, o osveti, o svobodi, rekoč: poraja se nov duh, vera naša v pravico, borbo je silna, zavest neomajna v zvestobi narodu. Če bomo padli pod rokami gestapovskih hord ali njihovih vazalov, bomo padli za svobodo, za narod, za zemljo, ki je solzna in še vedno lepa...

Pustite zemljo nam tirani,
ki je tisočletna naša last,
četudi bili smo izdani,
preti vseeno vam - propast!

Da, propast, ti oholi nemški fašist, propadel boš in s teboj vsi tvoji; uprli smo se, tebi, ošabni Nemeč, preti pogin, tebi, ki se nazivaš gospodarja naroda, grozi partizan s pestjo in puško. Zate smo sicer banditi, rokojnjači, svojat, toda kaj praviš ti, nam je vseeno, ker boš propadel...narod naš pravi drugače in ta bo živel, ker mi padamo za njegovo svobodo. Za narod smo drzni pionirji, ki preko naraslega veletoka delajo most. Most, ki drži preko pošnega sveta v nove dvore in v nove zarje, ki žare od vzhoda.

Glej tam na vzhodu roko, glej, glej vse nam maha v pozdrav, vabi nas in kliče nas, zdravstvijte tovariši, gremo, tu smo med vami, tudi mi smo vaši, poznamo vas, skupaj smo bili lačni, skupaj krvavi, zato pozdravljeni; daj mi roko tovariš, kaj ne moreš

Še - kaj - fašisti še vedno so med nami, še ni torej konec morije in nasilja; ali pa so le hude sanje? Ne, niso sanje, saj je dan, sonce sije, ljudje so svobodni, ni pušk in bajonetov, je življenje brez mrličev - ali pa se mi blede, ne, da...!

Ljudje se mi nasmihajo v topli pozdrav, vsi so mi tovariši, vsi bratje. Glej tovariš, glej glej, tam na bregu, tam so bratje, vabijo naju... hitimo, hitimo tja; kaj se ne more, praviš, ni mostu, kaj, tam je voda, deroča voda, kako ji je ime...? Nacist! "Nacist", kje sem to vražje ime vendar že slišal, kje to bilo... Ah, spomnil sem se, nacisti, fašisti, banditi, ribeli, da da, dan je in tu so še nacisti, še fašisti.

Tovariši, tovarišice, borci, borke, Slovenci, Slovenke, k orožju, na položaje, spet so tu, smrt fašistom, prvi bataljon naprej, odprite bombe, pištole v roke, bodala med zobe, kaj gledate naprej... juriš, huraaa, smrt fašistom - izdajalcem našega rodu, naprej fantje za domovino, za svobodo v smrt, ne za svobodo v življenje, k soncu, naprej, huraaa. Tovariš, ne boj se, kaj stojiš - mar Nemcev se bojiš? Ne, ne boj se zgodovine, ki sedaj piše, naj piše o herojih, o junaških bojih, zdaj je čas; obkolite že vas! Vi pa za menoj, kaj me gledate, ne čujte komande - kaj me hočete izdati...? Oh vi me ne boste izdali, tudi jaz vas nisem, vaš sem, vi ste me postavili za glavarja, vas sem vodil in branil, vaše bodo moje roke, vaša je moja kri, če jo hočete, jo vzemite, saj je vaša, iz vaše krvi sem izšel, iz vaše zemlje izrastel, na tej zemlji hočem tudi umreti! Ne glejte me tako boječe, pojdite raje z menoj, ljubim vas, ker ste trpini, izgnanci, ker ste lačni, žejni, ušivi in raztrgani, vsi z menoj, možje in žene, tudi vi otroci -ne-vi otroci pa pojdite v svet in mu povejte, kako so vaši očetje ljubili in branili svoj dom in zemljo rodno.

Očeta spomni naj se vnuk,
ko bode ta že pokopan,
z grobov, krvi in stotin muk,
zasjal svobode mu je dan!

Hudo je, oh tako hudo, požgani smo, teptani, zima je, mraz, brez doma smo, brez strehe, kdo nam bo jo dal...

Jaz sem bolan, nimam sestre, da bi mi skuhala čaja, Nemci so jo ubili ravno, ko mater so selili. Očeta je izdal belogardist, baš ko mi je prinesel kruh v samotni gozd. Umrli na nemškem je morišču, izdajalec pa v našem taborišču!

Hudo res, hudo, doma ni, staršev ni, hrane ni, mraz je in obleke ni, kdo nam bode dal... kaj ste vsi padli?... Ne, ne, niso vsi padli, še so tam, oh vidim vas, pozdravljeni, ti si ljubi, narod moj. Da, ti mi boš dal, streho in počitek, ti mi boš skuhal toplega čaja in spletel nogavice. Da ti dragi narod moj, jaz ves sem tvoj. Nisem sam, sedaj vidim, da ste vsi moji, jaz sem vaš in za vas hočem tudi pasti...

Da tako, sedaj mi je dobro. Zopet sem zdrav, zopet mislim, trezno mislim, niso več sanje. Vem, fašisti so še tu, izdajalci še niso vsi propadli; no prav, pa naj bodo, bodo tudi ostali, ker mi se bomo maščevali!

Zato pa zdaj, vsi na delo,
da res bo kak uspeh imelo,
vsi vi zdaj v partizane,
naj črtica vas moja gane!

S tovariškimi pozdravi!

Andrej Pagon - Ogarev

Tolmin, 13.11.1980

Aktualno v Žireh

Bojan Djurić Nekateri se ukvarjamo tudi
z arheologijo

Franc Temelj Rimljani na žirovskem

Miha Naglič Še nekaj tez o možni
prihodnosti žirovske
kulture

NEKATERI SE UKVARJAMO TUDI

Z ARHEOLOGIJO

Bojan Djurić

...:kada pisac odkrije i savlada jednu od mogućih formi pristupa stvarnosti, on je time, čini mi se, odkrio i novi sloj realnosti, novi ugao gledanja na stvari i pojave. Realnost se kroz ta i takva formalna istraživanja zapravo proširuje i produbljuje, novi tehnološki procesi kojima smo podvrgli isečke realnosti, instrumenti pomoću kojih vršimo vivisekciju bića i stvari, samo nam odkrivaju nove, čudesne prostore sveta i bića, prostore za koje sve dotle nismo znali, koje nismo ni slutili sve dotle dok ih nismo stavili u presu forme, dok je nismo nagrizli kiselinama: stvarnost se odkriva pred nama kao pod mikroskopom što se odkriva sastav elemenata i, istovremeno, kao zvezdano nebo i galaksije kroz leću teleskopa.

Danilo Kiš

V zavest širše družbe se je slovenska arheologija vpisala pravzaprav šele v zadnjem času s številnimi domačimi in nekaj tujimi razstavami ter nekaterimi poljudno-znanstvenimi teksti in prevodi. Kljub temu pa lahko danes še vedno trdimo, da je prava vsebina arheologije večini ljudi neznana, posebej še tista arheologija, ki se v svetu razvija zadnjih dvajset let. Še vedno se razume arheologijo s pozicij zbirateljstva, ljubiteljstva in starinokopstva ("zlata teleta", skriti zakladi, izkopavanja ki jih spremljajo pustolovščine ipd.). Rastejo privatne zbirke in širi se divje kopanje. Vendar je verjetno najnevarnejša posledica takšnega razumevanja arheologije vse pogostejše zamolčevanje arheoloških odkritij tistih, ki v širšem obsegu posegajo v zgornje zemeljske plasti (primer je znan tudi iz Žirov). V osnovi gre pri teh ljudeh, predvsem gradbincih, za označevanje arheologije kot družbeno nekoristnega, včasih celo (kratkoročno) škodoljivega delovanja. Logična posledica nerazumevanja stroke, ki je drugače priznana kot nacionalna veda posebnega družbenega pomena.

V čem je torej pomen arheologije; ne samo za nekaj strokovnjakov, temveč za širše občestvo?

Arheologija proučuje življenje ljudi - pogoje, načine, modele itd. Večinoma se mora zaradi odsotnosti ali pomanjkanja pisanih virov (pisanih dokumentov, kronik itd.) zadovoljevati z materialnimi ostanki življenja v obdobjih, katera proučuje. Da bi pravilno brala in interpretirala te materialne ostanke pa je morala skozi 250 let svojega obstoja razviti ali prevzeti iz drugih strok metode, ki ji to in takšno branje omogočajo. Nedvomno najbolj znana takšna metoda je arheološko izkopavanje, metoda, ki je običajno tudi najbolj atraktivna. Seveda ni vsako kopanje tudi že arheološko izkopavanje, tako kot ni vsako pisanje že literatura. V osnovi gre pri arheološkem izkopavanju za ugotavljanje, razločevanje posameznih zemeljskih plasti v navpičnem preseku. V teh plasteh, ki so se skozi stoletja nalagale druga na drugo in ki so v preteklosti tvorile zemeljsko površino, so se ohranili ostanki človekovega bivanja, od drobnih predmetov do arhitekture. Pri natančnem dokumentiranju odkritih slojev in predmetov v njih lahko kar najbolj enostavno ugotovimo njihova predvsem časovna razmerja, s čimer dobimo njih relativno kronologijo (predmet A

je starejši od predmeta B in mlajši od predmeta C). V kombinaciji s to takoimenovano vertikalno stratigrafijo poznamo še horizontalno stratigrafijo, ki nam govori o širjenju življenja v prostoru skozi določen čas. Pri določevanju absolutne starosti predmetov različnih starosti pomagajo arheologu takšne metode kot je C^{14} (radiokarbonska) metoda (razgrajevanje radioaktivnega ogljika v organskih ostalinah), dendrokronologija (ugotavljanje starosti po drevesnih letnicah), termoluminiscenca (merjenje količine svetlobe, ki jo oddaja pečena glina - keramika v posebnih pogojih), itd.

Jasno je torej, da pri arheološkem izkopavanju niso pomembne le lepe najdbe, ampak tudi najbolj neugledni ostanki (npr. hrane) ter celo zemlja (ostanki cvetnega prahu povedo, kakšno je bilo rastlinstvo določenega obdobja oz. kakšna je bila klima).

Za arheološka izkopavanja se je uveljavila nekakšna definicija - "sistematično uničevanje dokazov". Ker v resnici vsako poseganje v zemeljske plasti le-te uničuje, mora biti tisti, ki hoče iz izkopavanja dobiti kakršnekoli pozitivne informacije, usposobljen za kar najboljše branje. Številne najdbe-predmeti so prav zaradi pomanjkanja spremnih informacij za arheologa povsem nekoristni in lahko v najboljšem primeru služijo kot okras stanovanja. Estetska vrednost predmeta s tem prevlada nad večinoma neprimerno pomembnejšo historično vrednostjo.

Morda lahko tu omenim še nekaj metod, ki so posledica izrednega tehnološkega napredka v različnih znanostih. Ena najbolj enostavnih je aerofotografija, ki s pomočjo različnih filmov in filtrov omogoča ugotavljanje arhitektur, naselij itd., ki jih s prostim očesom na terenu ni mogoče prepoznati.

Podobno je ugotavljanje električne prevodnosti zemlje, ki nam lahko pokaže v zemlji skrite zidove; multispektralno merjenje, ki različne odtenke barv zemeljske površine pretvarja v umetne kontrastne barve in s tem omogoča enake rezultate; ali pa protonska magnetometrija, ki ugotavlja magnetno diskontinuiteto zemlje in s tem odkriva skrito železo, požgana bivališča ali pa zasute jame in odlagališča.

Vendar so vse to le različne metode za ugotavljanje ostankov človekovega bivanja in njih medsebojnih odnosov. Tovrstno ugotavljanje je le en del arheologije, tako kot je branje in ekscerpiranje starih kronik lahko le del zgodovine. Omenjene metode preskrbe arheologu šele podatke, ki tvorijo še neorganizirano osnovo za njegovo nadaljnje delo.

Do pred nekako dvajsetimi leti se je arheologovo delo večinoma končalo že pri pravilnem razvrščanju dobljenih predmetov-podatkov ter njih opisovanju. Potrebno je bilo vzpostaviti pravilne časovne odnose, predmete urediti v logične skupine, pravilno prebrati stare napise ali ugotoviti, kaj določena figuralna skupina predstavlja. Vse to pa v upanju, da bo zbir pravih-pravilnih podatkov razkril podobo človekovega življenja v davni preteklosti. Šlo je za formalizacijo neke realnosti v obeh smereh. Povedano drugače, šlo je za prepoznavanje neke realnosti v ideologiji tedanjega časa.

Gledano s stališča vprašanja, ki smo si ga zastavili, ko smo spraševali po širšem pomenu arheologije, je takšno proučevanje v današnjem času ne samo vprašljivo, ampak družbeno povsem neopravičljivo. Vsekakor je bilo v preteklosti nujno, ker je vzpostavilo tako strokovno kot znanstveno osnovo. Vendar pa je danes prav s stališča znanstvene teorije in ideologije preseženo. Sedaj se mora arheolog spraševati ne le o pravilnosti časovne in tipološke uvrstitve predmeta-podatka, ampak predvsem, kako morejo ti podatki rekonstruirati načine, modele, spremembe, inovacije itd.

v življenju ljudi preteklih obdobij. Biti mora torej sposoben ne le opisovati življenje neke dobe, ampak to življenje tudi razložiti; sposoben mora biti govoriti o kulturnih procesih. Šele na tej točki se lahko arheolog zavestno sooči s časom, v katerem živi in šele sedaj lahko svojim sodobnikom nudi odgovore o logiki človekovega življenja ter konstantah, ki to življenje določajo. S tem pa postane njegovo delo tudi širšega družbenega pomena. Seveda mora za takšne odgovore arheolog izdelati (imeti) precejšnje teoretično znanje, ki mu šele omogoča globalno razumevanje svojega dela.

Govorim vse to zato, ker se še danes večina arheologov zadovoljuje le s pravilnim ugotavljanjem golih dejstev ter ne išče načinov za preseganje tega nivoja. Morda bi za slovensko arheologijo oz. arheologe delno celo našli opravičilo za takšno stanje. V Sloveniji je arheologija relativno mlada veda, ki si je morala najprej izgraditi svojo institucionalno in kadrovsko osnovo. Arheološko društvo, muzeji, zavodi za spomeniško varstvo, Univerza in Slovenska akademija znanosti in umetnosti so danes tiste institucije, ki organizirajo tudi arheološko delo. To delo zaradi številnih praktičnih nalog pri ohranjanju in ruševanju arheoloških ostalin razen v redkih primerih ni preseglo zgoraj omenjenega nivoja. Ker pa postane takšen pristop k arheološkemu proučevanju sčasoma neke vrste norma, so potrebni tako organizacijski kot vsebinski preboji. In zdi se, da lahko danes že opazimo vsaj začetke takšnih prebojev.

Ko mi je urednik Žirovskega občasnika predlagal, naj napišem krajši sestavek o arheologiji, me je še posebej opozoril na dokaj močno zanimanje za arheologijo v Žireh. Ker domnevam, da gre pri tem za konkretno zanimanje v okviru lokalne arheologije, sem skušal v tekstu nakazati tudi razlike med amaterskim, navadno ljubiteljskim zanimanjem za arheologijo oz. arheološke ostaline in strokovnim arheološkim delom. Problem, ki nastopi pri amaterski arheologiji, je iskanje arheoloških predmetov, katerih najdišča so domačinom običajno mnogo bolj znana kot arheologom. Rekel sem že, da arheološki predmet - najdba brez konteksta, v katerem je bil odkrit, arheologu ne pomeni veliko. Mnogo več mu pomenijo informacije o lokaciji najdišča ali pa zbrano ljudsko izročilo, ki takšne podatke ohranja. Toliko kar se tiče arheologa. Kaj pa naj stori amater, ki ga arheologija resnično zanima? Posebej še, ker v Jugoslaviji amaterska arheologija ni tako razvita kot v nekaterih drugih državah, predvsem Angliji. Tu je nekaj možnih odgovorov, zapisanih tako, kot so mi prihajali v misli:

- na Filozofski fakulteti v Ljubljani naj se vpiše na oddelek za arheologijo, ali
- včlani naj se v Slovensko arheološko društvo, Aškerčeva 12, Ljubljana, ali
- poveže naj se z muzejem (v primeru da je iz Žirov s Škofjo Loko), ali
- ustanovi naj muzejsko društvo v kraju kjer živi, ali
- zbira sistematično podatke o arheoloških najdiščih na terenu, ali
- doseže, da Krajevna skupnost finansira arheološka izkopavanja na njenem področju pod vodstvom arheologa in ob sodelovanju arheologov-amaterjev, ali
- izdela zemljevid arheoloških najdišč in popis arheoloških predmetov (po možnosti s fotografijo) pri zbiralcih, ali
- na osnovni šoli ali gimnaziji organizira arheološki krožek, ali
- pride k meni na Filozofsko fakulteto, soba 101, na pogovor o drugih možnostih in predlogih, itd.

RIMLJANI NA ŽIROVSKEM

Franc Temelj

S pričujočim sestavkom želim nekako nadaljevati razpravo, ki jo je v lanski številki Loških razgledov objavil arheolog amater Rajko Brank z naslovom "Sledovi nasipov poznoantičnih obrambnih zapor pri Novi Oselici". Moram reči, da smo se z vprašanjem o Rimljanih na Žirovskem že prej ukvarjali skupaj z Antonom Beovičem in Vanetom Moletom. Čeprav je tudi naše delo čisto na amaterski ravni, se nam vseeno zdi malce nerazumljiv zaključek prej omenjenega Brankovega pisanja, ko pravi: "Pri tem pa na zadnjem prehodu razvodja ob koncu Javorjevega dola v Jarčjo dolino in Žirovsko kotlino ni nobenih podobnih sledov".

Če gremo iz Javorjevega dola po Jarčji dolini proti Žirovski kotlini, potem nas pot vodi pod vznožjem hriba Kovk /628 m/, ki se na drugi strani spušča proti Ledinici. Greben Kovka, ki se spušča proti kotlini med Ledinico in Selom, pa domačini imenujejo "Grubleuce". V knjigi "Arheološka najdišča Slovenije" pa lahko preberemo naslednje: "Ime Groblje /Grublje, Griblje, Grobelce, Grubelce, Grobelno, Grublica, Grobljenek, Grobnik/ predstavlja navadno rimska grobišča in ruševine".

V isti knjigi v poglavju Kasnoantične zapore, pa lahko preberemo sledeče: "Po naših sedanjih predvidevanjih nam manjkajo zapore v območju Rovte - Godovič - Idrija - Cerčno, da bi bila zaporna vloga obzidja v celoti umljiva". Iz tega sklepamo, da se ostanki obrambnih zapor, ki jih je Brank raziskoval od Cerčna do Javorjevega dola, od tam naprej tudi nadaljujejo in se je ta del zapore zaključil v Žirovski kotlini pri Ledinici.

V knjigi "Rimljani na Slovenskem" pa Iva Curkova piše sledeče: "Te zapore so usmerjale ves promet na cestne prehode, ki jih je nadziralo vojaštvo, onemogočale so posel tihotapcem in varovale vrata v Italijo. Če torej smatramo, da je bil tak prehod na Ledinici, ki je že nekak naravni prehod, moramo iskati nadaljevanje zapore na pobočju Žirka.

Če gremo po poti iz Tabora proti Gričerju, pridemo na sedlo, kjer se na levi strani prične greben Žirka. Po tem grebenu so vse od sedla pa do Velikega Žirka vidni ostanki škarpe. Od vrha Žirka naprej pa si sledijo ostanki škarpe vse do Tabra. Širina te škarpe je okrog 60 cm, višina nekje tudi do 50 cm, nekje pa jo je že prekrila ruša. Je pa vseskozi precej zaraščena z grmovjem. Vrh Malega in Velikega Žirka sta umetno izravnana, nekaj metrov pod vrhom obeh pa je okrog umetno splanirana, za pot široka terasa. Na grebenu pod vrhom Malega Žirka, kjer je malo ravnine, je kup zloženega kamenja, ki po obliki spominja na tloris stavbe približno 3 krat 3 metre velike. Malo naprej je nekaj metrov pod škarpo umetno izravnani plato velikosti približno 8 krat 4 metre. Če pogledamo v prej omenjeno knjigo, kako je izgledala rimska zopora, potem lahko preberemo sledeče: "Zapore so bile zgrajene v obliki nekaj metrov visokega zidu, dopolnjevali pa so jih stolpi in trdnjavice pa tudi že nasipi in palisade". Iz tega lahko sklepamo, da omenjeni ostanki nekega človeškega dela predstavljajo del rimske zapore.

To možnost je dopuščal že Jernej Lenček leta 1856, ko je v sestavku Žirovski svet napisal sledeče: "Tudi tukaj so /s tem misli Žirk/ in sicer na zveršenini griča tode že obraseni ostanki starega zidu in razbiti mlinski kamni. Ljudje mnogo vgibljujejo zastran teh ostankov; nekteri menijo, da je tukaj stal mlin na sapo, drugi govore od glažute na griču v neki Močnikovi dolinici, drugi zopet od starega velicega gradu in taborišča ter se opira-

jo na neko silo staro cesto, ki je po sledu soditi od tod na eno stran čez Versnik, Ravne in Zavrac proti Hrušici in stari Rimski cesti in na drugo stran proti Ledinici, Fužinam na Trebije vodila, kamor je nekdanja druga rimska cesta iz Tolminskega proti Soči čez Oslice prihajala in je dalje na Loko, na Krajn in na Koroško peljala. Morebiti je bila stara rimska cesta, ki je čez Hrušico na Emono deržala, z drugo, ki je iz Tolminskega čez Oslice na Santikum peljala, ravno v teh krajih in po ti cesti, kakor po čez in v bližnico sklenjena. Ko bi to po daljšem preiskovanju obveljalo, bi bila tukaj na tem griču kakamajhna neimenovana rimska postaja s terdnim zidovjem, katero je potem večkrat predelano v mnogotere namene služilo".

Lenček je že pred dobrimi sto leti ugotovil, da bi bilo potrebno strokovno delo arheologov, toda ta ugotovitev se še do danes ni uresničila. Mogoče smo temu tudi sami krivi, saj se je med kopanjem žirovskega vodovoda zgodilo tudi sledeče: Kraj, kjer se končajo sledovi škarpe nad Tabrom, se imenuje Farovška njiva. Čez to njivo so kopali jarek za vodovodne cevi. Takrat je našel v globini okrog 2,2 m Anton Vehar /Žiri 43/ tri ognjišča. Bila so v isti črti odmaknjena drug od drugega približno 15 m. Ognjišča so bila v krogu približno pol metra, obdana s kamenjem, v sredini pa je bilo oglje. Pri tistem ognjišču, ki je bilo najbližje rezervoarju za vodo, je našel med ogljem dve železni krogli premera kakšnih 10 cm, zraven ognjišča pa predmet čisto podoben kelihu, le da je bil visok samo okrog 5 cm. Vse to je vzel inženir /bil je Ljubljčan/, ki je takrat nadzoroval gradnjo vodovoda z izgovorom, da bo dal v inštitut. Ognjišča pa je ukazal razgrebsti in zasuti, da ne bodo prišli arheologi in ustavili gradnjo. Tone je prepričan, da je bil "kelih" zlat, ker ko ga je malo obdrgnil, se je svetil kot zlato. Kateremu narodu so pripadali dotični predmeti, bi lahko ugotovil le strokovnjak.

Da pa ne bi zaman iskali ostankov Rimljanov tudi na našem ozemlju, pa pričata dve najdbi iz okolice, ki ju hrani Narodni muzej v Ljubljani. To sta rimski zvonec, ki so ga našli v Smrečju in pa mozaični medaljon premera 3,5 cm, ki so ga našli v Rovtah, o katerem Iva Curk piše sledeče: "Danes ga vidimo v vitrini Narodnega muzeja, veseli pa bi ga bili v vsaki, tudi največji zbirki na svetu".

Mogoče se tudi v Žireh nahaja kje kak predmet, ki bi izviral iz tistih časov, samo da lastnik tega ne ve. Mogoče kdo ve kaj iz pripovedovanja starejših o Žirovski daljni preteklosti. Če bi kdo karkoli takega neznanega imel ali o čem slišal, bi bilo potrebno, da bi javil vodstvu Žirovskega muzeja, da bi poskrbelo, da se ta stvar pravilno ovrednoti in ne zaide v roke prekupčevalcev. Če lastnik predmeta ne bi hotel oddati - ni nujno; glavno je, da se ga zaščiti pred propadom, ter da nam pomaga razvozlati košček krajevine zgodovine. Če pa bi se teh stvari nabralo kaj več, pa bi lahko tudi v Žireh imeli "bogato" krajevno muzejsko zbirko.

Literatura:

Slovenski romar. Koledar v poduk in kratek čas za leto 1858, drugi tečaj. V Ljubljani, založil Ničman.

Arheološka najdišča Slovenije, SAZU - Inštitut za arheologijo, Ljubljana 1975.

Iva Curk: Rimljani na Slovenskem. Ljubljana 1976.

Loški razgledi 26. Muzejsko društvo v Škofji Loki. 1979.

Polhograjsko hribovje z okolico, Planinska karta, PZS.

Pripovedovanje Antona Veharja o ostankih Tabra in mlina na veter na Žirku, rokopis.

ŠE NEKAJ TEZ O MOŽNI PRIHODNOSTI ŽIROVSKE KULTURE

Miha Naglič

"Kaj je kultura? Kateri pojem izraža ta beseda, ki je nam vsem tako domača in hkrati tako strašno tuja? Literatura, umetnost, znanost - to je le zunanji izraz, je le dokument narodove kulture, je dokument narodovega duševnega in materialnega blagostanja. Naša slovenska kultura, kakor je na današnji stopnji, je rezultat vsega našega duševnega in materialnega dela od začetka zavednega narodovega življenja do danes. - Zgodovina narodove kulture in zgodovina naroda samega je zgodovina njegovega političnega, družabnega in gospodarskega razvoja."

(Ivan Cankar: Slovensko ljudstvo in slovenska kultura.)

A. Prostori

I. Te teze se navezujejo na tiste, ki so bile objavljene v prvi številki Žirovskega občasnika. Od takrat se je v žirovski kulturi zgodilo nekaj bistveno novega: zdi se, da je podla v vodo celovita adaptacija kulturnega doma.

II.

In vendar je skupščina krajevne skupnosti namenila 4 milijone tudi za ta namen. Z njimi bo mogoče in potrebno:

- popraviti tisto, kar je najnujnejše (streha, fasada)
- prenoviti samo veliko dvorano.

Vse ostalo se pusti, kakor je; ob možnosti, da se dela nadaljujejo v naslednjem petletnem obdobju.

III.

Zamišljeni kulturni center nam tako razpade na štiri prizorišča kulturnih dogajanj:

1. velika dvorana Svobode za odrske dejavnosti (s pisarno in knjižnico)
2. komorne prireditve bodo morale počakati na večnamenski prostor v novem delu šole
3. treba je nadaljevati z deli v stari šoli in postaviti še kakšno muzejsko zbirko
4. vsa razstavna dejavnost se prenese v Partizan.

IV.

Obe dvorani Partizana sta pravzaprav zelo primerni za razstave. Treba jih je samo temu primerno tehnično prilagoditi.

V.

Vprašanje najemnine Partizana naj se rešuje sporazumno med upraviteljem in uporabniki. "Pametna" najemnina je tista, ki zagotavlja enostavno reprodukcijo dvorane. Kulturna dejavnost v ožjem smislu naj bi imela popust.

B. Dejavnost

VI.

Bistven korak naprej je mogoč le ob načrtovanju kulturnih dejavnosti. Kakor povsod drugod je treba najprej vedeti, kaj bi sploh radi in koliko smo zmožni udejanjiti svoja hotenja. Naša kulturna dejavnost mora postati udejanje^{we} finančno utemeljenih načrtov. Le tako bomo lahko zahtevali in tudi dobili več sredstev od občinske kulturne skupnosti in Zveze kulturnih organizacij.

VII.

Treba je okrepiti stike in vezi s posameznimi delovnimi organizacijami in jih zaprositi, naj prevzamejo pokroviteljstvo nad posameznimi kulturnimi prireditvami.

VIII.

Treba se je tesneje povezati z osrednjimi občinskimi kulturnimi ustanovami (Muzej na gradu, Knjižnica Ivana Tavčarja, Glasbena šola), ki so dolžne del svoje dejavnosti prikazati tudi v Žireh, ker slednje pač sofinancirajo njihovo dejavnost.

IX.

Sicer pa menimo, da je najvažnejša dobra volja vseh zainteresiranih!

(Te teze povzemajo sklepe razprave na razširjenem sestanku IO DPD Svoboda s predstavniki delovnih in družbenopolitičnih organizacij, 14. 1. 1981.)

Sredica

Valentin Poljanšek:

Bratstvo in kultura

Jože Peterneelj

Vrnitev

Odlomek iz povesti

Žirovski pesniki

Mala antologija

žirovske poezije

Miha Naglič

Žirovska krajevna

bibliografija (Osnutek)

BRATSTVO IN KULTURA

Valentin Poljanšek

Ako hočemo pravilno presoјati človeka posameznika, različne "voditelje" strank, narode in celokupno človeštvo, je treba, da poznamo temeljne naravne zakone ter z njimi nagnone in lastnosti vseh živih bitij, ker ti zakoni urejajo vse dejanje in nehanje tudi pri ljudeh in v ljudski družbi.

Življenje na našem planetu je neprestan boj za obstanek, vsako živo bitje rabi za življenje in svoj obstanek druga živa bitja, bodisi živali ali rastline da se z njimi preživlja in jih vsled tega brezobzirno izkorišča in uničuje. Ta boj ne pozna usmiljenja in rahločutnosti, divje besno se bojuje brez prestanka naprej.

Vsako živo bitje ima v sebi nagon samoohranitve in samoobrambe, kar je nujno potrebno za ohranitev posameznega bitja kakor tudi vrste, rodu; vsako bitje ima tudi lastnost in zmožnost prilagojevanja razmeram, v katerih živi, in se radi te lastnosti polagoma spreminja in spopolnjuje; ako pa te lastnosti primanjkuje, pa slabi in propade. Prehitè in spodrinejo ga druge vrste rastlin ali živali.

Veda pozna nešteto vrst, katerih sledove nahajamo danes le v okameninah in drugo, ne pa več med živimi, ker so v boju za obstanek propadle. V istem boju za obstanek se nahaja tudi človek in celokupno človeštvo.

Boj za obstanek vseh živih bitij tako tudi človeka, se v glavnem deli na tri strani, na tri fronte: Hraniti se, braniti se in množiti se. Da se človek prehranjuje, potrebuje zraka in vode in neko množino rastlinske in živalske hrane. Pridobivanje hrane stane človeka posameznika kakor tudi celokupno človeštvo največ truda in dela; ako bi ne bilo treba skrbeti za polnitev krulečega želodca, bi se lahko vdajali lenarjenju ali drugim načinom tratenja časa. Najštevilnejši stanoví, poljedelci in živinorejci, kakor tudi pastirji in lovci na kopnem in morju se pečajo s pridelovanjem in pridobivanjem živeža, nadalje je cela vrsta obrtnikov, ki pripravljajo in predelujejo živila kakor: peki, mlinarji, kuharji, mesarji, itd. Ogromna večina ljudi ima glavno in največjo skrb, kako se bodo preživeli, to je prehranili. Glavni boj se bojuje v tej smeri.

Druga fronta: Braniti se, je še bolj umetna in komplicirana, ker se je treba bojevati na vse strani; v prvi vrsti se moramo boriti s svojimi sobrati, soljudmi, kar je pač najbolj žalostno v našem življenju in nas ravno to spravlja pod moralo živali.

Boriti se moramo nadalje proti vremenu, treba je obleke in stanovanja, boriti se proti različnim boleznim, ki nas na viden in neviden način ogrožajo. Boriti se moramo proti velikim in divjim ter strupenim živalim, še težji je boj proti malim in nevidnim stvorom, ki se skrivajo v obliki malih nevidnih trosov in bakterij ter nas mnoge od njih ogrožajo na zdravju in življenju, ker nam vcepljajo bolezenske in smrtne kali. Ako se skrivamo v zaprte prostore in se premalo izpostavljamo soncu in čistemu zraku, nas lahko napade jetika in druge nalezljive bolezni. Zunaj, pri težkem delu in drugih vremenskih neprilikah pa prežijo druge nevarnosti. Tudi naše telo se polagoma vsemu prilagodeva. Bolj ko se utrjujemo in gibljemo ter delamo na prostem, odpornejši smo. Bolj ko se varujemo, pretirano oblačimo in zapiramo v zaprte prostore, hitreje zbolimo in se prehladimo, ker postanemo slabotni in pomehkuženi. Bolj ko se človek oddaljuje od naravnega življenja, slabše je. Deželani so bolj zdravi in plodoviti kakor meščani.

Tretja fronta v boju za obstanek je: množiti se kar ima namen ohraniti vrsto, rod; posameznik je le minljiva prehodna oblika, življenjska pot človekova je kratka, le v svojih potomcih živi dalje in nadaljuje "večno" življenje. Vsled tega je prav tako naraven nagon v človeku želja po potomstvu, ki vzbuja želje in hrepenenje po drugem spolu, po ljubezni, ki vodi do rodbine in družine, do potomstva, po kojem se nadaljuje naše delo in življenje. Kakor je naravno, da moramo jesti in piti, je naravno da skrbimo za potomstvo.

Spolni nagon in medsebojna družinska ljubezen je prva stopnja k skupnosti, družina je prva stopnja in podlaga družabnosti in urejene družbe. Človekovo prirojeno samoljubje prehaja s tem in se preliva v bratoljubje, egoizem prehaja na širše polje, mož ljubi ženo, žena moža, oba skupaj otroke in potomce. Poedinec, posebno stariši ne delajo več samo za sebe, ampak za celokupno družino, za nasledstvo, ki ga želijo osrečiti. Sreča naravno razvitega normalnega človeka je večja v družini kakor v samstvu. Največjo srečo doseže človek le v ljubezni. Kadar ljubi in je tudi sam ljubljene ter ima zagotovljeno podlago za preživljanje in po možnosti svobodno življenje, doseže tisto notranje zadovoljstvo, mir in ravnovesje kar imenujemo srečo. Podlaga in pogoj družinskega življenja pa je gmotna podlaga, pogoj za preživljanje, da z rednimi dohodki kriremo tekoče potrebe.

Človek je družabno bitje, le družba mu je zmožna nuditi vse pogoje dostojnega in varnega življenja ter razkošja, ki je zahteva dandanašnjega človeštva. Od vsega početka prosto kulturnega človeštva so se ljudje združevali v rodože, narode in države, da so se lažje borili za življenjske pogoje in odbijali sovražne napade. Počasi so nastajale države, ki so urejale medsebojni red kateremu se je moral in se še mora posameznik pokoravati. Vsak državljan ima določene pravice in dolžnosti, ki se z zakoni določajo.

Človeška zgodovina je zgodovina bojev in različnih družabnih in državnih oblik, ki so po različnih državah različne danes, kakor so bile v različnih prejšnjih dobah. Poznamo staroveško suženjstvo, srednjeveško tlačanstvo in novodobno izkoriščanje; vsakokratne medsebojne družabne razmere so odvisne od zavednosti ali nezavednosti večine. Pri nas ni več popolnega postavnega suženjstva, obstoji pa še danes po drugih delih sveta.

Naj se že karkoli imenuje zgodovinsko ali današnje izkoriščanje človeka po svojem soprobratu človeku, vedno je bilo in je tudi še danes krivo samoljubje, ki je utemeljeno v človeški naravi. Tega samoljubja ne more iztrebiti nobena vera, niti druge človekoljubne ustanove in organizacije, ki se borijo za splošno človekoljubje. Odpraviti ali vsaj omiliti bi ga mogla le celokupna družba, ki bi se podvrgla zakonom kakršni bi onemogočali izkoriščanje, onemogočili nadvlado posameznikov, da bi ne mogli na račun drugih kopičiti bogastva in prisvajati dobrin v škodo drugih.

Samoljubje je naravno in prirojeno, to je utemeljeno v naši naravi in je nujno potrebno v boju za obstanek, nemogoče ga je odpraviti in bi niti ne bilo dobro, ako bi ga ne bilo. Pač pa ga je mogoče preusmeriti in kultivirati. Ker je človek družabno bitje in mu le družba zamore nuditi udobno in srečno življenje, zaradi tega je egoizem, kakor ga večina razumeva, le znak omejenosti, znak ozkega obzorja in nepreračunljivosti; ako bi prevladovala resnična inteligenca (to je trezen razum), bi se morala iz čisto sebičnih in samoljubnih nagibov gojiti bratstvo in splošno človekoljubje in bi se morala v tem smislu voditi in vladati celokupna družba vseh ljudi držav in narodov. Vsa mladina bi se morala vzgajati v tem smislu. To učimo in zahtevamo socijalisti. Iz čisto sebičnih namenov bi morali biti vsi humani in človekoljubni. Ako hočeš uživati ljubezen jo moraš tudi sam dajati in izkazovati.

Ako hočeš imeti srečo v družini, moraš imeti rad svoje ljudi, svojega zakonskega druga, otroke in vse sorodstvo; ako potrpiš, se žrtvuješ, želiš in delaš vsem dobro, bodo tudi drugi s teboj dobri in vsi skupaj boste srečni. Kdor pa je bedasto samoljuben, osoren, požeruh ali pijanec, ki vsepovsod vidi samo sebe, dela s tem nesrečno vso okolico okrog sebe in je nesrečen končno tudi sam ker ga nihče ne ljubi in ne spoštuje. Ako mož in žena drug z drugim potrпита in si medsebojno postrežeta, delata oba za skupnost in se čutita kot povezana enota, skratka, če se ljubita, sta oba srečna, prav tako to vpliva na otroke, ki so vzgojeni v dobrih medsebojnih razmerjih vedno boljše družabniki in tovariši, dočim iz družin pijancev in prepirljivcev izhaja navadno manj vreden naraščaj.

Ako si dober s svojimi sosedi in tovariši, s katerimi je treba marsikaj potrpeti in jim povsod iti po možnosti na roko in jim v potrebi pomagati ter ako se izogibaš preprirov, bodo navadno tudi sosedje s teboj dobri in ti pomagali. Kdor pa se za vsako malenkost prepira ali celo tožari za stvari, ki bi pri trezni presoji ne bile vredne najmanjše žalitve, takega se vsak boji in ga sovraži. Dostikrat taki nesmiselni prepiri, ki jih rodi napačno umevano samoljubje, povzročijo spore in pravde, ki uničujejo srečo celih družin, dobiček pa ima kvečjemu kak advokat. Kakor pri posamezniku, v družini ali pri tovariših in sosedih, prav tako je v občini, društvih in samoupravah ter v državi in družbi sploh.

Ako bi vladalo pametno samoljubje, bi se iz njega razvilo bratstvo in človekoljubje, ki bi razdrlo umetne meje in vse zapreke med narodi in državami, bratsko bi se delile vse dobrine in delo vseh dežel, narodov in ljudi in vsi bi imeli vsega zadosti, vsi bi bili srečni in zadovoljni, saj dobra mati narava nudi vsega zadosti in sicer še v obilni meri. Le človeški egoizem je tako omejen, da prekaša v tem oziru vsako žival, ker ne privoščiti svojemu sobratu, sočloveku prostora na soncu in pri mizi; jemlje mu svobodo in kruh; vsaka žival ščiti in varuje svoj rod, le človek ne, oni človek, ki se v svoji domišljiji ponosno dviga in predstavlja za krono stvarstva in se čuti za "izvoljenca božjega", človek, ki čedalje bolj obvlada vso prirodo in ki se dviga s svojimi tehničnimi pripravami pod oblake in nad nje, ki vrta v osrčje zemlje in izkorišča bogastvo njene notranjosti, kakor tudi vsebino morja, človek, ki obvlada vidne in nevidne sovražnike, divje zveri in kužne bolezni, ki vpreza paro in elektriko, vodne in zračne sile in ki ume mehanično s stroji že skoro vse obdelati in se posluževati vseh pripomočkov, ki mu lajšajo in slajšajo življenje.

Vse obvlada človeški duh, le čudno, da ne zna in ne more obvladati samega sebe in svoje družbe? Ali ni za človeka nerazumljivo, da naravnost sramotno: Vsega blaga in živil je dosti in bi jih lahko bilo še neprimerno več, ljudje pa kljub temu stradajo in siromašijo! Namesto da bi si narodi in države bratsko podali roke, odprli meje ter prosto izmenjavali pridelke in delo, pa se oborožujejo in pretijo drug drugemu z uničenjem. Ali ni to blaznost? Na eni strani se dviga človeštvo s svojimi tehničnimi napravami nad vsa druga živa bitja, s svojim neumnim samoljubljem pa se ponižuje pod moralno vseh drugih živali.

Ne odprava samoljubja (to je nemogoče, ker je naravni zakon), temveč poglobitev samoljubja ter pravilno razumevanje in udejstvovanje njegovo bi moral biti naš cilj. Človek ni kakor krt ali jazbec, da bi lahko živel vsak za sebe v svoji luknji in bi bil radi tega srečen, tudi ni več prvotni priprosti človek, ki se je potikal po skalnih votlinah in drugih skrivališčih s svojo družino in se priprosto preživljal s sadeži in lovom. Današnja človeška družba je bolj podobna mravljam ali čebelam, ki delajo skupno in vzajemno, vsaka za sebe in za vse skupaj.

le v skupnosti je rešitev in pogoj sreče. Zakaj ljubi mož ženo in žena moža? Zato, ker je to naravno, ker se lahko vsak zaveda in bi se moral zavedati, da mu bo ljubljeneži drug ljubezen tudi vračal, in da je vsak posamezni srečen le, kadar sta oba skupaj srečna. Prav v medsebojni ljubezni in blagohotnem ravnanju je višek človeške sreče. Vzgoja k bratstvu in ljubezni je vzgoja k sreči in blagostanju.

"Ljubi bližnjega kakor samega sebe!" bi morala biti naša vodilna krilatica pri vseh udeležitvah. "Ljubite se med seboj" naša najvišja zapoved in prvi temeljni zakon v družbi. Pametno samoljubje nas dviga, krepi, dela vzorne, nesebične požrtvovalne; dela nas srečne. Neumno samoljubje pa razdira, uničuje; dela zdražbe in prepire ter vodi v nesrečo in propast. Tako je pri posameznikih v družinah, tako je tudi v društvih in organizacijah.

Ako bi se vsak posameznik zavedal položaja, v katerem se nahaja, bi se brezdvomno oklenil svoje organizacije in po svojih močeh delal za njen prospeh in to lahko iz čisto pametnega sebičnega namena, ker bi se moral vsak posamezni zavedati, da si sam ne more priboriti boljših razmer, ker malo pomeni, ako pa so vsi razredni tovariši združeni in skupno nastopijo kot en mož, pa to pomeni nepremagljivo moč, ki se mora povsod upoštevati!

Razredi in organizacije, ki nastopajo skupno, svoje zahteve tudi uveljavijo. Kapitalisti so mednarodno in medversko organizirani in tako vladajo svet.

Različni, več ali manj pomembni stanovi, imajo svoja čvrsta stanovska društva in se jim radi tega, ker so složni, godi neprimerno bolje kakor neorganiziranim kmetom ali slabo združenim delavcem. Da omenim odvetnike, notarje, zdravnike, trgovce, itd.

Kjer so delavci v bojih s podjetji povsem složno nastopali in vztrajali, so dosegli izboljšanje; nasprotno pa so bili premagani tam, kjer so bili nezavedni, malenkostni in razdvojeni, kjer so bili posamezniki neumno sebični in so nasedli slepilnim vabam svojih nasprotnikov.

Razume se, da ne smemo nikdar videti samo svojih stanovskih tovarišev, vedno bi se morali zavedati, da so tudi vsi drugi delovni stanovi potrebni in da je skupna moč in blagostanje odvisno od vseh skupaj. Kakor ni pravično in pametno, da bi človek posameznik izkoriščal svoje sobrate in soljudi, prav tako ni prav, da bi katerikoli stan izkoriščal drugega in živel na njegov račun.

Isto velja za različne države in narode; vsi smo odvisni drug od drugega in bomo srečni le, kadar bomo vsi skupaj srečni.

Samoljubje je tista dinamična sila, ki goni in vodi vsa naša dejanja in nehanja, in ki ustvarja čudeže pri posameznikih in družbi. Neumno samoljubje pa vodi v pogubo in propast posameznike, cele družbe in države. Pametno samoljubje se imenuje človečanstvo, ozir do bližnjega, bratstvo, ali če hočete: srčna in umska kultura. Pravilno usmeriti človeško sebičnost in jo dvigniti na višjo razgledno točko je toliko kakor ozdraviti bolno ljudsko družbo in rešiti socijalno vprašanje. Kapitalistični družabni red je zgrajen na najslabšem človeškem egoizmu, socijalisti pa želimo uresničiti družabni red, ki bi sebičnost vpregel v voz splošnega napredka in bi ustvaril bratstvo in pravo kulturo.

Danes je morala taka, da vsak izkorišča svoje sobrate in soljudi, kolikor jih le more. Neumno samoljubje je pri večini ljudi skoro brezmejno; nikdar jim ni preveč bogastva, časti in slave.

Kapitalist, ki ima že vsega čez mero, še vedno dalje pridobiva, špekulira in računa brez ozira, je li to splošnosti in družbi všeč ali ne. Liberalni sistem neomejene osebne svobode v kopičenju bogastva in razpolaganja z imetjem je za družbo škodljiv, kakor tudi za soljudi in soodržavljane. Pravično in pametno urejena družba bi morala to preprečiti in deliti vse dobrine po sorazmerju dela in sposobnosti posameznika. Nihče bi ne smel izkoriščati drugih, nihče ne bi smel biti izkoriščen. Vsak delazmožen bi moral delati sebi in družbi v prid; to bi moralo veljati v zakoniti državi. Človekoljubje to zahteva.

Mesto tega pa je danes samo nekaterim izbrancem dano, uživati dobrine tega sveta, čeprav jih morejo užiti le do neke meje.

Vsak, tudi največji bogataš, more užiti le določeno množino dobrin; kar je več, nima zanj pomena in služi le samogoltni in nenasitni domišljiji. Čezmerno uživanje kakršnihkoli jedi, je škodljivo. Še bolj škodljive so drage alkoholne pijače; pravijo, da je po šampanjcu maček še hujši kakor po navadnem vinu. Ako resnično ljubim neko žensko, ne čutim potrebe občevati z drugimi. Največje bogastvo mi ne more podaljšati življenja nad gotovo dobo. Ako imam dosti, da preskrbim svoje otroke, kaj rabim potem še več?

Bogastvo tudi ne nudi sreče; sreča je itak zelo nestaljen pojem; srečen je kdor je z danim položajem zadovoljen. Bogataš pa ni nikdar zadovoljen, ker le vedno več in več želi.

Ako bi država (družba) skrbela za vsakega poedinca, da bi bil preskrbljen za čas bolezni, starosti in onemoglosti, če bi bilo omogočeno in preskrbljeno, da bi se vsak otrok svojim zmožnostim primerno izobrazil, izuril in izučil za to, za kar je najbolj sposoben, čemu bi naj potem še bilo bogastvo posameznikov?

Višji uradniki so primerno plačani (pa danes še ti ne vsi) in so za te razmere preskrbljeni vsi; prav tako bi morali biti preskrbljeni vsi kmetje, delavci in sploh vsi. Sredstev za to je dovolj, zemlja rodi vsega zadosti, tehnika je dovolj razvita, da se zamore proizvajati brez prevelikega človeškega napora, in če bi bilo treba, koliko več bi se še lahko pridelalo po zanemerjenih krajih in poljih? Kaj vse bi lahko napravili brezposelni delavci? Vse to bi bilo lahko dosegljivo, samo ako bi večina hotela; da pa ni tako, je kriv edino le neumni egoizem in slepota posameznikov, in na tej podlagi zgrajen sedanji liberalno-kapitalistični red.

Prav tisto kakor s posamezniki, je tudi z državami in narodi. Nekaterere države gojijo imperijalizem (željo po brezmejnem osvajanju tuje zemlje in bogastva) ter narodno prenapetost (šovinizem). V Nemčiji, Japonski in drugod z bedasto samoljubnostjo širijo vero in jo vsiljujejo drugim ljudem, da je njih narod prvi na svetu, ki je naravnost poklican za gospodarstvo nad ostalimi. Iz tega sledi brezmejno oboroževanje in priprave za nove vojske, nova zasužnjevanja in pokolji ter razdejanja.

Namesto da bi se narodi in države pobratili, se pod vodstvom takih državnikov delajo nova nasilja in zastavlja pot pravičnejši ureditvi razmerja med narodi, v splošno blagostanje vseh skupaj.

Ali niso imperialistični državniki, ki so pri svojih narodih vseмогоčni, prava nesreča za vse človeštvo in tudi za lastne narode, ker skušajo slepo in brezobzirno spraviti človeštvo v največjo nesrečo?

Bodimo vsi bolj pametno samoljubni kakor smo danes. Ali ni ta stavek ironičen? Ko vendar prav radi samoljubja posameznikov in družabnega reda, ki to podpira, danes vse trpi. To je res, toda trpi le, ker je to samoljubje nesmiselno, neumno, ker izvira le iz ozkega obzorja, iz napačne morale, napačne vzgoje nas vseh. Pametno samoljubje in človekoljubje; bratstvo in srčna kultura pa je pogoj sreče in blagostanja vsakega posameznika, kakor družine, občin, držav, narodov in vsega človečanstva.

Ako se združimo v kako društvo, zadrugo ali organizacijo iz neumno sebičnih namenov, da bi vsak posameznik tovariše in organizacijo samo izkoriščal in jih, če le mogoče, v navidezno svojo korist tudi oškodoval, potem taka organizacija gotovo ne bo dolgo uspevala. V zgodovini slovenskega združništva imamo dovolj vzgledov, ko so propadale zadruga, ki so bile osnovane z namenom pomagati članom; ker pa ni bilo pravega združnega duha, zraven pa še slabo ali nesposobno vodstvo, so take zadruga člane le oškodovala, namesto da bi jim koristile. Prinesle so razočaranje in gmotno in moralno škodo, kljub temu, da smo Slovenci jako "veren" narod.

Kakor se noč počasi preliva in poraja v dan, tako se tudi naravna sebičnost ob pravilnem razumevanju in pojmovanju polagoma preliva v bratstvo in pravilno kulturo. Glavno poslanstvo v tem razvoju pa smo prevzeli socialisti, ki skušamo zverinsko primitivna čustva, ki se javljajo na najsurevnejši način v borbi človeka proti človeku ne le pri posameznikih, temveč v celokupni današnji družbi, preusmeriti v splošen dobrobit in napredek celotne ljudske družbe.

Najvišja oblika nespametnega samoljubja ali organizirane sebičnosti se izraža v fašizmu ali nacijonalizmu, ki je posebno izrazit v Italiji, Nemčiji in na Japonskem. Ta krepko organiziran predstavlja tudi največjo nevarnost za svetovni mir in obenem za pravilen napredek in razvoj ljudske družbe v blagor vseh ljudi in vseh narodov.

Ali bi ne bil bolj pameten miren sporazum, kakor pa nasilni roparski pohodi v tuje dežele in zaslužnjevanje tujih narodov?

Bodimo tako sebični, da bomo ljubili vse sobrate, vse ljudi vseh narodov. Vsi smo ena družba, ena družina, nesreča vseh pade na nas vse. Vzgajajmo se v bratstvu in ljubezni in stremimo k človekoljubju. Ne bodimo za bližnjega pijavke ali krvoločne zveri, temveč ljubeznivi prijatelji in bratje. Ta duh naj zavлада v vsem našem zasebnem in javnem življenju, zahtevajmo, da v tem duhu delajo tudi oni, katerim smo poverili svoje zaupanje. Vsi ljudski zastopniki, poslanci in vlade bi morale v tem duhu delati, zato moramo skrbeti, da bomo volili le take, ki bodo dosledno delali v tem smislu - če bomo še kdaj volili.

Človekoljubje mora zmagati, pa bo vsem dobro. Za vse narode je dovolj prostora in kruha, vsem ljudem se lahko dobro godi, človeštvu je treba premagati le neumno sebičnost. Ako je človek zagospodoval vsem drugim stvarjem na zemlji, zakaj bi ne mogel še samemu sebi? Že pred vojno je zemljepisec Ravenstein cenil vso za kmetijsko pridelovanje porabljivo zemljo na tem svetu tako-le:

Plodne zemlje je 73 milijonov kvadratnih kilometrov! stepe je 36 milijonov km². Plodna zemlja lahko prehranja 75 ljudi, stepa 4, pustinja pa četrt človeka na km². Po tem računu bi se lahko prehranjevalo pet do šest milijard ljudi.

Danes živi na vsej zemlji le okrog dve milijardi ljudi.

Oppenheimer pa je že tedaj s svojimi proračuni prihajal še do mnogo boljših zaključkov in dokazuje, da bi pri prav intenzivnem obdelovanju mogla zemlja prerediti nad sto milijard ljudi. Na vsak način še ni danes nobenega stvarnega razloga, da bi morali ljudje stradati in se pobijati za prostor. Da se to dogaja, je kriva le neumna samogoltnost posameznikov, ki povzročajo, da vlada sistem, po katerem bi lahko stradali tudi, če bi bilo na vsej zemlji le en milijon ljudi.

Borba proti neumni sebičnosti, slepoti in nevednosti je toliko, kot borba za srečo posameznika in celokupnega človeštva. Da se to izvede, je potrebno, da večina ljudi to spozna, da se v tem smislu vzgaja; šele potem bo omogočeno uveljaviti take zakone, ki bodo onemogočali nenasitnim kanalijam izkoriščati večino in jo tirati v nepotrebne boje in trpljenje.

Kadar bo duh bratstva in resnične srčne in umstvene kulture prevladal pri vseh narodih, potem šele bo zavladalo splošno blagostanje, mir in resnična ljubezen. Šele potem se bodo mesto morilnih priprav in strojev izdelovale in ustvarjale dobrine v splošen blagor vsega človeštva. Potem se bo šele prosto razvijala znanost in umetnost in se bo človeštvo približevalo idealom, o kojih danes samo sanjajo različna verstva.

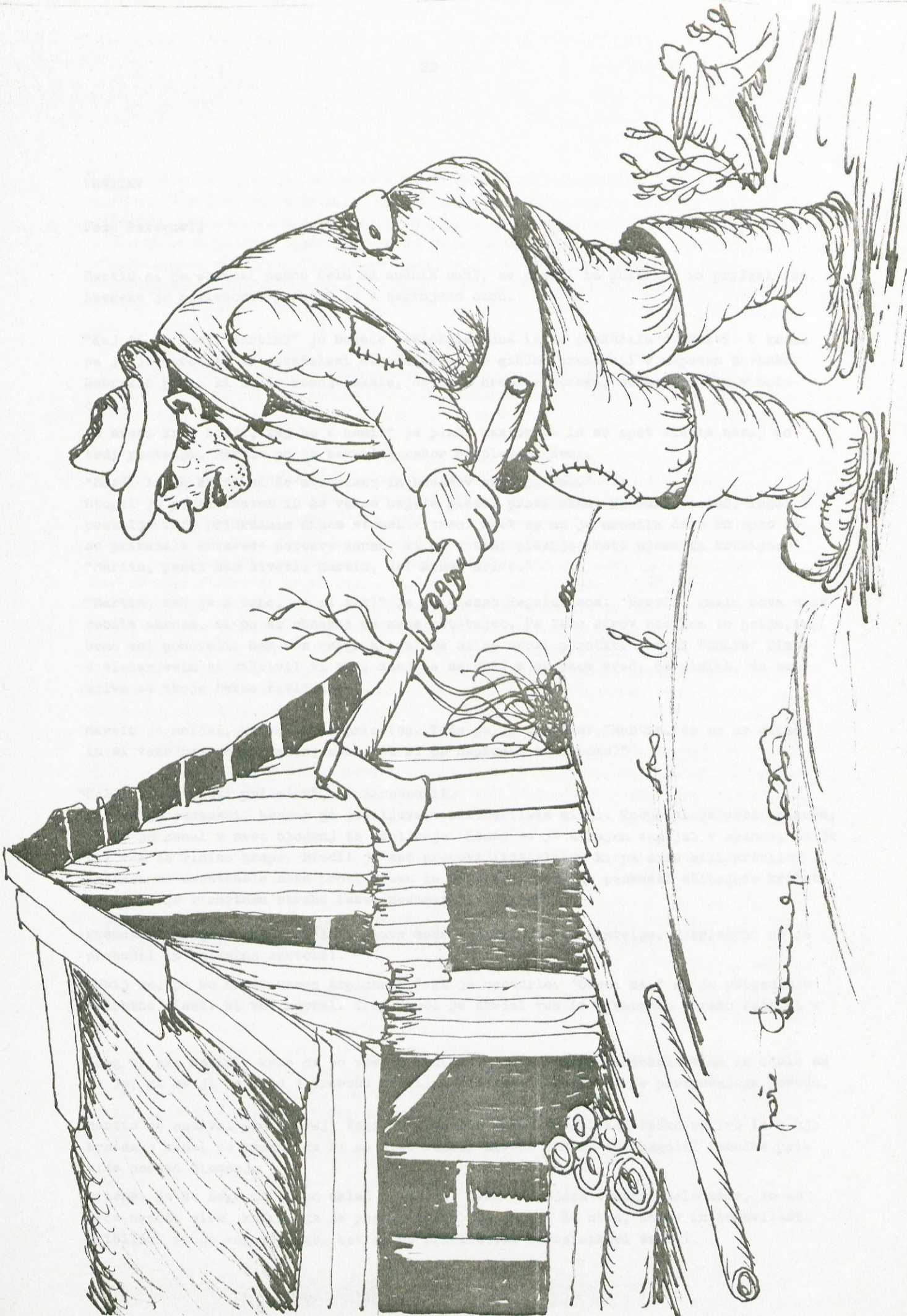
Dokler pa prevladuje na svetu divja špekulacija in brezobzirno izkoriščanje človeka po človeku, dokler se neprestano pripravljamo na ubijanja in uničevanja življenj in vsega kar je lepega in dobrega, tako dolgo se ne moremo imenovati resnično kulturni. Smo pač le civilizirani divjaki in barbari. Tehnično smo visoko razviti, resnične kulture pa nimamo.

Socijalizem, ki uči bratstvo med ljudmi in narodi, je največja kulturna misija; kdor dela za uresničenje njegovih idealov, dela ne le za splošno blagostanje, temveč tudi za največjo in resnično srčno in umsko kulturo.

Socijalisti nismo samo navadni borci za prekljanje s kapitalisti, naši ideali so lepši in vzvišenejši; mi smo najbolj kulturna struja, ki se bori za najvišje ideale vsega človeštva. Šele kadar bo povsod prevladoval socijalizem, se bo pričela doba bratstva in resnične kulture.

v

/Pripis uredništva: Pričujoči sestavek je avtor objavil kot uvodnik Vzajemni Svobodi (št. 2 in 3/1938), mesečni ilustrirani kulturni in družinski reviji takratnih socialistov. Podpisal se je kot "J.P., kmet iz Žirov." Priobčujemo ga bolj zaradi zanimivosti kakor zaradi aktualnosti./

For Dancy, 1905

VRNITEV

Jože Peternelj

Martin si je obrisal potno čelo od mučnih sanj, se pognal iz postelje in prižgal luč. Zbegano je pogledoval po sobi in v zagrnjeno okno.

"Kaj ti je spet, Martin?" je boječe zastokala Tona in se poskušala dvigniti. V križu pa jo je zbolelo in nezaželeni otročiček se je gibčno premaknil v napetem trebuhu. Nabrekle prsi, ki so že komaj čakale, da bodo hranile otroka, so se zganile v bolečini.

"O sveti križ božji, kaj bo z nami?" je plaho zastokala in se spet vlegla nazaj po trdi postelji. Martin pa je zakričal kakor preplašena zver.

"Molči in ne kliči mi še svetnikov in hudičev skupaj, da.."

Stopil je proti vratom in še vedno boječe gledal proti oknu. Ugasnil je luč, legel v posteljo in s pridržanim dihom strmel v temo. Spet se mu je orosilo čelo in spet so se prikazale krvaveče postave žensk, ki se v temi plazijo proti njemu in kričijo:

"Martin, pusti nas živeti. Martin, ne! Nismo krive."

"Martin, kaj je s tabo, da si tak?" je polglasno dejala Tona. "Martin, kmalu bova spet dobila otroka, ti pa se obnašaš do mene kot tujec. Pa tako surov si. Kam to pelje, kaj bomo vsi ponoreli. Sem res vsega kriva? Da si se moral poročiti zaradi Tončke? Tisto s slakarjevimi si zakrivil ti sam, zdaj pa me ubij z otrokom vred, če misliš, da sem kriva za tvoje težko življenje."

Martin je molčal, kakor da ni prisoten. Tona pa je drezala: "Martin, če me ne maraš in si tako nesrečen z mano, zakaj si mi pa napravil te otroke?"

"Molči in me pusti pri miru", je zarobantil.

Bal se je budnosti, ker so ga posiljevale samomorilske misli. Trepetal je pred spancem, ki ga je pehal v svet blodenj in trpljenja. Komaj se je utrujen zamajal v spanec, že je bil tam za Tinino grapo. Blodil je med grobovi izdajalcev, ki pa niso bili mrtvi. Stezali so okostenele roke proti njemu in šklepet lobanj je poskušal očitajoče kričati nanj, ki je v smrtnem strahu iskal nedosegljivi izhod.

Premaknil se je v postelji in z glavo močno udaril ob rob postelje. Preplašeno se je prebudil in bolešno zastokal.

"Ubij se, pa bo konec vsega trpljenja," ga je opomnilo. "Obesi se," ga je priganjala zahrbtna misel. Ni več zdržal. Sredi noči je zbežal ven in v smrtnem strahu zataval v noč.

"Bog se nas usmili, kako se bo vse to končalo?" je bolešno zastokala Tona in zdelo se ji je, da se ji je plod v trebuhu svarilno premaknil. Zbala se je prezgodnjega poroda.

Martin je odtaval proti svoji žagi. V tresočih rokah je stiskal težko sekiro in z njo brezumno mahal po zraku, da bi na silo razbil morečo tišino in razgalil temačne privide nočnih blodenj.

Prispel je do žage in jo od daleč opazoval, kako je objeta v zagrinjalo teme, in mu noče nuditi miru, kakršnega je poznal nekoč, ko je bil še mlad, zdrav in rogovilast. Približal se je vogalu žage, kot bi se približeval sovražnikovi zasedi.

Prisluhnil je v temo. Tišina. Le šumenje padajoče vode mimo kolesja. Stopil je do sprožilnega droga in poskušal pognati žago. Ni se mu posrečilo. S pogonom žage je želel spet priklicati nekdanje trenutke in se otresti samomorilskih misli. V temi je otipal jekleno žico in plombo na njej, ki je preprečevala pogon njegove žage.. Rezilo sekire je presekalo žico in se pobliskalo ob železnem vijaku v tramu. Voda se je zljila čez ostarelo kolesje. Počasi in močno škripajoče je rjasta žaga zahnala.

Martin se je oddahnil in si obrisal hladen pot s čela. Prižgal je staro laterno in se s sekiro umaknil v temo, kakor da bi nameraval ostati v zasedi. Gledal je iz teme, kakor preganjana zver in le s težavo si je poskušal obuditi spomin na nekdanje čase.

Jarem stare žage je še komaj držal, da se ni razletel v zaletavem praznem teku, ki ga je poganjal polni žleb vode, toda Martin se v svoji bolestni odsotnosti ni več menil za nepravilni pogon. Stal je v temi in boleče razmišljal, kako bo napadel, če se mu bo kdo približal. Nasprotnika je pričakoval iz teme in ves trepetal od strahu. "Na tisti osvetljeni tram bom zavezal vrv in se obesil. Da se bom umaknil vsem zasledovalcem, vsem, ki so mi kratili spanec in me pehali v smrt."

Noro je opazoval škripajočo ihtivost nabrušenih rezil. Ze je mislil, da bi podstavil svojo bolno glavo pod podivjano rezilo. V trenutku bi bilo vsega konec. Izbuljil je zbegane oči, se še močneje oklenil toporišča sekire in se počasi plazil iz teme, da bi odmaknil pogled od rezila žage, ki se je ihtavo prikazovala in skrivala slabotnemu soju brljive svetilke. Bližal se je le korakoma in trepetaje pogledoval za nihajočim rezilom.

Obstal je v obupu blaznosti, ko so se mu med zobci rezila prikazovale nepokopane žrtve. So to sanje ali resnica. Zdaj je čutil, da pada, zdaj da se s težavo pobira s tal, kjer ga je nekaj grabilo za noge in ga hotelo odvreči v hladno podzemlje okostenelih izdajalcev.

Ves se je tresel in se spet ovedel. Zatulil je nekaj nerazumljivega in se spet zagledal v ostro žagino.

"Martin, to si vendar ti, ki si znal ubijati zelence in izdajalce, zdaj pa oklevaš in nisi sposoben pokončati že mrtvega Martina," mu je šepetal tuj glas, kakor bi govoril njegov dvojnik.

"Martin, poženi se v smrt, da boš rešil sebe in Tono. Kaj oklevaš? Poženi se vendar in vsega bo v trenutku konec. Martin, zdaj, zdaj, zdaj..."

Zavrtelo in zabliskalo se mu je pred očmi, ko se je silovito pognal proti rezilu, zamikal, z vso silo udaril s sekiro po nihajočem rezilu. Odlomljeno toporišče mu je silovito treščilo v glavo, da se je nezavesten zgrudil na tla. Obležal je ob jarmu, ki je neutrudno šklopotal, kakor da hoče Martina na silo prebuditi iz nezavesti. Ni vedel, koliko časa je ležal. Ko se je zdramil, se je ves tresel od mraza in bolečina v glavi ga je skeleče opozarjala na razbolelo odrgnino nad čelom.

Še vedno je bil zbeگان in ni se mogel spomniti, zakaj je pravzaprav tam in kaj se z njim dogaja.

Ustavil je polomljeno žago, ugasnil luč in ves omotičen le odtaval k Toni. Zunanja vrata so bila še vedno odprta. Šele tedaj se je zavedel, kaj je z njim. Vstopil je in se napol oblečen zavalil k Toni v posteljo, da bi se ob njeni toploti vsaj za silo ogrel. Začutil je njeno toploto in zaslišal zaradi strupenega hlada njen pridržani dih. Ni se mu upala ugovarjati, da bi se čimprej pomiril in zaspal. Martin pa se je nenehno stresal, še potem ko se je ogrel, tako da ni vedela, ali se trese od mraza ali strahu. Toda Martinu se je ob nenadnem dotiku Tonine golote spet sprožilo ljubosumje, ki ga je že davno utapljal v pijači.

Zdaj je pomislil na Tono, zdaj spet na umorjeno žensko in že sta se mu vrteli v glavi. Zazdelo se mu je, da še komaj loči, kdaj sanja in kaj je v resnici z njim. Nežna Tonina toplota, njeno materinsko poslanstvo, pomor ljudi in še Slakarjev povrh.

"Martin, že spiš?" je boječe prisluhnila Tona ob Martinovih čudnih vzdihih.

"Pusti me," se je bolester oddahnil.

Počasi se je umiril, zaspal in že spet blodil. Ves bolan je stal v sobi. Tona pa je ležala razgaljena na divanu v prostaško razuzdani pozi in ga zasmehujoče gledala, kako se muči s sramežljivimi pogledi nanjo in v zadregi drži v roki šopek rož, ki jih je prvič v življenju natrgal tam za žago in jih prinesel v znak ljubezni. Toda ta namen je ob pogledu nanjo brž spremenil.

"Le smej se lisica," je v razburjenosti srebnil in v blazni zavzetosti pogledoval konico noža, ki se mu je znenada začela dvigati iz rož in mu hlastno šepetala v obraz: Stisni me in poženi se nanjo, da ji prebodeš njen smeh, ki ga je pridobila v svoji nasladi, zdaj pa bo z njim uničila tebe, ki si bil vedno tako slep za njena umazana početja. Martin stisni ga in udari! Martin udari! mu je zabučalo v glavi. Zgubljal je moč, čakal je in okleval. Tona pa se je glasno zasmejala. Martin se je poskušal sunkovito poznati za njo. Toda noge so mu klecnile v roki pa je začutil skelečo bolečino. Opotekel se je, boleče zastokal, nož mu je sam smuknil iz roke, ko je pogledal krvavo roko.

Spet je zaslišal zloben Tonini smeh in nepremično je gledal v nož, da bi ga zgrabil in se pognal nanjo. Stegnil je svojo ranjeno roko proti nožu, da bi ga zgrabil, toda nož se je zmeglil in v hipu izginil. Martin pa je začudeno strmel za njim in od daleč zaslišal krohotajoč moški glas, ki se je prelival s Toninim.

"To je vse izdano! To je vse povezano! Vsi držite skupaj, da bi me umorili," je začel kričati. Pridobival je moč in začel se je dvigati. Stiskal in krčil je svoje krvave prste, blazno gledal in stopal proti Toni.

"Zdaj me ne boš več potegnila. Zdaj mi ne boš pobegnila, cipa umazana, Zdaj si zaprta v svojem brlogu. Kri moje bolečine se bo razlila po tebi, toda maščevana bo moja pravica. Strgala se bodo tvoje spletke. Zdaj! Zdaj boš poginila v mojih rokah," je zakričal.

Tona pa se mu je nenehno smejala in pričakovala pomoči od moškega, ki se je še vedno krohotal nekje iz teme.

"Le smej se, saj boš poginila prav zdaj! Zdaj! Zdaj!" je tulil in stegal tresočne roke proti njej. "Zdaj bo konec tvojega početja", je blazno zakričal in se pognal proti oknu zgrabil nekaj rdečih ciklam in spet iskal v njenih cvetovih morilsko rezilo s katerim naj bi zadušil zlobni Tonini smeh.

Oči so mu begajoče iskale, kje se bo pokazal tisti tešilni nož, Tona se mu je zlobno režala, ko je videla, kako slaboten stoji ob njej. Martin pa je tako močno stiskal in mečkal v rokah nedolžne cvetove, da se mu je zazdelo, da ima krvave roke. Kri pa ga je spet spodbodla, zatulil je in se z okrvavljenimi rokami pognal na sirotno Tono, da bi jo z golimi rokami zadavil.

Njegov glas ga je prebudil in ves zbežan se je poskušal dvigniti. "Bog nas obvaruj! Kaj spet sanjaš, da tako kričiš?" je zaskrbljeno dejala Tona, ki je komaj zatisnila oči in se preplašeno zbudila. Zaskrbljeno je prijela Martina za čelo in spet zastokala: "Ja kakšen pa si. Saj si vendar ves premočen in treseš se, kakor preplašen otrok".

Nič ni. Sanjalo se mi je spet od vojne," se je poskušal zgovoriti in zbrati svoje misli, ki so še vedno tavale med sanjami, blodnjami in resničnostjo.

/Pripis uredništva: Pričujoče besedilo je odlomek iz povesti Jožeta Peternelja Vrnitev, ki izide marca v knjigi pri založbi Kmečki glas v zbirki Kmečka knjiga. /

MALA ANTOLOGIJA
ŽIROVSKE POEZIJE

Izbral Miha Naglič

200 let je minilo, odkar je v Žireh rojeni jezuit in profesor filologije Martin Naglič v Devovih Pisanicah (1781) - prvem slovenskem pesniškem almanahu - priobčil svojo pesem Nečimrnost tega sveta. Ob tej priliki želimo na kratko predstaviti (vse) bolj ali manj znane Žirovce, ki so pisali ali še pišejo pesmi.

NEČIMRNOST

Martin Naglič
(1748-1795)

Prijat'lji pravo skupaj zbirajmo bogastvo,
k'ter' nas tud' s tega bode spremilo svetâ.

Kaj bo po smrti teb' glas imenitni pomagal
al' čast tega sveta, k'tero tak' silno želiš?

Kaj bodo tebi vsi šac' Rdečega morja
na on' plat' groba dali za eno pomoč?

ZANICEVALCEM PEVCEV

Anton Žakelj - Rodoljub Ledinski
(1816-1868)

"Čmu pevec poje", marsikdo vprašuje,
"Saj dandanašnji nam ni petja mar;
Od vseh se pevec, godec zasmehuje,
Njegova pesem je pač prazna stvar."

O vi, ki 'z ust vam ide neprevdarno
Beseda taka, sem stopite zdaj
In poslušajte skrbno me in varno,
Vam na ušesa bom povedal kaj:

Vprašajte grlico, čmu pokruljkuje
Tak' milo v znojni, trudapolni dan,
Kadar solnčni žar' k' d' dela skrb kušuje
In grlic glas je vsem neopaz' van.

Vprašajte slavca, čmu tak' sladko guči
V samotnem kraju sene in hladnih loz,
Kadar srebros' jajne, mirodarne luči
Na cvetja sen razliva lunin voz.

Vprašajte rožo, č' mu tak' blago dije,
Naj njen že duh kdo vonja ali ne,
Č' mu vse to troje svojo sladkost lije
Tja v zrak - al' ^{nam al} sebi, kdo to vé?

Pa le kruljkuje grlica, le poje
Slaviček, le se lije rožic sla,
In tak' spolnjujejo dolžnosti svoje,
Zročene jim od milega neba.

Tak' tudi poje in tak' tudi sluje
V dnu pevčevega srca petja don;
Za pesmi cilj in konec ne vprašuje
In njen uspeh si v nemar pušča on.

Vsesilna moč nadzvezdnega vlivanja
Objema pesmonosno mu srcé
In brez skrbi do tuj'ga poslušanja
Mu pesem klije, raste, v cvetje gre.

Častite ga tedaj al' zaničujte
Njegovo pesem kakor prazno stvar,
Le tega nikdar mi ne pozablujte,
Da njega pesem je nebeški dar.

Da z njo spolnjuje on, poslanec roku,
Kar srcema naročil mu je Bog,
Da on v čutilih src, v radosti, v joku
Le božjo slavo poje krog in krog.

/Novice III (1845), št.39/

KOMUR SE VERA V LASTNO MOČ NI VZETA
Anton Žakelj - Rodoljub Ledinski

Komur še vera v lastno moč ni vzeta,
Komur še željnost djanja v prsih dije,
Ta ne obupa, če krog njega brije
Nesreče grozna piš, vse zlobe vneta.

Ne mami ga kar nič tetiv napeta,
Ki ná njej se zavistna strela vije,
Čakaje, da mu srca up razbije;
In v mar mu ni vragov hudoba kleta.

Junaško bije strastni boj življenja,
Ak' ravno s čela kane vroča sraga,
Od znoja nezrekljivih nuj rojena.

In premagalec stopi iz trpljenja,
Znajoč, da ves težave hrup premaga
Moč moža, z djanja željnostjo združena.

/Slovenska čitanka za peti in šesti razred srednjih šol. Celovec 1903./

OPRAVLJIVCU

(REPAT SONET)

Anton Žakelj - Rodoljub Ledinski

"Mu, mu" buči govedo tam na paši,
 "Hi, hi" razgeče nori konj na cesti,
 "Gri, gri" cverčijo murni v temnem mestu,
 "Kru, kru" pa kruli prasec v luži naši;

"Baū" tak laja pès, kdar tata straši,
 "Pipi" pa čivka pišče, kdar ni jesti,
 "Ku, ku" zakuka kukovca na brestu,
 S "kikiriki" petelin noč odplaši;

"Mjav, mjav" ponoči maček z mačko mjavka,
 "Kò, kò" tak koklja piščeta z vabljuje,
 "Bè, bè" neumnih ovc blekèče čeda;

"Kvar, kvar" vpije vrana černoglavka,
 "Krò krò" se merhojèdi vran sklicuje,
 "Ihá" je oslov trapastih beseda:

Pošast ti gerdoglèda,
 Ki jezik tvoj ljudem poštenje reže!
 Povej, kter' glas zmed teh se ti prileže?

/Novice 1855, št. 82./

NOVO LETO 1941

Valentin Poljanšek - Krištof

Novo leto nastopilo,
 staro se v preteklost zlilo.
 Je večni krogotok in čas,
 ki dviga, tare, nosi nas.

Na zemlji vojna se vrši,
 razbija, križem se mori;
 tako, zgleda, se razume,
 da človeštvo vse nori.

Nismo mi še vojujoči,
 smo nevtralni, mirujoči;
 vendar sega že do nas
 ves sedanji nori čas.

↓

Prihaja žalost in boleost,
 razkrajja zdrava se zavest,
 da smo tudi mi ljudje,
 da naš razum je in srce.

Kaj prihodnost nam prinese,
 nam še skrivajo zavese.
 Boljši ali slabši red?
 Danes je nejasen sled.

Dolgo, dolgo uničevanje
 ter veliko razdejanje;
 trpljenje narodov, ljudi,
 to današnje je dejanje.

Raste, dviga se draginja,
kopni denar, iz žepov zginja.
Dviga se visoko kruh,
ga ne doseže, kdor je suh.

Se siromakom glad obeta;
pravica do življenja sveta,
prišla je ob vso veljavo,
mori se, ruši kot za stavo.

/Iz: Loški razgledi XXII (1975), str. 241./

VOJNE SLIKE

Valentin Poljanšek - Krištof

V maju.

Ptičica žvrgoli,
iz dalje se zvon oglasi;
majsko sonce sije,
zemlja žarke pije.
Jaz pa v verigah tičim,
v robstvu temnem živim.
Mislím, preišljujem,
načrte razne snujem.
Lepa je zemlja kot raj -
človek na njej naj se muči,
zakaj?
Vse cvete, zeleni,
življenja se veseli;
edino človeški rod
izjema naj bo povsod

Muči se in mori,
ne ve, zakaj živi?
Igra krvava se dalje igra,
telesa nam trapi, srce in duha.

Zunaj se spev glasi.
V dalji tam zvon zvoní.
Jaz pa, Tantal prikovan,
sem na čustvih otožnih bolan.

/Iz: Loški razgledi IX (1962), str. 220./

Tirani svetu vladajo,
brez srca in brez vesti;
s trpljenjem nas napajajo
nesrečne "male" nas ljudi.

Mi malike le častimo,
se klanjamo, v nebo slavimo;
če smo bedni, če smo lačni,
pa se z njimi oslepimo.

V VALOVÍH ČASA

Peter Naglič

(1921 -)

Smo	V	Nje	Vsejano
za	krčih	sok	seme
trenutek	poslednjih	že	že
obstali	se	mladi,	kali
sredi	toku	spet	in
viharne	življenja	popje	gre
noči -	upira -	brsti.	v
v	toda		novo
samoti.	zaman.		rast.

Pred	Čas	Iz
nami	teče,	osušenih
se	z njim	tal,
je	prihaja	skozi
odprla	nov	novo
praznina.	zor	zorano
	in	brazdo,
Žar	dan.	že
preteklih		klije
moči	Duh	kal
in	časa	svežih
strasti	se je	moči.
vse	že	
duši,	nagnil	
kar	v	
novega	novo	
zeleni.	pomlad.	

V marcu 1976

/Prva objava./

ŽE LETA NETOPIR

Venceslav Merlak - Slavko

(1932-1980)

Že se spušča temna noč,
kmalu pokrila bo dolino,
dolino ljubavi sinje,
pokrila bo moj rodni kraj.

Po zraku sliši se že kril prhut
znanilca noči poletne - netopirja,
ki prihaja kot duh iz vsemirja,
šumi, kot da ptičjo bi imel perut.

Že hiše zginjajo v daljavi,
le medlo vidijo se njih obrisi,
sliši tam se glas jokavi
otrok, ki v njih porajajo strahov ga vtisi.

Zdaj temna noč prižiga luč,
vsa okna so že zažarela
kot na nebu zvezda pozlatela.
- V vratih se obrne ključ.

/Prva objava./

EROSU

Jože Podobnik
(1939 -)

Milijon puščic, moj Eros spusti vanjo,
zastropi jo z ljubeznijo gorečo;
naj vidim jo, naj vidim hrepenečo,
enako meni: sužnju, mročim zanjo.

Naj srečam kdaj jo takšno, vso trpečo,
v brezupnem snu, ki niti solz ne zmore,
naj srečam jo, prikazen krvavečo,
podobno meni: bolno, brez opore.

Brez smotra. Samo, v gneči hrupne sreče,
in brez želja, ki ji ne bi bile strte -
a kakor rože, ko pohodiš jih, nemrtve...

Potem, moj Eros, cvetu cvet pomore
iz večnih senc, iz dantejevske more:
potem srce si v srcu najde sled utehe.

/Delo-življenje 9/1972./

ZBEGANI ŽIROVEC

Anton Žakelj
(1937 -)

Ves zbečan in preplašen sem,
kaj storil naj bi, sam ne vem,
kako naj se opredelim,
da zopet blažen mir dobim.

V objemu sem logaškem zdaj,
pa k Loki spet želim nazaj,
brez miru je in pokoja
zdaj uboga duša moja.

Če zgodovina nas uči,
da k Loki smo pripadali,
zakaj trditev ta velika,
zdaj se tu pa tam zanika.

Ker geografski položaj,
je tudi važen za naš kraj,
me zdaj prepričati žele,
naj k Loki bi pridružil se.

DVOM

Jože Podobnik
(1939 -)

Srce je umrlo. Kdo bi žaloval;
mar kdo žaluje, če se zvezda utrne?
Še isti hip nam nova jo zagrne,
da spet nebo bo prejšnji sij obdal.

A utrinek sam? Ugasel, mar žaluje
za zadnjim žarkom izgubljene luči?
Naj mu verjamem, da se nič ne muči,
ker da je nič, ki nič ne pričakuje.

/Delo-življenje, 4/1969./

Le kaj naj revček zdaj storim,
kako naj se opredelim,
ko pride odločitve čas,
in treba bo oddati glas.

Le ena misel še živi,
ki more me tolažiti,
tribuna javna nam pove,
kako naj vsak odloči se.

Prišel trenutek bo napet,
ko referendum bo nared
in zgodovine nova stran
zapisana bo na ta dan.

Izjasnil se bo naš občan,
bo šel li na gorenjsko stran,
al Notranjec bo še v naprej,
kot bil je osem let doslej.

A drugi, skušeni možje,
ta čas takole govore:
"V Logatec vodi naša pot,
iskati nimaš kaj drugod."

Takrat se bo za vekomaj
Žirem določil položaj,
končan bo vsakršen prepir,
V Žireh bo spet zavladal mir.

/Pesmi A. Žaklja so izrazito priložnostne, vezane so na določene dogodke; tako z leti izgubijo aktualnost, ne moremo pa jim odrekati jezikovne in stilistične vrednosti.

Pesem Zbegani Žirovec je izbral sam, saj so dogodki v letu 1969 vsem Žirovcem še dobro v spominu. Objavljena je bila v Delo-življenje, 5/1969./

VENEC MLADEGA SRCA

Franc Kopač ml.

(1953 -)

35

In ko je pozdrav venel
in ovenel
in ko je bil potem grozen
pogled na puščavo človeške
dinastije, si šla po hribu
in govorila sama s seboj
in ne da bi šel kdo s teboj,
in ne da bi šel kdo s teboj,
si me vendar nesluteno zaročila.
Zaljubljenost v tvojih očeh
je bila popolnoma
samosvoja,
tako nekako
gigantsko opredeljena
in je hoja pronicala
v ponikalnico
in osvobajala
profilne portrete
v luči
zaljubljene ljubezni.
Ker je že vprašanje
nosilo svoj odgovor,
ni bilo težko
doumeti, ne prezreti
čistinsko odo na potok
zveneče melodije.
Z zeliščnim prahom
kaj si nakupila?
Zdravje njemu sem vrnila
Kako si življenje umrlo
poživila?
V srce sem ga ljubila.

36

Spominjaš me
na varanje s telesom
ali na pivotiranje
z eno nogo okoli svoje osi,
ko druga noga kopiči
odrivno moč, jo koncentrira
v centru razuma in čaka,
nestrpno čaka, da nasprotnik
v gibanju igranja naredi napako.
Ekspolzija celega bistva
se sproži po izrednih poteh
v iskrenost, v lovljenje žoge,
ki sedi, leži, se prisesa v naročje
kot me spominjaš, počakaj no,
počakaj,
kapaciteta v srcu
je najvišja oblika mene do tebe.
Poslušam te, poslušam in te obenem
iskreno ne razumem.

37

Sanjala sem o tebi.
Prebudim se in te ni
več.
Iščem te; srečujem ljudi
in jih sprašujem
o takem in takem fantu,
o mojem zaročencu;
on je moje srce, moja
zadnja pesem ljubezni.
Ljudje ne vedo ničesar,
↓

začudeno me gledajo,
prav osuplo; ko odidem
od njih, stopijo v krog
in se sprašujejo: kaj je to srce,
kaj je ljubezen.
Kličem te, odgovora ni.
Veter ga je odnesel, vihar,
ki je razdivjal mojo srečo.
Vidim te in slišim,
ti, ki si o meni sanjala,

toda sem nem
in ne morem hoditi,
srce mi je zaspalo v tej gnilobi,
ki ji vsi pravijo življenje.
Kot upornik sem moral umreti.
Vedi pa, da sem ujela žogo,
dodano
z atomsko energijo premikanja.
Sanjala sem
in kruto zahtevala, da oživijo te.

/Prva objava./

BESEDA O AVTORJIH

1. Martin Naglič

V Slovenskem biografskem leksikonu (II) je dr. France Kidrič o njem zapisal:

NAGLIČ Martin, S.J., filolog in sodelavec pri Pisanicah, r.l.nov.1749 v Žireh, u. 15.nov.1975 v Lj. V Lj. je študiral približno 1759-68 pač vse letnike gimnazije in filozofije, a 1768 je postal jezuit ter bil menda 1768 - 70 novic na Dunaju, 1770-1 repetitor humaniorum v Leobnu, 1771-2 repetitor filozofije v Gradcu. V Lj., kamor se je vrnil 1772, je bil 1772-3 na jezuitski gimnaziji učitelj v l. razr., a ostal gimn.učitelj tudi po ukinitvi reda vsaj do 1782, ko je učiteljeval v l. humanitetnem razredu. Službo je opustil najbrž radi jetike (vsaj 1789 ga ni bilo več med gimn.profesorji). Ali je bil ord., ni znano. - N. je imel po vrnitvi v Lj. po vsej priliki stike s Pohlinom ter si pod vplivom besede in slovnice o.Marka osvojil preporodno miselnost. Do preporodne aktivnosti se je povzpел prvič 1776, ko je dal Japelj lj. kapucinom pobudo za izdajo Hipolitovega slovarja. To namero je N. v 25.št.LW 1776 preprečil z dokazovanjem, da je delo za tisk prešibko. Očitku, ki je krivičen, je kumoval pač ozir na Pohlinovo napoved slovarja. Drugič so pripravile N. do dejanstvenosti Devove Pisanice, za katerih 2. knjigo je napisal "Nečmernost tega svejta": v treh distihih z revno vsebino opominja razjezuit prijatelje, naj si nabirajo brez ozira na slavno ime in posvetno blago zaklade za drugi svet. Distihi so bili deležni časti, da jih je Denis 1785 ponatisnil v dodatku o šestomeru v zbirki "Ossians u. Sineds Lieder". Ali je imel N. še kaj več pesmi, ni znano. V isti dobi je bil v stikih tudi že s Kumerdejem in Japljem: ni izključeno, da je bil že med člani Kumerdejeve filološke akademije iz 1779, kakor je postal 1781 član obnovljene oficialne družbe operozov. Ti stiki so mu pač tudi pripomogli, da je postal po Sorčanovem odhodu v Innsbruck 1784 član komisije za revizijo Japelj-Kumerdejevega prevoda biblije, vendar ni znano, zakaj je bil soredovizor le 1786 za 2. del novega zakona. Izmed njegove korespondence je znanih le nekaj pisem Erbergu 1782-94, ki so pa za zgodovino preporoda brez pomena. - Prim.: Kidrič, Dobrovský 199,242, a k literaturi dodaj: Šleibinger, Pisanice (ponatis iz Izv.II.drž.gimn. v Lj. 1905/6) 20; Kidrič, Zgod. 177-8, 202, 215, 219.

2. Anton Žakelj - Rodoljub Ledinski

O njem je pisal Josip Marn v svojem Jezičniku (XVII, 1879, 42-54).

Navajam odlomek:

"Med rodoljubi, ki so vneli se po "Kranjski Čbelici in po bližnji bratovski Hrovaški", slovi Žakelj Anton, rojen 14. oktobra 1816 v Ledinah pri Žiréh nad Idrijo, odtod zvan Rodoljub Ledinski; v šolah bil nekaj časa v Karlovcu, v Novomestu, od koder prišel v licejo in v bogoslovje v Ljubljano, kjer je l. 1839/40 v slovenščini učenec Metelkov popeval mu v Metelčici; mašnik posvečen 6. avgusta l. 1842 je služil najprej v Gradcu pri Podzemlju med belimi Kranjci, potem v Ribnici, na Blokah, v Mirni Peči, v Poljanah nad Loko, pri sv. Križu poleg Kostanjevice, v Sostrem, p i sv. Duhu (v Velikem Ternu, Grossdorn) nad Leskovcem, kjer je umerl 26. aprila l. 1868. In tu se je spolnilo, da je zemlja slovenska komej imela grob zanj - za pesnika slovenskega! Kar je nekda j o Vodniku, popeval bi Prešern i o Ledinskem: "Preblečen sem kaplanček bil, - In rad sem pel, še raji pil" (Kr. Čbel. III.), in rekši: "Ledinski je bil Prešern duhoven" - povedal sem vse."

Ta sodba je stara 100 let. Naj bo karkoli že, dejstvo je, da je A. Žakelj danes povsem pozabljen. Je ena tistih slovenskih "pozabljenih" osebnosti, ki bi kazalo njih vrednost znova premisliti in utemeljiti.

3. Valentin Poljanšek

Prof. Emil Cesar, ki ga je nekoč obiskal, je zapisal:

"Na svojem posestvu na Dobračevi pri Žireh živi širši javnosti malo znani Valentin Poljanšek, eden iz vrste ljudskih tvorcev, ki še danes ustvarjajo na Slovenskem. Njegova pesem zaradi širine snovi ni ponarodela; močno pa se je približala ljudski miselnosti v letih narodnoosvobodilnega boja, saj je bil v teh letih v svoji rodni okolici glasnik novega časa. To njegovo delo odlikuje iskrenost, saj je našel v teh letih v njem sozvočje s svojimi političnimi prizadevanji v predvojni Jugoslaviji, z njim pa je skušal vplivati tudi na svojo okolico.

Kot bister, znanja željan mladenič je v zadnjem desetletju prejšnjega stoletja začel z delom za kulturni dvig rojstne vasi. Pod vtisom podobnih prizadevanj je ustanovil na Dobračevi bralno in pevsko društvo, pozneje pa je bil tudi med ustanovitelji združene žage, opekarne, mizarske delavnice itd. Njegovo družbeno delovanje se je stopnjevalo z vključitvijo v socialnodemokratsko stranko, leta 1927 pa je bil v takratnem logaškem okraju izvoljen za oblastnega poslanca na listi JDS.

Poljanšek, ki se je bil že prej poskušal v pesmi, se je ob socialistični literaturi, ki jo je dobival iz Idrije, literarno vzgajal; njegova pesem je dobila vsebino, po večini borbena, z jasno in premočrtno politično mislijo. Že tedaj je dopisoval v Naprej, na katerega ga ni vezala le vsebina lista in njegovo svetovnonazorsko prepričanje, temveč tudi njegov urednik Anton Kristan, s katerim sta bila prijatelja. Od teh prvih dopisov ga je vodila pot preko Rodoljuba, Notranjca in pozneje Jutra v Brazdo, glasilo absolventov kmetijskih šol, Ljudski glas in Svobodo, kamor je pisal vzpodbudne članke. V dneh, ko so se že kazale grozote druge svetovne vojne, je objavila Svoboda kot uvodnik njegov članek Bratstvo in kultura. Večina prispevkov v teh listih je bila napisana v nevezani besedi, le včasih se je poskušal s pesmijo v pavlihovsko satirični obliki.

Njegova pesem je postala posebno pomembna v narodnoosvobodilnem boju. Je iskrena izpoved vere v vse tisto, v kar je vsa leta veroval in za kar se je boril, le s to razliko, da je ob razvijajočih se dogodkih postala ta miselnost stvarnejša in polnejša;

Ker je načenjala velike politične aktualnosti ali spremljala vsakdanje dogodke, je bila tudi zanimiva. Z vzneseno prepričevalno besedo, polno vere v načrtano pot naše politične neodvisnosti in socialne enakosti, je govoril na mitingih in sestankih ter bral svoje pesmi. Zaradi neprikladne oblike in tudi zaradi snovi, ki je bila včasih predolgovezna in s tem ubijala vodilno misel, ali pa je bila presuhoparno podana, pesmi niso ponarodele. Ob prebiranju Poljanškovih pesmi se v človeku utrdi misel, da bi se ob morebitnem nesebičnem mentorstvu v mladosti razvil v socialističnega leposlovnega oblikovalca. Njegova pesem zajema iz doživetij prve svetovne vojne z vsemi njenimi težavami, ki so vplivale na nastanek trpko satiričnega ciklusa z močno socialno noto Vojne slike, do pesmi, ki so se ponekod približale ponarodeli pesmi.

/LR IX (1962), 219-20./

4. Peter Naglič

Rodil se je v Žireh (1921), kjer živi tudi danes. Je upokojenec, a še vedno aktiven družbenopolitični delavec. Veliko je pesnil že med NOB. Svoje novejšje pesmi je začel objavljati šele nedavno v TV-15 in v Žirovskem občasniku.

5. Venceslav Merlak (1932)

Rodil se je v Novi vasi, kjer je lansko leto tudi umrl. Bil je izučen čevljar in je delal v Alpini. Zaradi očitnega pesniškega daru so mu prijatelji rekli kar Kajuh.

6. Jože Podobnik (1939)

Rodil se je v Novi vasi, kjer živi tudi danes. Zaposlen je v Alpini. Pesmi objavlja v Obzorniku, Kmečkem glasu in v glasilu Alpine Delo-živiljenje.

7. Anton Žakelj (1937)

Rodil se je na Dobračevi, kjer živi tudi danes. Zaposlen je v Alpini. Pesmi piše - kot pravi sam - zgolj priložnostno in ne iz neke notranje nuje. Objavlja jih v Delo-živiljenje.

8. Franc Kopač ml.

Rodil se je na Dobračevi (1953), kjer živi tudi danes. Zaposlen je v Kladivarju. Pesmi objavlja v glasilu Kladivar in v Žirovskem občasniku.

ŽIROVSKA KRAJEVNA BIBLIOGRAFIJA

/POSKUS SESTAVITVE/

Miha Naglič

Razširjeno je mnenje, da je o Žireh malo napisanega in da tudi Žirovci sami malo pišejo. Niti prvo niti drugo ne drži. Kvečjemu bi lahko rekli, da pišemo premalo.

Ta na hitro skupaj spravljena bibliografija je nepopolna tako vsebinsko, kakor tudi strokovno. Sicer pa popolnosti niti ne želi niti ne more doseči - zaenkrat. Zajela je, kolikor se je v kratkem času pripravljajanja dalo zajeti.

Namenjena je vsem, ki iz kakršnihkoli razlogov potrebujejo pismene vire o Žireh.

Za naprej je stvar taka: v vsaki naslednji številki Žirovskega občasnika naj bi bila stalna bibliografska rubrika. Zajela bi vse tisto, kar se je o Žireh napisalo od izida zadnje številke in tisto, kar je ostalo še nezajetega iz prejšnjih časov. Tako bi lahko iz tega osnutka in njegovih dopolnil v naslednjih številkah - če jim bo dano izhajati - sestavili dokaj popolno žirovsko krajevno bibliografijo za Žirovski zbornik - če mu bo kdaj dano iziti.

PRVI DEL

ABECEDNI PREGLED TISKOV IN ROKOPISOV PO AVTORJIH

Kazalo prvega dela

Navodila za prvi del

I.

Knjige (in druge sanostojne publikacije).

- a) povsem žirovske knjige
- b) knjige, v katerih se dosti piše tudi o Žireh
- c) knjige, v katerih so zelo pomembne omembe nečesa žirovskega
- d) samostojni žirovski tiski
- e) knjige, ki so jih likovno oblikovali Žirovci
- f) knjižne redkosti, ki se hranijo ali pa so bile najdene v Žireh.

II.

Razprave (v zbornikih in strokovnem časopisju).

III.

Priložnostni zapisi (Pregled člankov v zbornikih).

IV.

Članki. (Pregled člankov v dnevnem in revijalnem tisku).

V.

Rokopisi

VI.

Pomembnejše ciklostirano in tipkopisno gradivo.

VII.

Leposlovje.

VIII.

Žirovsko časopisje.

Navodila

1. Kolikor avtorja ni bilo mogoče ugotoviti, ali pa jih je več, navajam le naslov dela.
2. Tiski oz. rokopisi v posameznih skupinah so urejeni po abecedi in ne po časovnem zaporedju, pomembnosti ali stroki.
3. Črka^x za naslovom pomeni, da tiste bibliografske enote nisem imel v rokah, temveč sem jo ugotovil iz literature, ocen ali reklame.
4. Priimek avtorja je natisnjen z velikimi črkami, naslov dela je podčrtan.
5. Avtorje označujem z vsemi atributi.
6. Impresum navajam le, kolikor se ga je dalo ugotoviti in formalno ne ustreza zmeraj izvirnemu zapisu.
7. Po impresumu si sledijo po vrsti navedbe obsega, formata in naklade - ali le nekatere od teh, če se vsega ni dalo ugotoviti.
8. Format sem po Avgustu Pirjevcu označeval takole:
 - 16° = tiski do višine 15 cm
 - M8^o = tiski od 15 do 18,5 cm
 - 8° = tiski od 18,5 do 22,5 cm
 - V8^o = tiski od 22,5 do 25 cm
 - 4° = tiski od 25 do 35 cm
 - r^o = tiski od 35 do 45 cm
 - Vr^o = tiski nad 45 cm višine.
9. Podatkov o vezavi, ceni, zbirki, v katero spada neko delo, o vrsti črkopisa ali tiska ter bibliofilskih in vsebinskih podatkov ne navajam - razen, če se mi je to zdelo nujno potrebno za identificiranje nekega dela.
10. Okrogli oklepaji () so prenos izvirnih oklepajev.
11. V oglatih oklepajih // navajam svoje pripombe in dodatke.
12. Latinske številke označujejo bibliografske skupine, arabske pa enote znotraj njih.
13. - ponavljam na začetku bibliografske enote pove, da gre za istega avtorja kot pri enoti pred njo.

I a. Povsem žirovske knjige:

1. Alpina. 30 let tovarne obutve Žiri. /Zbornik/. Izdala in založila Alpina. 1977. Natisnila tiskarna Slovenije v Ljubljani. 155 (+18). 4°. 2500.

I b. Knjige, v katerih se dosti piše tudi o Žireh.

2. BLAZNIK, dr. Pavle: Kolonizacija Poljanske doline. /Posebni odtis Glasnika Muzejskega društva za Slovenijo/. Izdalo in založilo Muzejsko društvo v Škofji Loki. 1938. Natisnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani. 62. 4°.
3. -: Urbarji freisinške škofije. Izdala SAZU. V Ljubljani. 1963. 472 + (4 zem.). V 8°.
4. -: Škofja Loka in loško gospostvo. (973-1803). Izdalo in založilo MD Škofja Loka. 1973. Natisnila tiskarna "Toneta Tomšiča" v Ljubljani. (XII) + 560 + (pril.). 8°. 3000.
5. KOS, dr. Franc, c.kr.prof.: Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja. Izdala Slovenska matica v Ljubljani. 1894. (VI) + 369. 8°. 27000.
6. Logaško okrajno glavarstvo. Zemljepisni in zgodovinski opis. /Zbornik/. Uredil Vojteh Ribnikar. Izdalo "Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja Logaškega". V Logatcu 1889.
7. Loški razgledi. /Zbornik/. Izdaja ga MD v Škofji Loki vsako leto od l. 1954 naprej.
8. MÜLLNER, Alfons: Geschichte des Eisens in Krain, Görz und Istrien. Goldmann. Wien und Leipzig. 1909. (IX) + 763. 4°.
9. PLANINA, France: Poljanska in Selška dolina. Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani. 1962. Natisnila tiskarna Toneta Tomšiča. 148. M 8°.
10. -: Škofja Loka s Poljansko in Selško dolino. Izdal in založil Odbor za proslavo tisočletnice Loke. Decembra 1972. Natisnila in vezala tiskarna Toneta Tomšiča v Ljubljani 197. 8°. 1500.
11. Slovenski romar. Koledar v poduk in kratek čas za leto 1858. Drugi tečaj. Založil Ničman. V Ljubljani.
12. Slovenski sokoloski koledar. Izdal in založil vaditeljski zbor Sokola v Kranju. 1907-. Tisk J. Blasnika nasl. v Ljubljani. M 8°.
13. Socialno-ekološke implikacije odpiranja RUŽV. /Avtorji: Silva Mežnarič, Joži Puhar, Tomo Štefe/. Izdal ISF v Ljubljani. 1976. 87. 4°.
14. Škofja Loka in njen okraj v luči gospodarskih in kulturnih prizadevanj. /Zbornik/. Uredila: dr. R. Andrejka in F. Planina. Izdal in založil Odbor za I. obrtno-industrijsko razstavo. Škofja Loka 1936. 80. V 8°.

I c. Knjige v katerih so zelo pomembne omembe nečesa žirovskega.

15. ARKO, Mihael: Zgodovina Idrije. Izdala Katoliška knjigarna v Gorici. 1931. Natisnila Katoliška tiskarna v Gorici. (XII) + 252. V 8°.
16. BAVEC, Franjo-Branko: Bazoviška brigada. Ljubljana 1970. (VII) + 585. 8°.
17. BOŽIČ, Lado: Naš idrijski kot. Ob 35-letnici ustanovitve in 10-letnici ukinitve prve slovenske realke. Izdalo in založilo Delavsko prosvetno in podporno društvo Tabor v Ljubljani. 1936. Tiskala Delniška tiskarna d.d. v Ljubljani. 100. V 8°.
18. BRILEJ, dr. A.: Priročnik za planince. II. izd. Ljubljana 1951. 336. 16°.
19. Catalogus cleri. Šematizem duhovnikov in duhovnij v ljubljanski nadškofiji. /Letopis/. Ljubljana 1775-.

20. Cerkev na Slovenskem. Letopis. 1971. Izdal nadškofijski ordinariat v Ljubljani. 1971. Natisnila Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani. 496 + (4 zem.). 8°.
21. Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja. Uvod. Poročila. Izdala raziskovalna skupnost slovenskih etnologov. Lj. 1976. 169. 8°. 300.
22. HRIBERNIK, Rudolf-Svarun: Dolomiti v NOB. Lj. 1974. 705. 8°.
23. Idrijski razgledi. /Zbornik/. Izdaja Mestni muzej v Idriji. 1956-.
24. ISAKOVIČ, Radosav: Kosovelova brigada. 1973. (I) + 854. 8°.
25. JAKOVSKY, Anatole: Peintres naïfs. /Leksikon naivnih slikarjev sveta/. Basel 1976.
26. KOSSMAT, dr. Franz: Erläuterungen zur Geologischen Karte. SW-Gruppe Nr. 91. Bischoflack und Idria. Verlag der k. k. Geologischen Reichsanstalt. Wien 1910. 101. 8°.
27. Krajevni leksikon Dravske banovine. Lj. 1937.
28. Krajevni leksikon Slovenije. I. zv. Lj. 1968.
29. Krajevni leksikon LRS. Lj. 1954.
30. LAURET, J.-C.: La fête et les naïfs. Paris 1979.
31. LESKOVEC, Karel: Križpotja I-III. Lj., Maribor.
32. MIKLAVČIČ, Maks: Predjožefinske župnije na Kranjskem v odnosu do politične uprave. Inavguralna disertacija. /Posebni odtis iz Glasnika MD za Slovenijo XXV/XXVI, 1944-45/. 1945. Natisnila tiskarna Ljudske pravice Lj. 64 + (2 zem.). 4°.
33. MIKUŽ, Metod: Pregled NOV v Sloveniji I-IV^x Lj. 1960-73. 8°.
34. Obširen imenik krajev na Kranjskem. Na svitlo dan po C.KR. STATISTIČNI CENTRALNI KOMISIJI. Wien 1884. /Rezultati ljudskega štetja v l. 1880/. 8°.
35. Oris kronologije delavskega gibanja na Slovenskem 1867-1968. Sestavili so ga sodelavci IZDG. Lj. 1969. 192. 8°.
36. PETELIN, Stanko-Vojko: Gradnikova brigada. Nova Gorica 1966. (II) + 522 + (pril.). 8°.
37. -: Med Triglavom in Trstom. Zgodovina XXXI. divizije NOV in POJ. Lj. 1963. /Ponatis 1964/. 570 + (1 zem.). 8°.
38. -: Prešernova brigada. Nova Gorica 1967. /2. izd. - Lj. 1980/. (II) + 646 + (pril.). 8°.
39. -: Vojkova brigada. Nova Gorica 1968. /2. izd. - Lj. 1980/. 548 + (zem.). 8°.
40. PLANINA, France: Slovenija in njeni kraji. Lj. 1963. 254. M 8°. 45000.
41. PAUWELS, Louis: L'arche de Noe et les naïfs. Paris 1977.
42. PREGL, Tatjana: Slovenska knjižna ilustracija. Lj. 1980. 298. 8°.
43. SCOPOLI, J.A.: Flora carniolica. /2. izd., I. zv./ . Dunaj 1772.
44. Slovenci v desetletju 1918-1928. Zbornik razprav iz kulturne, gospodarske in politične zgodovine. Uredil dr. Josip Mal. Lj. 1928. (VI) + 776. 4°.
45. Slovenska zemlja... IV. del. Vojvodina Kranjska. Prirodnozanski, politični in kulturni opis. Spisal Fr. OROŽEN. Izdala Slovenska matica. 1901. Natisnila J. Blasnikova tiskarna. v Lj. (VII) + 265 + (III). 8°.
46. -: IV. del. Vojvodina Kranjska. Zgodovinski opis. Lj. 1902. (VI) + 211 + (VII). 8°.
47. Slovenski biografski leksikon I-III. /Izdaja ga SAZU. Doslej 11 zv./ Lj. 1925-.

48. SMOLIK, dr. Marijan: Semeniška knjižnica v Ljubljani. /54. zv. zbirke VODNIKOV "Kulturni in naravni spomeniki Slovenije"/. Lj. 1975. 30. M 8°.
49. Splošni pregled fondov državnega arhiva LRS. Lj. 1960.
50. Spominski zbornik Slovenije. Ob dvajsetletnici kraljevine Jugoslavije. Lj. 1939. 703. 4°.
51. TOMAŠEVIĆ, Nebojša: Naivci o sebi. Beograd 1973.
52. -: Naivni slikari Jugoslavije. Beograd 1978.
53. TROŠT, Janko: Idrija - naše najstarejše rudarsko mesto. Poljuden priročnik za izletnike, turiste in domačine. Idrija 1953. 49 + (1 zem.). 8°.
54. VALVASOR, J.W.F. von: Die Ehre des Herzogthums Krain. Lj. 1689. /2. izd. Lj. 1877-79; 3. izd. - Lj. 1970-74/.
55. Vodnik po arhivih Slovenije. Lj. 1965
56. Vodnik po župnijskih arhivih na ozemlju SR Slovenije I-II. Lj. 1975.
57. ZAHN, Joseph: Codex diplomaticus Austriaco-Frisingensis. Sammlung von Urkunden und Urbaren zur Geschichte der ehemals freisingischen Besitzungen in Osterreich. /V: Fontes rerum austriacarum (Pra) II. Bde. 31, 35, 36/. Wien 1870-71.
58. Zgodovina Slovencev. /Več avtorjev/. Lj. 1979. 964. V 8°.
60. Moški pevski zbor "Alpina" Žiri. /Ob XV. obletnici zbora in ob LXXX. obletnici zborovskega petja v Žireh/. Izdala Alpina. 1979. Natisnila Etiketa Žiri. 60. 8°.
61. Naše rojstvo in naš vzpon. 1960-1970. /Ob 10. obletnici Etikete/. Izdala Etiketa Žiri. 1970. Natisnila tiskarna Ljudske pravice v Lj. 51. V 8°. 500.
62. Pihalna godba v Žireh. Napisal Miloš Bašin. Izdalo Godbeno-pevsko društvo Alpina v Žireh ob 30-letnici pihalne godbe Alpina. Avgusta 1977. 28. 8°. 2000.
63. Planinsko društvo Žiri. 1950-1980. /Zbornik ob 30. obletnici ustanovitve/. Izdalo PD Žiri. 1980. Natisnila Etiketa Žiri. /Brez paginacije/. 8°.
64. 30 let tovarne elementov za avtomatizacijo Kladivar Žiri. Izdal odbor za obveščanje. 1979. Natisnila tiskarna Mestnega muzeja v Idriji. 57. 8°. 1000.

B. Razstavni katalogi

65. Ivan Gluhodedov. /Katalog samostojne razstave ob 30. obletnici Alpine/. Žiri 1977. Spremno besedilo: Mirko Juršek.
66. Franjo Kopač (1885-1941). Katalog razstave. Izdal odbor za postavitev razstave. 1979. Natisnila Etiketa Žiri. 16. 8°.
67. Jože Peternelj. /Katalog samostojne razstave ob 30. obletnici Alpine. Spremno besedilo: Ivan Sedej/. Žiri 1977. 4°.
68. Konrad Peternelj. /Katalog samostojne razstave ob 30. obletnici Alpine. Spremno besedilo: Zoran Kržišnik/. Žiri 1977. 4°.
69. Janez Sedaj. /Katalog samostojne razstave ob 30. obletnici Alpine. Spremno besedilo: Viktor Žakelj/. Žiri 1977. 4°.

I d. Samostojni žirovski tiski

A. "Zborniki" DO, ustanov, društev...

59. Alpina. Tovarna čevljev Žiri. Ob 10. obletnici delavskega samoupravljanja kolektiva. Izdal delovni kolektiv tovarne Alpina. 1960. Natisnilo "ČP Gorenjski tisk" v Kranju. 24. 8°.

I e. Knjige, ki so jih likovno oblikovali Žirovci.

- Franjo Kopač (1885-1941)
70. Smrt pred hišo, France Bevk
Goriška matica, 1925

/Knjig, ki so jih likovno oblikovali Žirovci, ne navajam po lastnem poznavanju. Podatki o njih so prevzeti neposredno iz knjige Tatjane Pregl: Slovenska knjižna ilustracija. Lj. 1980; z izjemo F. Kopača. Odtod tudi drug način zapisa. - M.N./

Maksim Sedej

Rojen 26. maja 1909 na Dobračevi pri Žireh. Umri 13. maja 1974 v Ljubljani. Studiral je na zagrebški akademiji (1928-32) pri Beciću, Tartaglu in Kljakoviću ter nato ustvarjal v Ljubljani. Bil je (1938) med soustanovitelji kluba Neodvisnih. Šolsko leto 1945-50 je bil profesor na Šoli za oblikovanje v Ljubljani. Kot redni profesor (od 1965) je tam ostal vse do leta 1973. Bil je slikar, grafik in ilustrator.

1947

71. Detinstvo, Maksim Gorki (Aleksej Maksimovič Peškov)
Mladinska knjiga 1947
72. S poti, Ivan Minatti
Mladinska knjiga, 1947 (Mlada pota)

1948

73. Moje univerze, Maksim Gorki (Aleksej Maksimovič Peškov)
Mladinska knjiga, 1948
74. 4000 (Štiritisoč), Ivan Tavčar
Slovenski knjižni zavod, 1948

1949

75. Med ljudmi, Maksim Gorki (Aleksej Maksimovič Peškov)
Mladinska knjiga, 1949

1950

76. Naš najmlajši, Marij Avčin
Ministrstvo za ljudsko zdravstvo LRS, 1950
77. Naš otročiček, Marij Avčin
Ministrstvo za ljudsko zdravstvo LRS, 1950
78. Naš šolar, Marij Avčin
Ministrstvo za ljudsko zdravstvo LRS, 1950

1952

79. Grivarjevi otroci, France Bevk
Mladinska knjiga, 1952 (Bevkovo izbrano mladinsko delo)
80. Mali bolnik, Marij Avčin
Centralni higienski zavod LRS, 1952

81. Nemška vadnica 2 za 2. razred nižjih gimnazij (od 1959 za 6. razred osnovnih šol), Dora Vodnik
Državna založba Slovenije, 1952, 1959, 1962

82. Slike in pesmi o živalih, Matej Bor (Vladimir Pavšič)
Mladinska knjiga, 1952 (Cicibanova knjižnica, 1956 (Cicibanova knjižnica))

83. V deželi pravljic in sanj, Bogomil Magajna
Mladinska knjiga, 1952

1953

84. Tisoč in ena noč
Mladinska knjiga, 1953, 1963 (Zlata ptica)
LEVSTIKOVA NAGRADA 1953 za ilustracije v knjigi TISOČ IN ENA NOČ

1954

85. Korejske pripovedke
Mladinska knjiga, 1954
86. Racko in Lija, Bogomil Magajna
Mladinska knjiga, 1954 (Sinji galeb), 1965 (Moja knjižnica), 1971 (Moja knjižnica)
LEVSTIKOVA NAGRADA 1954 za ilustracije v knjigi RACKO IN LIJA

- 1955
87. Črtice, Ivan Cankar
Mladinska knjiga, 1955 (Sinji galeb),
1963 (Kondor), 1967 (Kondor), 1974
(Kondor)
88. Marelični sin, japonska pravljica
(izvirna litografija)
Mladinska knjiga, 1955 (Cebelica)
1956
89. Jurij Kozjak, slovenski janičar, Jo-
sip Jurčič
Mladinska knjiga, 1956 (Kondor), 1963
(Moja knjižnica), 1965 (Moja knjižnica),
1969 (Moja knjižnica), 1971 (Moja knjiž-
nica), 1975 (Moja knjižnica)
90. Otrok od spočetja do pubertete, Marij Av-
čin (ilustrirala Marjan Amaletti in M. Sedej)
Prešernova družba, 1956
91. Pastirček, istrska pripovedka
Mladinska knjiga, 1956 (Cicibanova knjižnica)
92. Potovanje v tisočera jezera, Langus (Vito-
mil Zupan)
Mladinska knjiga 1956
LEVSTIKOVA NAGRADA 1956 za ilustracije v
knjigah PASTIRČEK in POTOVANJA V TISOČERA
MESTA
93. Ropotalo in ptice, Matej Bor (Vladimir Pa-
všič)
Mladinska knjiga, 1956
94. Tisočkratlepa, Ela Peroci
Mladinska knjiga, 1956
95. V afriški puščavi, slikanica
Mladinska knjiga, 1956 (Cicibanova knjižnica)
1957
96. Pepelka, Jakob in Wilhelm Grimm
Mladinska knjiga, 1957 (Cebelica)
97. Spanske ljudske pravljice
Mladinska knjiga, 1957 (Zlata ptica)
1959
98. Čarovnik iz Oza, Lyman Frank Baum
Mladinska knjiga, 1959 (Cicibanova knjiž-
nica), 1974 (Moja knjižnica)
1960
99. Divji pes Dingo ali Povest o prvi ljubezni,
Rubin Isaev Fraerman
Mladinska knjiga, 1960 (Sinji galeb)
100. Modra okna, Danko Oblak
Mladinska knjiga, 1960 (Sinji galeb)
1961
101. Duma, Oton Župančič
Državna založba Slovenije, 1961
(Večni sopotnik, bibliofilska zbirka)
102. Naš otrok, Marij Avčin
Državna založba Slovenije, 1961
(Popularna medicina)
103. Volk Pogoltnik, Tone Seliškar
Založba Borec, 1961
1963
104. Naš zdravnik, Franjo Smerdu
Prešernova družba, 1963
105. Otroci samote, France Bevk (6 ilu-
stratorjev)
Mladinska knjiga, 1963
106. Učiteljica Breda, France Bevk
Mladinska knjiga, 1963 (Sinji ga-
leb), 1968 (Sinji galeb)
1970
107. Trije konji Vitomil Zupan
Mladinska knjiga, 1970 (Ciciba-
nova knjižnica)
- Tomaž Kržišnik
Rojen 9. februarja 1943 v Žireh.
Na varšavski akademiji je študiral
(1964-1968) slikarstvo pri Leonu Mic-
halskemu, plakat pri Henryku Tomaszew-
skemu in knjižno ilustracijo pri Mar-
cinu Szancerju. Tam je s knjižno ilu-
stracijo končal tudi specialko. Po vr-
nitvi v Jugoslavijo je nekaj časa de-
lal kot svoboden umetnik, nato pa nekaj
let (1973-77) poučeval na Šoli za obli-
kovanje v Ljubljani.
Kot svoboden umetnik se ukvarja s sce-
nografijo, plakatom, ilustriranjem in
oblikovanjem knjig, slikarstvom, gra-
fiko in risbo.
Živi v Žireh in v Ljubljani.
1971
108. Zlata ptica, 7 izvirnih barvnih
sitotiskov v mapi k slovenski
ljudski pravljici
Mladinska knjiga, 1971

1972

109. Obraz, Ivan Minatti
Partizanska knjiga, 1972

1973

110. Sodobna pobarvanka z navodili za poslikanje
Partizanska knjiga, 1973
111. Srčevac, Svetlana Makarovič
Cankarjeva založba, 1973
112. Zajček gre na luno, Svetlana Makarovič
Partizanska knjiga, 1973 (Lastovke)

1974

113. Aladinova čudežna svetilka, po pravljici iz Tisoč in ene noči, Svetlana Makarovič
Mladinska knjiga, 1974 (Velike slikanice)
ZLATNO PERO BEOGRADA 1974 za ilustracije
v knjigi ZAJČEK GRE NA LUNO

1975

114. Lalala, Ela Peroci
Mladinska knjiga, 1975 (Velike slikanice)

1976

115. Devet pravljič pa še ena za nameček od Josefa Čapka, Karel Čapek
Mladinska knjiga 1976 (Biseri)

1978

116. Abecedna igra, Tatjana Pregl
Partizanska knjiga, 1978
/Iz: PREGL, T.: Slov. knj. ilustracija, Lj. 1980, str 168-170./
117. Soneti nesreče, France Prešeren
Cankarjeva založba, 1980
/Zloženska. Tiskala in vezala Etiketa Žiri/
118. Soneti nesreče, France Prešeren
Cankarjeva založba, 1980
/Bibliofilska izdaja/

If. Knjižne redkosti, ki se hranijo ali pa so bile najdene v Žireh (UDK 09)

119. - 200.

Gre za 82 slovenskih knjig, najdenih v Žireh in okolici. Našel jih je Jernej Lenček, ki je v letih 1852-59 služboval v Žireh kot kaplan. Popisal jih je in popis objavil v Izvestjih Zgodovinskega društva za Kranjsko, julija 1857. Glej fotoponatis! Naslov prispevka se slovensko glasi:

Popis starejših slovenskih tiskanih del kot prispevek k sestavitvi popolne slovenske bibliografije.

V opombi za drugo točko pravi:

"NB. Ti dve deli se nahajata v c.kr. Licejski knjižnici; naslednja so vsa najdena v goratem žirovskem svetu."

Danes so te knjige v Semeniški knjižnici v Ljubljani.

Prav je, da o tem zaslužnem literarnem delavcu in prvem žirovskem bibliografu povemo kaj več.

V Slovenskem biografskem leksikonu (II) je dr. Janko Šlebinger napisal o njem naslednji članek:

Lenček Jernej, pisatelj, r. 25 avg. 1827 na Brezovici, u. za jetiko 7. okt. 1861 pri Sv. Petru v fari Slavini. Studiral je gimn. (1810 do 1845) in bogoslovje v Lj., ord. 26. jul. 1851. Bil na Dunaju v Avguštinaju, odkoder je prišel 1852 za kaplana v Žire in 1859 za ekspozita v St. Peter na Krasu. - Kot bogoslovec je objavil čuden "Nasvet novih mesečnih imen za vse Slovane" (N 1850, 196). Za tri mesece vsakega letnega časa (pomlad imenuje "oživen") je z ozirom na njih začetek (rast), sredino (vrh) in konec (pad) nasvetoval skovanko: ranoživen ali oživnorast (marec), sredoživen ali oživnovrh (apr.), poznoživen ali živnopad (maj), letorast (jun.), letovrh (jul.), letopad (avg.) itd. Novotarija, s katero je hotel podpreti slovansko vzajemnost, je ostala brez odmeva. Njegov prispevek za slov. bibliografijo pred objavo Čopovega knjištva: Verzeichniss älterer slovenisch gedruckter Werke (MHK 1857,89) je zabeležil 84 starejših slov. tiskov, za protest. dobo le dva iz 1584 (Ta celi Catechismus in Keršanske lepe molitve), vsi ostali primerki v lj. licejki, in ki so objavljeni v Kopitarjevi slovnici, so mu neznani; pač pa je zasledil v Žireh in bližnjih hribih marsikatero knjižno redkost. Uredil je "Slovenskega romarja, Koledar v poduk in kratek čas# za l. 1857 in 1858, pri katerem so mu sodelovali tedanji nabožni pesniki Frelj, L. Dolinar, Hašnik, zgodovinar Hicinger, pisatelj Varl, Likar, J. Marn, Jož. Bevk, urednik sam pa je priobčil razen pesmi "Beli Ljubljani se limbar poda", "Ljubljansko močvirje" i. dr. več sestavkov nabožne vsebine in poziv Slovincem, da naj pridno podpirajo domačo književnost. Za Vodnikov spomenik 1859 je prispeval pesem Cvetlica "Operosa" (str. 169), v kateri proslavlja zasluge obeh lj. akademij operozov z željo, da bi kmalu zopet vstala "rožca mnogovrstnih ved". - Prim: Marn XXV, 72; Novak, Zgodovina brezoviške župnije, Lj. 1907, 210; Lesar, VBV 1916, 147.

V Ljubljanskem zvonu (l. 1886, str. 186-87) je Lovro Žvab v sestavku Knjižne redkosti slovenske zapisal:

"Na tem mestu mi je izreči tri besede o moži, čegar ime je malo ne že izginilo iz našega spomina, morebiti, ker ni pisal šegatajočih novel in razpustnih romanov; a vendar se je Jarnej Lenček bavil s pesništvom in sosebnost z bibliografijo slovensko ter razglasil v "Mittheilungen des historischen Vereins für Krain" obilo menj znanih knjig, katere čuva kranjsko zgodovinsko društvo; žal, da ne vemo ničesar več o spisih zabeleženih v "Mith. des hist. V. f. Krain" 1857. od 89. - 92. str. pod naslovom: "Verzeichniss älterer slovenisch gedruckter Werke als, "Beitrag" zur Verfassung einer vollständigen sloven. Bibliografie. Von Barth. Lenček, Cooperator in Sairach."

C. g. Blaž Lenček, župnik v Starem trgu pri Loži, piše novembra meseca 1883. leta:

Mittheilungen

des

historischen Vereines für Krain im Juli 1857.

Redigirt vom Vereins-Secretär und Geschäftsleiter

Ethbin Heinrich Costa,

Doctor der Philosophie und der Rechte.

Verzeichniß älterer slovenisch gedruckter Werke als „Beitrag“

zur

Verfassung einer vollständigen sloven. Bibliografie *).

Von **Warth. Venček**, Cooperator in Sairach.

1) **T**a celi Catehismus, eni psalmi inu teh veksljih godov stare inu nove kerfhanske peifme od P. Truberja s Krellia inu od drugih shloshena inu sdosteni lepimi duhovnimi peifmi pobulshane. V Bitembergi anno MDLXXXIII. Mit Gesangsnoten und mit einer deutschen Vorrede von G. Dalmatin.

2) Kerfhanske lepe Molitve, sdaj pervizh is bukovskiga inu nemshkiga jesika v nash slovenski tolmazhen, sred enim regifhtrom vsih molitvi sadej na konz u letih buqviz. Skusi Jurja Dalmatina. Verbüchlein, wiindisch. V Vitebergae anno MDLXXXIII.

NB. Diese zwei Werke sind in der k. k. Lyceal-Bibliothek vorhanden; die nachfolgenden Werke sind alle in den Gebirgsgegenden Sairach's gefunden worden.

3) Bratouske buquize sv. Rošenkranza u katerih ta psalter preloshena skusi Mathia Castelza, chorarja inu benef. s. roshenkr. u novim mestu. Stiskanu u nemshkim gradzu u. l. 1678.

4) Neshohki Zyl, tu je sv. ozhakov sveistu premishlovanie ... ukupai sloshenu skusi Math. Castelza, ch. benef. u novim mestu. Stiskanu u Lublani skusi J. Fr. Mayeria l. 1684.

5) Sacrum promptuarium singulis per annum dominicis et fest. sol. J. Ch. et b. Mariae V. praedicabilo erutum — roboratum ab V. P. F. Joane Bapt. a Sanct. Cruce, ard ff. minorum Capuc. Concianatore — slavo comp. idiomato in duas pactes devisum. Venetiis anno MDCXCI ex off. Zuhuriao Gonzutti.

NB. Von diesem umfangreichen sloven. Werke habe ich bisher fünf Theile in fünf getrennten großen Quart-Bänden zur Einsicht bekommen.

*) Eine vom gelehrten Tschop verfaßte sloven. Literatur-Geschichte befindet sich in den Händen des Herrn Bibliothekars Kastellig.

Der Titel des vierten Theiles lautet:

6) Sacrum promptuarium, diversas pro div. occas. continens sermones ab V. P. F. Joane Bapt. a S. Cruce Vipacensi — slavo comp. idiomate — in luc. ed. Labaci in typ. Mayriana. Pars IV. MDCC.

7) Buquize od Slejda inu navuka Ch. — tigma moshha Tomasha a Kempis — sedaj v' pervizh na slovenski krajnski jesik skus — mashnika kapuzinarskiga sv. Franziska ordna P. Hippolitusa s noviga mesta na svitlobo dane. U Lublani 1719.

8) Pot sv. krisha J. Ch. skus dopuhenie te wikshe gosposke. Labaci, typ. A. Fr. Reichhard 1723.

9) Rogerii Palmarium Empyreum a P. Roger — Lab. et prov. Styriae Concianotore ex ord. Minor. — Capuc. Tomus I. et

tomus II.

Tom. II. 1727 elabor. et edit.

Dieser zweite Theil ist gewidmet dem Herrn August Codilli de Jabnensfeld — mit 662 Seiten im Großquart-Bande. Das Werk enthält das Leben der Heiligen in 126 slavischen Predigten bearbeitet. Aprobatio Off. Epis Labac. anno 1743.

10) Catolish. kerfh. Vuka Peifme ... katire ... slasti per f. Francisco Xaverio na strashe gorniga gradu fare nuznu pojo. Pogmirane inu na svitl. d. v nemshkim gradzu anno 1729.

NB. Die Lieder sind mit alten Gesangsnoten versehen.

11) Scientilae Ignatianae sive a Gabriele Hevensi f. J. Tyrnaviae, typ. Accademicis anno 1734. (Slovenisch, mit 297 Seiten.)

12) Conciones juxta libellum exerc. P. S. Ignatii — per Bartholom. Balsar f. J. sacerdot. — id est Pridige. Labaci, typ. A. F. Reichhard anno 1734 (mit 516 Seiten).

13) Pejsemске bukvice od Pr. Laurenzhizh f. J. (wie es in der Vorrede angedeutet wird, vom J. 1740); mit alten Gesangsnoten versehen. Bei dem hierorts gefundenen Exemplare fehlte das Titelblatt.

14) Duhovna BRANUA shegni inu she-branje. (Pars I.) Bei dem hierorts gefundenen Exemplare fehlte das Titelblatt. Seite 96 liest man Folgendes: 15 [†SHJ†] 38 = „Bodi h tur ozhafh, te bukelize mei zhries svatu noi srebru, bodi bouzhan ali Krainz, bel corosz, imei je u zhesti, jes tabe na ushete pouim.“ Drukane u Kölln am Rhain u tam lete 1740. — Am Ende ist angehängt: Duhovna Vahta u sazhei uri.

15) Duhovna branua prad duhovnah inu shot-nah Nauarnoftnah sakobart per sebi nofiti. Is nemfhkiga u to suovensko spraho sprevbrernjana inu drukana na Köln u tam lete 1740. (Pars II.)

16) To je ta pravi inu ta zieli Colemone Shegen, kateri je biv vkeleranje (Köln am Rhein) ta prvevo bart vdrukan v tam lete 1321, noi v latinshzhei sprabei unkei dan: potam pa nanemfhko, sodei pa ta pravobart na so-venjo (sov.) na novo kuhan inu frifhnu pazhan. — To bukve so skrivnah rezhi sapopadk u. f. w. Dieses Werkchen ist der 3. Theil vom „Duhov. branua,“ jedoch hier bedeutend vermehrt und unter einem eigenen Titel: „Kolomonov Žegenj.“ Alle 3 Theile enthalten abergläubische Tractate und bergleichen Gebetsformeln, besonders der 3. Theil ist in dieser Hinsicht interessant, dem einfältigen gemeinen abergläubischen Manne jedoch immerhin gefährlich. Alle diese 3 Theile sind einfache Uebersetzungen aus ähnlichen deutschen Werken, wovon ich ein Exemplar zur Einsicht bekommen konnte. Es lautet: Geistlicher Schild gegen Geist und teibliche Gefährlichkeiten allezeit bei sich zu tragen, darin sehr kräftige Gebeth und Segen, so vor Gott h. St. Vattern und vom Urbano VIII. röm. Pappß aprobiret worden. Cum licentia sup. 1647. (Pars I.) Gedruet zu Mainz.

17) Evangelium Krainski Aprob. Off. Labaci. Labaci a. 1741.

18) Suesti tovarfh eng a fl. Christ. inu skus te Tobiove bukve ... ukup sloshenu inu sdaj drugu v druk dane skus eniga mafhnika is gorenske krainske strani. Labaci, typ. A. F. Reichhard anno 1745.

19) Evangeliske bukve od leta 1754.

20) Nebefhku blagu ... Romarjem na krishni gori, skusi Phil. Jacop. Repesha; v Lublani per M. Th. Heptnerze 1764.

21) Abecedika per Janes. Heptnerju 1763.

22) Catechismus, tu je bukvice tiga isprafhuvania is 3 stukov k. navuka — zh. p. Canisiussa. Zheter-tizh v druk dane inu pobolfhane. V Lublani. Se najdejo per J. F. Egerju. Buhdruk. a. 1766.

23) Svesti tovarfh eng a Sledn. Christ. inu skusi te Tobiove bukve ali historio od Tobia — okupaj sloshene inu pobolfhane v druk dane skusi eniga mafhnika is gorenske krainske strani. Labaci, typ. F. Eger, anno 1767.

24) Molitoune bukuvze, per J. Egerju 1767.

25) Mefez boshje lubesni, v katerimu fe sapopade visha te lubesni Boga prov lubiti, skusi Math.

Castelza. Can. in benef. v novim mestu; sdei drugizh na svill. dan u Lublani per A. Raab. 1768.

26) Podvuzhenie inu Molitve sa vsakteriga is bukviz imenuvanih exercitia s. o. Ignatia. Cum permissu sup. U Lublani pr. J. Egerju u lejt 1768. (84 S.)

27) Kraijsnska Gramatika per J. Egerju 1768 — neu aufgelegt, verbefert (v. P. Markus).

28) Ta male katechismus P. Canisiussa. Dunaj 17F8 (v. P. Markus).

29) Limbar med ternjam, na Duneju per Leop. Kaliwoda 1768 (v. P. Markus).

30) Marianske Kempensar, ali dvoje bukuvze od pofn. Marije D. od Bost. Sailerja — sdej pak na krajnsku prepifane inu od P. Marka, od f. Ant. Paduansk. ord. teh bossch Augustinarjov per zirkvi f. Joshefa na velikeh zhestah von dane. V Lublani. Stisk. per J. F. Egerju, d. buquestiskavzu v lejt 1769.

31) Popifuvanje fhivlenja f. Florjana, sv. Janesa inu Paula, f. Donata inu sv. Emygdija. Per Egerju 1769 (v. P. Markus).

32) Sveta misl, fa mertve moliti. Per J. Egerju 1769 (v. P. Markus).

33) Hitra inu gladka pot pruti nebessam. Se najdejo v Mahrburgi per Franzu Piterich, buk. l. 1770.

34) Sveti post: Christuf. terplenju pofvezhen, latinsko skusi P. Gabriela Hevenesia (f. J.; sdaj pak od Josh. Haslna) f. J. mafhnika na krainski jesik preloshen. Labaci (Al. Raab), lit. Egerianis 1770.

35) Romarsku drugu blagu, tu je 24 pefem, katere se ... na krishni gori pojo skus Phil. Jak. Repesha, organista 34 lejt v Looshi. Labaci, Fr. Eger, buk. 1770.

36) S. Postni Evangeliumi, per J. Egerju 1773 (v. P. Markus).

37) Bukuvze tega vselej terpeozhiga Molenja tega pefv. Sakr. tega Oltaria; prest. inu pobolfhane. V Lublani se najdejo per Mih. Prompergerju l. 1773.

38) Kratki sapopadik kerst navuka sa otroke inu knetifhke ludij. Labaci, typ. J. F. Eger 1773.

39) Ta Krist. terpl. pofvezheni post, od vis. zh. Casp. Ruppniigg, fajmoshtra is Commisarie nove zirkve svunci Cella. Labaci, impensis Mih. Promperger anno 1773.

40) Pet svetih petkov mefza fushza — shivl. f. Isidora kmeta, sv. Nothburge dekle. Per Egerju 1774 (v. P. Markus).

41) Ofem inu fhestdeset f. Pefem. V Lublani pri And. Raabu, lit. Egerianis anno 1775. Cum „imprimatur.“

42) Romarske bukvice. Narpred je en majhen vuk ... potem 12 pefmi. V Vuidnu MDCCLXXV. Pri bratih Galicuhih. Od Ph. J. Repesha, organista v Looshi.

43) Romarsku drugu blagu, tu je: 25 f. pefem ... na krishni gori, skus Ph. J. Repesha, org. v Looshi. V Vuidnu MDCCLXXV. Pri bratih Mufero.

NB. Von diesem Werke ist bald darauf auch eine zweite Auflage bei Raab in Raibach (ohne Jahreszahl) erschienen. Als Anhang ist beigefügt ein Gebet zur h. Mutter Gottes in der Sterbestunde.

44) Usakdane kruh, tu je: molituone bukvuze. K pervimu malu med ludij dane. V Lublani v lejtju 1777. So naprudaj pri Bernpaherju pod tranzho.

45) Molituone bukvuze — kakor tudi use-sorte „Officiumi“ — k zhetertimu malu med ludij dane v Lublani 1777. Pri Bernbaherju, buquo. pod tranzho.

46) Ta velki Catekismus s sprafh. inu odgov. V Lublani per J. F. Egerju (deutsch-slovenisch). 1779.

47) Skupspravlanje kraijnskih Pifaniz lepih umetnost, Wyteska pefem. Per Egerju 1780 (v. P. Markus).

48) Bukvuzze sa Rajtengo od N. A. V. L. V Lublani p. Egerju l. 1781 (v. P. Markus).

49) Mathia Shönberga Opravek tega zhlo-veka — is nemfhk u krajnsko prestavil Novus (P. Mar-kus). Lublanske teh delavnih Modrine tovarfh. V Lublani na utrato Mih. Prompergerja a. 1781.

50) Tu malu besedishe treh jefikov: krajnsko, nemfhku, latinsku. Per J. Egerju 1782 (v. P. Markus). V Lublani.

51) S. Voiska, po navuku P. Laur. Scu-puli — v krainsko spraho prestavleno skusi eniga mafh. Petrinarja is gorenske strani v letu 1747, sdej k drugim malu natifneno. V Lublani pri A. Clemens. 1783.

52) Hitro inu gladka pot proti nebes-sam, sdaj zhetertizh v druk dane. V Lublani pri Aloj. Raabu 1783.

NB. Von diesem Werke, 4 Aufl. 1783, ist noch eine zweite Auflage erschienen ohne Angabe der Jahreszahl.

53) Kerfhansku premihluvanje k' podu-zhenju od J. Stroja, v Lublanski duhovni hifhi mafhnika. V Lublani per J. F. Egerju 1783.

54) Kraijnska Gramatika od P. Markusa. V Lublani l. 1783. Drugi natis.

55) Luzh inu senzha Vofra f. Mafhe skusi Math. Crobat. So naprudaj v Lublani per Vinc. Ruciczku. 1785.

NB. In der Vorrede berichtet der Autor, daß ein Krainer schon früher dieses Werk in der deutschen Sprache herausgegeben habe; hiermit ist das Slovenische eine Uebersetzung des Deutschen.

56) Dobro opominvnie na bolnike... na slov. preft. od eniga slov. Fajmoshtra v Zellu 1787. Pri J. Jenko.

57) Kratkozhafne uganke inu zhudne kunshte is Wele shole od P. Kumrasa. So doba v Lublani per Lovr. Bernbaherju. Na Dunaju per Chrif. Grofserju 1788.

58) Kerfhansku premihl: sa uboge delovne ludij... od J. Stroja, sedaj fajmoshtra na Igu. K drugimu vun danu. V Lublani utis: od Ign. Merka. Na prudaj pri Raabu. 1702.

59) Osem inu 60 pefm na novizh v Krainu. 1795.

60) Ta frezhna inu nefrezhna vezhnoft v' ti frej voli tiga zhloveka — sdaj pa k drugimu malu v krainski sprahi v druk dano, pobolfhano. V Lublani per Raabu. 1796.

61) Nauk od kose stavlenja Vinzenza Kern, doktorja ranozelenja, uda sdravilske fhole na du-neju, zefarskiga uzhenika ranozelnistva v Lublani. Natifnen p. J. F. Egerju na Polanah. 1799.

62) Osem in 60 sv. Pefm, na novizh vun dane. V Lublani p. M. A. Raab. 1800. Cum re imprimatur.

63) Stiri pare kratkozhafnih Novih Pefmi, od „Paula Knobelna skovane — Inu Krajnzam v spomin dane.“ V Krainu per J. Kremsharju. 1801.

64) Kerfhanskiga navuka islagaine po katekismusu is lat. v. slov. prestavl. od Andr. Reja, faj-moshtra v Sibki na spod. Stajerskim. 1 bukve. 1801. Lublana, natis. Andr. Gafler.

65) Vezhna pratika od gospod: Vun danu od Ant. Brefsnika, benf. v' Shavzi. V Lublani, se najde per Andr. Gaflerju, natiskavzu. 1803.

66) Ta frezhna inu nesrezhna vezhnoft v' ti fraj voli ... poprej popifano od Janesa Mana f. J., sdaj pa k tretimo malo v krainski sprahi v druk dano. V Lublani p. Ad. H. Hohn. 1803.

67) Kratki sapopadik kerfh. navuka sa otroke in kmetifhke ludij. V Lublani pri J. Retzerju. 1804.

68) Mali Katekistem s prafh. inu odg. sa nar majnfhi otroke v zefarskih deshelah. V Lublani. Natis. per J. Rezerju 1805.

69) Zerkounu leitu, ali Evang. navuki od Fr. Xaveri Goriuppa, fajmoshtra inu Comifsaria pri novi zerkvi nad Zellam. Labaci, impensis Ig. Liecht. a. 1806.

70) Abeceda sa fhole na kmetih. Is nemfh. v Lublani 1806. Natis. J. Retzer 1806.

71) Kratki navuki, regelze inu molitve sa sakr. f. Pokore od Janesa Debeuza, katehetu pri nunskih sholah v Lublani. Petizh vun dane. Natifn. od Ressarja 1807 v Lublani.

72) Passion Jesusa K. inu Marije D., njih lozhenje, v druk dane od Andreja Shuestarja Drabofsa, eniga poredniga Paura v Corotanu. 1811.

73) S. Krishov pot — tretizh na svitl. poslan, v Lublani pri Hohnu 1812.

74) Pomozhik, Boga prav sposnati in zhastiti. Drusiga natifa. V Lublani pri J. W. Kornu. 1816.

75) Molitne bukve sa Slovenze. „Molito pres honjanja.“ V grazu per Jos. Kaiser 1816.

76) Ena lepa historia od Genefefe. V Zelli pri žl. od Bacho 1818.

77) Molitvine bukvue sa gmejn folk fl. jesika. V Zelli p. Jos. žl. od Bacho 1818.

78) Vsakdajni kruh, od Jurja Werdineka. V Zelli pri Joshel od Baho 1829.

79) Tomasha Kemp. hoja sa Krift. Zhvetere bukve, v krainsk-illyrsk prestav. Janes Salokar, Spiritual v Ljubl. duhovščnici. V Lublani 1840. — Ferner fand ich noch folgende (hierorts unvollständige) Werke:

80) Dijanje lepeh zhednost. (Wahrſcheinlich vom P. Markus, mit der Jahreszahl 1771.)

81) Premishlovanie terpl. Jes. Krift. sa usaki dan v postu, latinsko popisal J. G. Hevenesi s. J., na krainsko prestavil Jos. Hasl. s. J.

82) Molitvine bukvice, k devotimu malu (Nr. 9) med ludij dane. So naprudaj pri Vinc. Ruziczku pod tranzho.

83) Tobijove bukve, mit 307 Seiten; wahrſcheinlich die erste Auflage. Bei diesen drei hierorts aufgefundenen Exemplaren fehlte das Titelblatt mit der Jahreszeit.

84) Vadenje sa Brati v use sorte pisarije, sa Sholarje teh deshelskih ſhol. V Lublani: stiskane per And. Gaſlerju, Sakladavzu od Normalshulbukov. Bei diesem Werke, welches ein vollständiges Titelblatt enthält, ist die Jahreszahl nicht angegeben.

NEZHEMERNOST TEGA SVEJTA.

Perjatli pravu skupej ſbirajmo wogatſtvu
K'tir' nas tud' s' tega bode spremilu svejtã.
Kaj bo po smerti teb' glas imenitne pomagal:
Al'zhaſt tega svejtã, k'tiro tok' ſilnu ſhelish?
Kaj bodo tebi vsi shaz' erdęzhega murja
Na un' plat' groba dãli ſa eno pomozh?

N.*

Pfarr Sayrach.

Es gehört die Pfarr Sayrach (Crain-
neriſch Uſheriach) unter die Herrſchaft
Bischoffslaf und hat deſwegen der Bi-
ſchoff von Freyſingen ſelbige zu präſen-

tiren. Die Pfarr- und Filial-Kirchen,
imgleichen deſ Pfarrers Namen, hab ich
nicht erfahren können.

"O svojem pokojnem brati Jarneji ni mi moči poročiti za gotovo dné in leta njegovega rojstva in dné njega smrti, ker se tega dobro ne spominam; menim vendar, da je bil rojen 25. avgusta 1827. l. na Brezovici, in umrl je 7. oktobra 1861. v Šempetri pri Slavini kot ekspozit. Šolal se je v Ljubljani na normalki, dalje na gimnaziji na liceji ljubljanskem; oktobra meseca 1847. l. je stopil v duhovsko semenišče v ljubljansko in bil v mašnika posvečen l. 1851 v 26. dan julija. Rajni mil. vladika Ant. Alojzij Wolf ga je odločil za višje bogoslovske nauke ter ga poslal na Dunaj, da se pripravi v Avgustineji za doktorat; a zbolel je in zaradi tega je moral iti po nasveti zdravnikovem v juniji 1852. l. v Marijine vane na Češko, da ozdravi. Meseca avgusta se vrne domov, a potem ne gre več na Dunaj, temveč po svojej prošnji je bil duhovni pomočnik v Žiréh, menim da koncem 1852. leta, kjer je delal v vinogradi Gospodovem do leta 1859 - ako se ne motim, - ko je (spet gradi Gospodovem do leta 1859 - ako se ne motim, - ko je (spet na svojo željo) postal ekspozit v Šempetri; a če mu uže dunajski vzduh in dunajsko obnebje nista bila v zdravje, koliko manj notranjska burja. Zamán je bilo moje odsvetovanje - šel je v Šempeter, kjer je bival do začetka oktobra meseca 1861. l. in tam izdihpol svojo blago dušo - prerano! - Toliko na kratko o njegovem življenji in njegovi smrti.

Kar se tiče starih knjig, o katerih bi bil Jarnej pisal v "Mitth. d. hist. Ver. f. Krain 1857." ne morem ničesar povedati; le to vém, da je pokojni brat moj Jarnej izdajal koledarje in sicer - ako se ne motim - za leto 1857., 1858. in 1859.

Ti koledarji so izhajali pod naslovom: "Slovenski Romar." Zalagala sta jih menim da Giontini in Ničman v Ljubljani.⁴

II. Razprave

201. BLAZNIK, dr. Pavle: Upori loških podložnikov konec XV. in v začetku XVI. stoletja. LR II (1955), str. 65-70.	206. -: Loško gospostvo v času Eggenbergovega najema (1591-1604). LR XI (1964), 43-49.
202. -: Popis kmetij na ozemlju loškega gospostva leta 1610. LR V (1958), 119-27.	207. -: Struktura agrarne posesti na tleh loškega gospostva do srede 18. stol. LR XII (1965), 23-29.
203. -: O podeželski obrti na loškem ozemlju do začetka 16. stoletja. LR VI (1959), 91-97.	208. -: Prometne zveze preko Poljanske doline v freisinški dobi. LR XIII (1966), 37-43.
204. -: Reformacija in protireformacija na tleh loškega gospostva. LR IX (1962), 71 - 104.	209. -: Zahodna meja loškega gospostva po urbarju iz leta 1630 in po skici iz leta 1771. LR XVI (1969), 105-11.
205. -: Odmev velikega tolminskega punta na tleh loškega gospostva. LR XI (1964), 43-49.	210. -: Slovenica v arhivalijah freisinškega loškega gospostva. LR XXXXIII (1975), 74-79.

211. -: O preselitvi loških podložnikov. LR 26(1979), 77-89.
212. -: Škofja Loka in njen okraj v preteklosti. ŠL, 9-17.
213. -: Gradovi na loškem ozemlju. Kronika I(1953), 97-102.
214. -: Življenje na žirovskem ozemlju v preteklih stoletjih, ALP, 9-13.
215. BOŽIČ, Lado: Idrijsko čipkarstvo. IR 1956, 5-10.
216. BRANK, Rajko: Sledovi nasipov poznoantičnih obrambnih zapor pri Novi Oslici. LR 26(1979), 18-23.
217. CEVC, dr. Emilijan: Umetnostni pomen Škofjeloškega okoliša. LR I(1954), 65-76.
218. DEBELJAK, dr. Tine: Kulturni delavci loškega okraja v preteklosti in sedanjosti. ŠL, 59-79.
219. DEMŠAR, Vinko: Prispevek k zgodovini delavskega gibanja na škofjeloškem. LR XXIV(1977), 195-213.
220. DOLENC, Janez: Anton Žakelj - Rodoljub Ledinski. (Odlomek iz monografije), LR III (1956), 205-16.
221. DOLENC, dr. Milan: Nove ljudskomedicinske bukve z Gorenjskega in Notranjskega. LR 25(1978), 140-48.
222. GOVEKAR, Vinko: Kronistični zapis o Žireh in Žirovcih med osvobodilnim bojem in ljudsko revolucijo I-III. LR XIII (1966), 11-30; XIV(1967), 18-47; XV(1968), 11-38.
223. Heckenstaller's Frisingensia./Izbor iz arhivske zbirke/. MHK 1859, 41-44.
224. HITZLINGER, Paul: Die freisingischen Sal-, Copial- und Urbarbücher in ihren Beziehungen zu Krain. MK 1862, 61-67.
225. ILEŠIČ, Svetozar: Škofjeloško hribovje. Geografski opis Poljanske in Selške doline. Geografski vestnik 1938, 48-98.
226. JAN, Rado: Partizansko šolstvo na loškem ozemlju. LR X(1963), 11-28.
227. JELLOUSCHEK, Anton: Beiträge zur Topographie und Geschichte von Lack. MK 1956, 45-47.
228. JENKO, Jože: Zgodovinski razvoj projekta železnice Škofja Loka-Divača(Trst). LR XI (1964), 82-101.
229. KOBLAR, A: Drobnice iz furlanskih arhivov. IMK./Ad Žiri: 1891, 35 in 1894, 77./
230. -: Loško gospostvo frizinških škofov. IMK 1891, 56-86.
231. KOS, dr. Franc: Zgodovinski pobirki iz loškega okraja, IMK 1892, 1-29.
232. -: Loško gospostvo leta 1630. IMK 1897, 89-96, 123-30, 159-62, 185-204.
233. KOS, Milko: "Vas" in "selo" v zgodovini slovenske kolonizacije. /Posebni odtis/.SAZU.Lj. 1966.
234. KOSSMAT, dr. Franz: Das Gebiet zwischen dem Karst und dem Zuge der Julischen Alpen. (Separat Abdruck aus dem Jahrbuch der k.k. Geol. Reichsanstalt. Bd. 56, 2. Heft, /259-76/. Wien 1906.
235. -: Das tektonische Verhältnis zwischen Alpen und Karst. (Vortragsexzerpt. Mitth. d. Geol. Ges. in Wien. II. Bd. 1909, 245-49.
236. LENČEK, Jernej: Verzeichniss älterer slowenisch gedruckter Werke als "Beitrag" zur Verfassung einer vollständigen sloven. Bibliografie. MK 1857, 89-92 (+58).
237. -: Žirovski svet. SR, 89-105.
238. MALOVRH, Ivanka: Razvoj ljudske oblasti med NOB v Žireh. LR XX (1973), 235-54.
239. MARINČEK, Lojze: Gozdna vegetacija škofjeloškega pogorja. LR XX (1973), 208-26.
240. MARN, Josip: Anton Žakelj-Rodoljub Ledinski. Jezičnik XVII, 42-54 in XXV, 72-73.

241. MIKUŽ, dr. Stane: Franjo Kopač.
/Tekst kataloga/.
242. MLAKAR, Ivan: Krovna zgradba idrijsko žirovskega ozemlja. Geologija. Razprave in poročila. 12. knjiga, Lj. 1969. 5-72.
243. NAGLIČ, Miha: Prispevek k vprašanju urbanizacije Žirov. Korenine, leto 2, št. 1.
244. NOVAK, Anka: Nekaj posebnosti v kmetovanju Poljancev. LR V (1958), 137-43.
245. NOVAK, Dušan: Nekaj hidrogeoloških raziskav na območju Žirovskega vrha. LR XXIV (1977), 149-63.
246. OMALJEV, ing. Veljko in RAMOVŠ, dr. Anton: Rudišče urana v Žirovskem vrhu. LR XIV (1967), 106-13.
247. PEČNIKAR, V. Anton: Zunanjetrgovinska dejavnost loškega gospodarstva. LR 26 (1979), 137-48.
248. PETKOVŠEK, dr. Viktor: Po sledovih prvih botanikov v Idriji in okolici. (Ob dvestoletnici Scopolijeve knjige). LR XIX (1972), 122-35.
249. -: Skofja Loka in naravoslovci iz dobe razsvetljenstva. LR 25 (1978), 149-66.
250. PLANINA, France: Obrt in gostinstvo na loškem ozemlju. LR IV (1957), 79-94.
251. -: Reka Sora, njeno porečje in njen režim. LR VIII (1961), 57-74.
252. -: Žirovska pokrajina in Žirovci. LR XVII (1970), 175-79.
253. -: Obrtnost loškega okraja v povojnih letih. ŠL, 38-45.
254. -: Geografska podoba Žirov. ALP, 1-5.
255. -: POKORN, Fr.: Loka. Krajepisno-zgodovinska črtica. DS 1894.
256. RAČIČ, Božo: Slovensko čipkarstvo s posebnim ozirom na škofjeloško ozemlje. LR XV (1968), 123-39.
257. RAMOVŠ, dr. A.: Razvoj gornjega perma v Loških in Polhograjskih hribih. Razprave SAZU IV (4. razred). Lj. 1958.
258. -: Nahajališča in uporaba okrasnih kamnov na škofjeloškem ozemlju. LR I (1954), 89-98.
259. -: Žveplo v zgornjepermskih apnenicah pri Žireh. LR III (1956), 75-78.
260. -: Okamenelo življenje v loških hribih. LR V (1958), 111-18.
261. -: - II. LR VI (1959), 67-75.
262. SAVNIK, dr. Roman: Pomembni rojaki Poljanske doline. LR XIX (1973), 222-35.
263. SEDLJ, Ivan: Podobarstvo na loškem ozemlju v 19. stoletju. LR VIII (1961), 92-102.
264. -: K problematiki ljudskega stavbarstva na loškem ozemlju. LR IX (1962) 149-70.
265. -: Socialna in likovna struktura tipov kmečkega stavbarstva na loškem ozemlju v luči opredeljevanja stavb. LR XXII (1975), 73-82.
266. Pregled judske umetnosti v Žireh in okolici. ALP, 17-19.
267. SICHERL, Janko: Podnebje Škofje Loke, (Poskus meteorološke analize). LR I (1954), 99-106.
268. SIMONIČ, Primož: Kmetijstvo na loškem ozemlju nekdanj in danes. LR IX (1962), 149-70.
- STANONIK, Marija:
269. Čipkarstvo v žirovski kotlini. LR XVII (1970), 180-96.
270. -: Zgodovina žirovskega čevljarstva. LR XVIII (1971), 128-46.
271. -: O čevljarstvu in o življenju čevljarjev v Žireh. LR XIX (1972), 206-21.
272. -: Delo žirovskih čevljarjev. LR XX (1973), 100-11.
273. -: Ledenice v Žireh. LR XXIII (1976), 109-16.
274. -: (Ob)up, Kavčičeve Pustote. LR 26 (1979), 107-19.
275. -: Govor žirovske kotline in njene obrobja. /Posebni odtis iz Slavistične revije, letnik 25, št. 2-3/.
276. -: Razvoj čevljarstva v Žireh ALP, 23-53.

277. STERLE, Meta: Barvarska obrt od srede 18. do začetka 20. stoletja na Loškem. LR 26 (1979), 95-106.
278. STRANETZKY, prof. Kajetan: Jame, brezdna in požiralniki na Vrsniku in okrog Ledin. Carniola 1913, 105-14.
279. -: Jame in požiralniki okrog Žirov. Carniola 1916.
280. ŠIFRER, Metod: Vpliv strmca na razmestitev rib v Selščici in Poljanščici. LR II (1955), 176-79.
281. ŠTEFE, Tomo: Dnevne migracije v občini Škofja Loka. LR XXIII (1976), 338-52.
282. TEMELJ, Franc: Nastanek in razvoj kovinarstva v Žireh, K 30, 7-18.
283. VEIDER, Janez: Umetna obrt na škofjeloškem ozemlju. ŠL 25-37.
284. ZAHN, J.: Die Leistungen der freisingischen Unterthanen in Krain am Beginne des 14. Jahrhunderts. MHK 1861, 1-7.
285. ŽAKELJ, Janez: Prirodno geografska podoba žirovske kotlinice, LR XXIII (1976), 159-81.
286. -: Družbeno geografska podoba žirovske kotlinice. LR 25 (1978), 24-45.
287. ŽVAB, Lovro: Knjižne redkosti slovenske. LZ 1886, 186-7, 246.
- III. Priložnostni zapisi
288. ALBREHT, Roman: Kako sem se spreobrnil v graverja. ET 10, 39-43.
289. AMBROŽIČ, ing. Venče: Od leta 1968 naprej. K 30, 27-30.
290. ANDREJKA, dr. Rudolf: Tujski promet v škofjeloškem okraju. ŠL, 46-52.
291. BANOVEC Tomaž: Planinskemu društvu Žiri ob obletnici. PD.
292. BENEDIK, Drag. (učitelj): Ledine. LOG, 98-105.
293. BEOVIČ, Anton, dipl. ing.: Naše mesto v slovenski strojegradnji. K 30, 41-42.
294. BERNIK, dr. Karel: Alpina ob njenem jubileju, ALP, 91-92.
295. BERNIK, Stane: Tomaž Kržišnik /Uvodni tekst kataloga za razstavo Uporabna grafika in vizualne komunikacije/.
296. BEZEG, Karel: Na Gorah. (Iz rokopisa "Doprinosi k zgodovini Idrije"). IR 1958, 79-80.
297. BLAZNIK, Pavle:Otvoritev muzejske zbirke v Žireh. LR XX (1973), 315-17.
298. BOGATAJ Miha, Košarkarski klub Kladivar. K 30, 51-56.
299. BLAZNIK, Pavle: Ob štiridesetletnici MD v Škofji Loki, LR XXIV (1977), 21-22.
300. BOGATAJ, Rado: Proizvodni program. K30, 31-40.
301. BOŽIČ, Leopold (nadučitelj): Žiri, LOG, 98-105.
302. BOŽIČ, Lado: Prva svetovna vojna, italijanska okupacija in ukinitvev prve slovenske realke. IR 1972, 1-29.
303. -: Zgodba o idrijskih železnicah. IR 1975, 69-82.
304. BRAČKO, dr. Marija: Razvoj zdravstvene službe na območju Škofje Loke, Selške in Poljanske doline v letih 1945-60. LR VIII (1961) 213-17.
305. CANKAR, Mirko: Fotografija in planinstvo, PD.
306. CESAR, Emil: Ljudski pesnik Valentin Pljanšek. LR IX (1962), 219-21.
307. ČADEŽ, Milan: Obrtništvo v škofjeloški občini. LR 26 (1979), 254-57.
308. ČAR, ing. Jože: Temeljno delo o geološki zgradbi idrijsko-žirovskega ozemlja. IR 1971, 110-12.
309. ČEPLAK, Franc: NOB na Žirovskem. ALP, 55-61.
310. -: Žiri in Žirovci, ET 10,8-14.
311. DEMŠAR, Vincencij: Žrtve NOB iz občine Škofja Loka, LR XXII (1975), 175-77, 212-13.
312. DIKLIČ, Jelica: Delo družbenopolitičnih organizacij. ALP 10, 14-17.
313. DOJENC, Marjjan: Utrinki ob 10. obletnici "Žirovske republike". ŽO 1 (1980).

314. Družbeni plan razvoja občine Škofja Loka za družbene dejavnosti v obdobju 1976-80. LR XXIV (1977), 110-25.
315. Družbeni plan razvoja škofjeloške občinske kulturne skupnosti. LR XXIII (1976), 363-70.
316. ENIKO, Tone (in M. Naglič): Ob 15. obletnici MPZ Alpina. MPZ A, 11-25.
317. ERZNOŽNIK, Janko: Seznam žrtve fašističnega nasilja v loški občini. (Žiri). LR XVII (1970), 26-29.
318. FERJANČIČ, Jakob (župnik): Zavrca. LOG, 95-97.
319. FILIPIČ, Lojze: Dosedanji razvoj in perspektiva našega podjetja. ALP 10, 8-14.
320. GANTAR, Franc: Tehnološki razvoj Alpine. ALP, 67-71.
321. GOVEKAR, Vinko: Nastanek Alpine. ALP, 67-71.
322. GREGORČIČ, Jože: Pisatelj Pavel Perko. LR XVII (1970), 261-63.
323. GREGORČIČ, dr. Milan: Poplave v Poljanski dolini. LR XXII (1975), 264-70.
324. JAN, Rado: Na rob Peterneljevi povesti "Ubiži zvon". LR XXIV (1977), 275-76.
325. JEREB, Franc: KO ZRVS Žiri ob razvitju svojega prapora. ŽO 1 (1980).
326. JUSTIN, Tomaž: Kdaj smo začeli izvažati na vzhod in kdaj na zahod? ALP, 126-30.
327. JUTERŠEK, dr. Mirko: Akad. slikar T. Kržišnik, J. Bizjak. /Besedilo kataloga ob razstavi pečnic na Bledu, otvorjene 10. 11. 1978/.
328. JUZUNOVIČ: Redžep: 85 % jugoslovenskih etiketa. ET 10, 37-38.
329. KAVČIČ, Andrej: Nekaj utrinkov ob snovanju idejnega projekta doma "Svobode" v Žireh. ŽO 1 (1980).
330. KLEMENČIČ, Anton: Pregled proizvodnje skozi 30 let. ALP, 123-26.
331. KLINAR, Miha: Kratka kronika VII. SNOUB Franceta Prešerna. LR V (1958), 7-107.
332. KOLENC, Dušan: Znašel sem se med komercialisti, ET 10, 23-30.
333. Konstituiranje organov SO Škofja Loka ob začetku mandatnega obdobja 1978-82. Zbral Ferdinand Buh. LR 25 (1978), 306-08.
334. KOMAC, Karlo: Početak izgradnje trgovačke mreže. ALP, 73.
335. KOPAČ, Martin: Alpina med preteklostjo in sedanostjo. ALP, 114.
336. KOPAČ, arh. Vlasto: Seznam del /F. Kopača. Katalog/.
337. KOPAČ, Pavel: Iz zgodovine žirovskega čevljarstva. ALP 10, 19-22.
338. KOS, dr. Franc: Nekaj za zgodovino Škofje Loke in njenega okraja. LZ 1887, 379-80.
339. -: Denar in njegova vrednost okolo Škofje Loke v minulih dveh stoletjih. (Poučen spis). LZ 1891, 361-63.
340. -: Črtice o priimkih. LZ 1893, 170-72.
341. -: Slovaške drobtine. LZ 1893, 47.
342. -: Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja. (Odgovor na oceno: -k., O Kosovih Doneskih...). LZ 1895, 185, 247-48.
343. KOSMAČ, Zdravko: Prvi koraki Kladivarja. K 30, 19-26.
344. KRISTAN, Cvetko: Simon Kavčič, pionir socialističnega gibanja v Idriji in v Ameriki. IR 1959, 31-33.
345. -: Paberki o kulturno-prosvetnem delovanju idrijskih socialističnih rudarjev. IR 1959, 56.
346. Kronološki pregled pomembnejših dogodkov Alpine. ALP, 136-37, 141.
347. LEVEC, Fran: Ivan Belec. Nekrolog. LZ 1889, 447-48.
348. -: Kdo je mojster in kdo skaza. /O A. Žaklju-Rodoljubu Ledinskemu in sežigu njegove zapuščine/. LZ 1884, 249-50.
349. LOGAR, Srečko: Kronika prvega telesnokulturnega društva v Idriji. IR 1957, 47-54.
350. MAJNIK, Stanko: Prometne in poštne zveze Idrije v preteklih stoletjih. IR 1969, 211-16.

351. MARN, Josip: Jernej Lenček. Jezičnik XXV, 72-73.
352. MESESNEL, Janez: Tomaž Kržišnik. /Besedilo kataloga ob rastavi slik v galeriji Labirint, otv. 27. 10.1977/.
353. MROVLJE, Janko-Marko: Spomini na Poljansko in Žirovsko četo Gorenjskega odreda, LR X (1963), 29-44.
354. -: Nekaj o revolucionarni poti Pavla Ingliča - Bara. LR 26 (1979), 231-33.
355. NAGLIČ, Miha: Usoda revolucije in njen odnos do umetnosti. Korenine, leto 1, št. 1.
356. -: Trojanski konj na Trebiji. Korenine, leto 2, št. 2.
357. -: Literarna sekcija DPD Svoboda Žiri. ŽO 1 (1980).
358. -: Teze o sedanjem stanju in videnju prihodnosti žirovske kulture. ŽO 1(1980).
359. NOVAK, Dušan: Nekaj o radioaktivnosti voda v območju Žirovskega vrha. LR XXIII (1976), 355.
360. OBLAK, Franc: Cvetje naših gora. PD.
361. PAVLOVEC, Andrej: In memoriam dr. Milan Gregorčič. LR 26 (1979). 253-54.
362. PEČAR, Stane: ... temni, pretemni so talcev grobovi. LR II (1955), 43-62.
363. PEČELIN, Ivan: Kronika PD Žiri, PD.
364. PIBERNIK, Janko: Gospodarska razstava 1956. LR IV (1957), 158-61.
365. PLANINA, France: Prebivalstvo mesta, krajevne skupnosti in občine Škofja Loka. LR XX (1973), 165-72.
366. POLAJNAR, Tone: Nekateri elementi družbenoekonomskega razvoja občine Škofja Loka v preteklih letih. LR 25 (1978), 45-56.
367. PODOBNIK, Nejko: Vlaganje v znanje se obrne največkrat. ALP, 131-32.
368. PODOBNIK, Vinko: Žirovsko planinstvo doživlja že nekaj let nazaj velik razmah. PD.
369. POLJANŠEK, Slobodan: O petju in MPZ Alpina. MPZ A, 53-54.
370. Prispevek h kroniki Škofje Loke. /Sestavlja Janez Eržen/. LR XVI (1969)-.
371. REVEN, Ivan: Prvi visokogorski izlet na Krn. PD.
372. -: Naše markacije. PD.
373. STANONIK, Marija: Muzejska zbirka v Žireh. LR XXI (1974).
374. STRLIČ, Edvard: Uspehi v proizvodnji in realizaciji v dobi zadnjih desetih let. ALP 10, 17-19.
375. STRLIČ, Emil: Brskam po spominih... ET 10, 15-22.
376. -: Jubilej, ki nas zavezuje... ET 10, 44-47.
377. STRLIČ, Olga: V številkah sem spremljala rojstvo in rast podjetja. ET 10, 31-36.
378. ŠLEBINGER, dr. Janko: Dr. Tad. Stan. Grabowski, Slowieński poemat na tle polskiem. (Anton Žakelj-Ledinski: Vilkovo). Književno poročilo. LZ 1913, 334-35.
379. ŠTEFE, Tomo: Sociološke indikacije ob odpiranju RUŽV. LR XXIII (1976), 353-55.
380. ŠTUKL, France: Slikar Janez Anton Tušek (1725-98). LR XX (1973). 147-50.
381. TEMELJ, Franc: Pregled spreminjanja števila hiš in prebivalcev v Žireh (1780-1980). ŽO 1 (1980).
382. TOMAŽIČ, Tanja: Društva. IR 1975, 32-41.
383. TRČEK, Milena: Mladinski in planinski odsek... PD
384. WIERZCHOWSKA, Wieslawa: Tomaž Kržišnik. /Besedilo kataloga ob razstavi knjižne ilustracije v Krakovu, nov.- dec. 1978/.
385. ZAJEC, Alfonz: Anton Jobst 80-letnik. LR XXI (1974),
386. ZAVRL, ing. Janez: ČŠIC Žiri. ALP. 72.
387. ŽAKELJ, Anton: Nastanek in razvoj MPZ Alpina. ALP, 134-35.
388. -: -. /dopolnjeni ponatis/. MPZ A, 29-36.
389. -: in Viki Žakelj: Alpina je imela tudi mešani pevski zbor. MPZ A, 47-48.
390. ŽAKELJ, Milan-Žirovnik: Nekaj o osvobodilnem gibanju v žirovski dolini. LR III (1956), 39-44.
391. -: Srečanje s četniki. LR III (1956), 45-48.

392. -: Nekaj o delu komunistične partije v Poljanski dolini. LR VI (1959). 39-44.
393. - in Jože Nastran: Od krajevnih narodnoosvobodilnih odborov do sedanje komune. LR VIII (1961), 49-54.
394. ŽAKELJ, Viktor: Ob Alpininem prazniku. LR XXIV (1977), 173-75.
395. -: Ob 25-letnici Loških razgledov. LR 26 (1979), 171-72.
396. -: Slikarji samorastniki. ALP, 155.

IV. Članki

Ta razdelek je tako nepopoln, da bi ga bilo zaenkrat bolje opustiti. Treba bi bilo pregledati vse dosedanje in sproti zasledovati tekoče časopisje - kar zaenkrat še ni mogoče.

Tako navajam za pokušino le dokaj popoln pregled člankov o delu Maksima Sedaja in Tomaža Kržišnika - kolikor gre za oblikovanje knjig.

Maksim Sedej 1951

397. Dobida Karel (K.D.): Slikar Maksim Sedej, Pionir, 1951:52, št. 7. str. 214-216 (Ilustr.)

1959

398. Sedej Maksim: Naš ilustrator
Književni glasnik Mohorjeve družbe, 1959, št. 2, str. 16-17, (Ilustr.)

1969

399. Visočnik Vera: Slikar in grafik Maksim Sedej, Borec, 1969, št. 2, str. 1014-1016.

1974

400. Mikuž Stane: Maksim Sedej
Delo. 16. 5. 1974 (Ilustr.)

1978

401. Sedej Maksim: Slovenska slikanica in knjižna ilustracija za mladino, 1945-1975, Mladinska knjiga, 1978

1979

402. Sedej Maksim: Slovenska likovna umetnost 1945-1978, Mladinska knjiga, 1979 katalog I, str. 167 (Ilustr.)

Tomaž Kržišnik

1971

403. Breščak Peter: Zlata ptica (Osvežujoča novost na področju knjižne ilustracije Delo, 17. 12. 1971, str. 5.

1972

405. Breščak Peter: Knjiga je lahko ptica (Tomaž Kržišnik je iz pesniške zbirke naredil pesniško sliko.)
TT, 13. 12. 1972

406. Zanimiva novost na področju knjižne ilustracije (O izdaji mape ilustracij "Zlata ptica")
Knjiga, 1972, št. 1/2, str. 77-78

1973

407. Bernik Stane: Tomaž Kržišnik - Ivan Minatti: Obraz. Sinteza, 1973, št. 26/27, str. 113-114

408. Mesesnel Janez: Poceni umetnina (Nov uspeh grafika Tomaža Kržišnika, ki je "knjižno" oblikoval pesniško zbirko "Srčevce" Svetlane Markovič)
Delo, 17. 12. 1973

1974

409. Košir Manca (M. K.): Nagrajeno umetnikovo prizadevanje
(Ilustracija Tomaža Kržišnika najboljša)
ITD, 1974, št. 52, str. 11 (Ilustr.)

410. Kržišnik Tomaž: Beseda ustvarjalcev
(Zapisal Iztok Ilich)
Knjiga, 1974, št. 9. str. 421-423 (Ilustr.)

411. Mesesnel Janez (J. M.): Zlato pero Beograda 74 Slovincu
(Nagrajen je mladi slikar in knjižni oblikovalec Tomaž Kržišnik)
Delo, 19. 12. 1974.. str. 8.

412. Rogelj Silvestra: Knjige so predrage (Pogovor s Tomažem Kržišnikom)
Mladina, 19. 3. 1974, str. 11 (Ilustr.)

413. Kladnik Darinka: Nov tip slikanja (Pogovor z Nikom Grafenauerjem in Tomažem Kržišnikom)
Ljubljanski dnevnik 18. 3. 1975, str. 9

415. Wierzbowska Wiesława: Eksperymenty Tomaža Kržišnika. Projekt (Warszawa) VI. 1975, str. 109, str. 56-58.
1978
416. Habršek-Prosenč Meta: Slikanica je začetek (O knjigi v TV Pisanem svetu) Večer, 8. 2. 1978
417. Kržišnik Tomaž: Slovenska slikanica in knjižna ilustracija za mladino 1945 - 1975
Mladinska knjiga, 1978
1979
418. Kržišnik Tomaž: Slovenska likovna umetnost 1945 - 1978
Mladinska knjiga, 1979, katalog I. str. 203
419. Mesesnel Janez: Enakovredna medija (Ob majhni retrospektivi oblikovalskega opusa akademskega slikarja Tomaža Kržišnika v galeriji na škofjeloškem gradu - Knjižni projekti) Delo, 13. 12. 1979, str. 9
- /Iz: Slovenska knjižna ilustracija, T. Pregl, Lj. 1980. Ss. 225, 169-70./
- V. Rokopisi (UDK 09)
420. Cerkevni računi 1784-1887. /Žirovske fare/. NŠALJ.
421. Davčni zavezanci Žirov in okolice. /Hrani Polde Strlič./
422. Gospodarska zadruga Ledine. Računska knjiga 1924-36. ŽA Ledine.
423. Gospodarska zadruga Vrsnik. Računska knjiga. ŽA Ledine.
424. Kronika Žirovskega Sokola 1905-21. Pisala sta jo Ivan Stenovec in Alojzij Poljanšek.
425. Kronika 1809-1902, 1925, 1926-. ŽA Ledine
426. Kronika dvorazredne ljudske šole v Žireh, obsegajoča dobo od l. 1817 -1937. Pričel Jos. Čerin.
427. Kronika šestrazredne osnovne šole v Žireh. Spomina vredni šolski dogodki v šolskih letih 1937/38-1957/58.
428. MIKLAVČIČ, Ivan: Gradivo za kroniko. ŽA Zavratac.
429. MLINAR, Leander: Beležke o žirovskem čevljarstvu.
430. - in Davorin Kogej: Gospodarski razvoj kraja.
431. N.N.: Zgodovina železarstva v okoliših Zavrataca. ŽA Zavratac.
432. Oklici 1925-31. ŽA Žiri
433. Osební dokumenti Janeza in Franceta Žaklja. 19. stol. ŽA Zavratac.
434. Oznanila 1843-. (11 knjig) ŽA Zavratac.
435. Oznanila 1867-1946. (3 knjige). ŽA Žiri.
436. Računska knjiga in razne listine 1771-1792. /Žirovske fare/. NŠALJ.
437. Red službe božje 1716. /Žirovske fare/. NŠALJ.
438. Seznam škofjeloških podložnikov v okraju Idrija. 19. stol. NŠALJ.
439. Slovensko katoliško izobraževalno društvo. Ledine. Zapisnik 1912-. ŽA Ledine.
440. Sokolsko gledališče v Žireh. /Kronika/. 1908-36.
441. Spisi. 19. stol. o,75 tm. ŽA Ledine.
442. Spisi. 19. stol. 1,50 tm. ŽA Zavratac.
443. Status animarum. 1879. 1882. ŽA Žiri.
444. Šolska kronika Državne osnovne šole v Brekovcah. Kronika se je pričela pisati dne 30. 6. 1946 (-26. 6. 1956).
445. Šolska kronika Ljudske mešane šole v Račevi. Kronika se pričela pisati dne 30. 6. 1946 (-26. 6. 1956).
446. Šolska kronika Državne nižje gimnazije v Žireh /danes Centralna osn. šola Padlih prvoborcev Žiri/. Kronika se je pričela pisati dne 17. 9. 1945 - /doslej 4 zvezki/.
447. Urbar župne cerkve v Žireh 1786-1848. NŠALJ.
448. Urbar in inventar župne cerkve v Žireh 1772, 1792-1802. NŠALJ.
449. Urbar podružnice na Breznici 1786-1852. NŠALJ.
450. Urbar podružnice na Dobračevi 1772, 83, 1786. NŠALJ.

451. Urbar podružnice na Goropekah 1772, 1786-1852, NŠALJ. Stilmondski župan
452. Urbar podružnice na Ledinici 1786-1852. NŠALJ. 4. Oskar Wüchner: Pastirček Peter. Urejal ga je Rado Jan/.
453. Urbar podružnice na Vrsniku 1786-1848. NŠALJ. 468. Javna tribuna v Žireh. /Gradivo. Izšlo v Logatcu, 31. 5. 1969/
454. Urbar cerkve v Ledinah 1786. ŽA Ledine. 469. MLAKAR, Andrej: Odstrel. /Scenarij in tehnična snemalna knjiga za kratki film, posnet v Žireh in okolici l. 1980./
455. Urbar cerkve v Krnicah 1786. ŽA Ledine. 470. OBLIAK, Anton: Industrijska cona Žiri. (Razvojni program gospodarstva v Žireh. Diplomaska naloga). /Vezano/.
456. Urbar cerkve v Zavratacu 1786. ŽA Zavratac. 471. REVEN, Ivan: Ustanovitev in delovanje Gasilske pihalne godbe Žiri. 4 str.
457. Ustanovna maša 1720. ŽA Zavratac. 472. Statut krajevne skupnosti Žiri. 1978. 32. 8°.
458. ŽAKELJ, Anton-Rodoljub Ledinski: Osebnostni dokumenti in spisi. /Privata/. ŽA Zavratac. 473. Zgradimo nove šole. Izdal INDOK v Škofji Loki, junija 1980. /Gradivo za samoprispevek/. 16. 4. 12000.
459. ŽAKELJ, Janez (p.d. Treven iz Dol pri Idriji): Blagajniški dnevnik. 1844-81. ŽA Zavratac. 474. Samoprispevek. Skupno glasilo osnovnih šol v občini Škofja Loka. /Gradivo za samoprispevek./ 1980. 17. 4. 11000.
460. -: Gospodarski dnevnik. ŽA Zavratac. VII. Leposlovni prispevki (UDK 8)
Tudi ta razdelek je še v povojih. Skušali ga bomo izpopolniti do tretje številke. Dotlej le nekaj enot.
461. -: Gospodarska navodila. ŽA Zavratac. 475. Anonimno pesništvo iz NOB v Selški in Poljanski dolini. Izbrala in uredila Marija Stanonik. LR XXII (1975), 241-60.
462. -: Knjiga vraž. ŽA Zavratac. 476. GREGORČIČ, dr. Milan: Spomini partizanskega zdravnika. LR 25 (1978), 255-65.
463. -: Popisovanje od kralja Matjaža in njegove vojske. 1864. ŽA Zavratac. 477. JAN, Rado: Zemljanka. LR XI (1964), 195-202.
464. -: Razlaganje bolezni. ŽA Zavratac. 478. PEČELIN, Matevž: Po samotnih poteh. PV 1976, 420-24, 479-485.
465. Žirovske vaje. /Literarni zbornik/. Sestavili in spisali žirovski četrtošolci v šol. l. 1954/55. Uredila strokovna učiteljica Darinka Konc. 479. -: Moja romarska pot. PV 1977, 196-200.
466. Župna kronika 1900-41. ŽA Žiri. 480. -: Žirovski naravni biseri. I. Smreško jezero z okolico. ŽO 1 (1980).
- VI. Pomembnejše ciklostirano in tipkopisno gradivo 481. Peternelj, Jože-Mavsar: Trikrat v enem dnevu. /Novela/ Borec 1966, 254-60.
467. Gledališki list. /Izdajala sta ga študentski klub Žiri in SKUD "Oton Župančič" Žiri ob vsaki premieri. Izšel je štirikrat v letih 1953/54: VIII. Žirovsko časopisje (UDK 07)
482. -: Ubiti zvon. (Odlomek povesti). LR XXIV (1977), 259-74.
1. Norman Krasna: Draga Ruth
2. Franc Žižek: Miklova Zala
3. Maurice Maeterlinck: 483. ŽUPANČIČ, Oton: Pismo SKUD "Oton Župančič" v Žireh. ŽO 1 (1980).
484. Delo-življenje. Glasilo delovne skupnosti tovarne obutve Alpina Žiri. Izhaja mesečno. 1962-.
485. Informator. /Občasno interno glasilo DO Alpina Žiri/.
486. Iskrice. Glasilo Osnovne šole Žiri.
487. Kladivar. Glasilo DO Kladivar Žiri.
488. Korenine. Glasilo KŠPD. Izhaja občasno. Šol. l. 77/78-.
489. Žirovski občasnik. 1980-.

DRUGI DELPREGLED TISKOV IN ROKOPISOVPO STROKAH

Stvarno kazalo skuša prikazati vsebinsko rezgibanost tiskov, rokopisov in drugih prispevkov iz prvega dela. Temelji na univerzalni decimalni klasifikaciji (UDK) – brez njene prevelike razdrobljenosti.

Zajema vse razdelke iz prvega dela razen:

- knjig, ki so ji likovno oblikovali Žirovci (Ie), saj nas njih vsebina tu ne zanima
- člankov (IV), katerih je zbrano premalo.

Namen tega pregleda je v razvrstitvi knjig in rokopisov ter v razčlenitvi zbornikov in periodičnih publikacij (časnikov in časopisov) po strokah. Žal mi je doslej uspelo pregledati le nekatere zbornike in le nekatere strokovne publikacije – tiste, ki so po moji presoji za nas Žirovce najpomembnejše. Nerazčlenjeni pa so ostali še skoraj vsi časniki in časopisi.

Prav tako mi še ni uspelo obdelati sicer bogatega likovnega gradiva (kolikor je le-to objavljeno v zajetih tiskih in rokopisih). Mislim predvsem na risbe, zemljevide, grafikone, fotografije...

Nekatere enote se v stvarnem kazalu omenjajo dvakrat ali večkrat.

O SPLOSNO01 Bibliografija

236. LENCĀEK, Jernej: Verzeichniss älterer slowenisch gedruckter Werke als "Beitrag" zur Verfassung einer vollständigen sloven. Bibliografie. MHK 1857, 89-92 (+58).

02 Bibliotekarstvo

48. SMOLIK, dr. Marijan: Semeniška knjižnica v Ljubljani. /54.zv. zbirke vodnikov "Kulturni in naravni spomeniki Slovenije"/Lj. 1975. 30. M 8°.

026 Vodniki, pregledi

34. Obširen imenik krajev na Kranjskem. Na svitlo dan po C.KR. STATISTIČNI CENTRALNI KOMISIJI. Wien 1884. /Rezultati ljudskega štetja v l. 1880/.
49. Splošni pregled fondov državnega arhiva LRS. Lj. 1960.
55. Vodnik po arhivih Slovenije. Lj. 1965.
56. Vodnik po župnijskih arhivih na ozemlju SR Slovenije I-II. Lj. 1975.

03 Leksikoni

27. Krajevni leksikon Dravske banovine. Lj. 1937
28. Krajevni leksikon LRS. Lj. 1954
29. Krajevni leksikon Slovenije I. zv. Lj. 1968

058.2 Letopisi

19. Catalogus cleri. Šematizem duhovnikov in duhovnij v Ljubljanski nadškofiji. /Letopis/. Ljubljana 1775-.
20. Cerkev na Slovenskem Letopis 1971. Izdal nadškofijski ordinariat v Lj. 1971. Natisnila Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani. 496 +(4 zem.). 8°.

059 Koledarji

11. Slovenski romar. Koledar v poduk in kratek čas za leto 1858. Drugi tečaj. Založil Ničman. V Ljubljani.
12. Slovenski sokolski koledar. Izdal in založil vaditeljski zbor Sokola v Kranju. 1907.- Tisk J. Blasnika nasl. v Ljubljani. M 8°.

06 Društva, kongresi, razstave

291. BANOVEC, Tomaž: Planinskemu društvu Žiri ob obletnici. PD.
298. BLAZNIK, Pavle: Ob štiridesetletnici MD v Škofji Loki. LR XXIV (1977), 21-22.
316. ENIKO, Tone (in M. Naglič): Ob 15. obletnici MPZ Alpina. MPZ A, 11-25.
349. LOGAR, Srečko: Kronika prvega telesno-vzgojnega društva v Idriji. IR 1957, 47-54.
363. PEČELIN, Ivan: Kronika PD Žiri. PD.
369. POLJANŠEK, Slobodan: O petju in MPZ Alpina. MPZ A, 53-54.
439. Slovensko katoliško izobraževalno društvo. Ledine. Zapisnik 1912-. ŽA Ledine.
382. TOMAŽIČ, Tanja: Društva. IR 1975, 32-41.
383. TRČEK, Milena: Mladinski in planinski odsek...PD
395. ŽAKELJ, Viktor: Ob 25-letnici Loških razgledov. LR 26(1979), 171-72.

069 Muzeji

297. BLAZNIK, Pavle: Otvoritev muzejske zbirke v Žireh. LR XX(1973), 315-17.
373. STANONIK, Marija: Muzejska zbirka v Žireh. LR XXI (1974).

08 Zborniki

1. Alpina. 30 let tovarne obutve Žiri./Zbornik/. Izdala in založila Alpina. 1977. Natisnila tiskarna Slovenija v Ljubljani. 155 (+18). 4°. 2500.
61. Naše rojstvo in naš vzpon. 1960-1970. /Ob 10. obletnici Etikete/. Izdala Etiketa Žiri. 1970. Natisnila tiskarna Ljudske pravice v Lj. 51. V 8°. 500.
23. Idrijski razgledi /Zbornik/. Izdaja Mestni muzej v Idriji. 1956-.
7. Loški razgledi. /Zbornik/. Izdaja ga MD v Škofji Loki vsako leto od l. 1954 naprej.

59. Alpina. Tovarna čevljev Žiri. Ob 10. obletnici delavskega samoupravljanja kolektiva. Izdal delovni kolektiv tovarne Alpina. 1960. Natisnilo "ČP Gorenjski tisk" v Kranju. 24. 8°.
60. Moški pevski zbor "Alpina" Žiri. /Ob XV. obletnici zbora in ob LXXX. obletnici zborovskega petja v Žireh/. Izdala Alpina. 1979. Natisnila Etiketa Žiri. 60. 8°.
62. Pihalna godba v Žireh. Napisal Miloš Bašin. Izdalo Godbeno-pevsko društvo Alpina v Žireh ob 30-letnici pihalne godbe Alpina. Avgusta 1977. 28.8°. 2000.
44. Slovenci v desetletju 1918-1928. Zbornik razprav iz kulturne, gospodarske in politične zgodovine. Uredil dr. Josip Mal. Lj. 1928. (VI) + 776. 4°.
50. Spominski zbornik Slovenije. Ob dvajsetletnici kraljevine Jugoslavije Lj. 1939. 703. 4°.
14. Škofja Loka in njen okraj v luči gospodarskih in kulturnih prizadevanj /Zbornik/. Uredila: dr. R. Andrejka in F. Planina. Izdal in založil Odbor za l. obrtno-industrijsko razstavo. Škofja Loka 1936. 80. V 8°.
64. 30 let tovarne elementov za avtomatizacijo Kladivar Žiri. Izdal odbor za obveščanje. 1979. Natisnila tiskarna Mestnega muzeja v Idriji. 57. 8°. 1000.
63. Planinsko društvo Žiri. 1950-1980. /Zbornik ob 30. obletnici ustanovitve/. Izdalo PD Žiri. 1980. Natisnila Etiketa Žiri. /Brez paginacije/. 8°.
465. Žirovske vaje. /Literarni zbornik/. Sestavili in spisali žirovski četrtšolci v šol. l. 1954/55. Uredila strokovna učiteljica Darinka Konc.
- 2 VERSTVO
- 282 Cerkev - rimskokatoliška
19. Catalogus cleri. Šematizem duhovnikov in duhovnij v Ljubljanski nadškofiji. /Letopis/. Ljubljana 1775-.

20. Cerkev na Slovenskem. Letopis 1971.
Izdal nadškofijski ordinariat v Ljubljani. 1971. Natisnila Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani 496 +(4 zem.). 8°.
32. MIKLAVČIČ, Maks: Predjožefinske župnije na Kranjskem v odnosu do politične uprave. Inavguralna disertacija./Posebni odtis iz Glasnika MD za Slovenijo XXV/XXVI, 1944-45/. 1945. Natisnila tiskarna Ljudske pravice v Lj. 64 + (2 zem.). 4°.
420. Cerkveni računi 1784-1887./Žirovske fare/. NŠALJ.
425. Kronika 1809-1902, 1925, 1926-. ŽA Ledine.
428. MIKLAVČIČ, Ivan: Gradivo za kroniko. ŽA Zavratac.
432. Oklici 1925-31. ŽA Žiri.
434. Oznanila 1843-. (11 knjig) ŽA Zavratac.
435. Oznanila 1867-1946. (3 knjige). ŽA Žiri.
436. Računska knjiga in razne listine 1771-1792. /Žirovske fare/ NŠALJ.
437. Red službe božje 1716. /Žirovske fare/. NŠALJ.
441. Spisi. 19. stol. 0,75 tm. ŽA Ledine.
442. Spisi. 19. stol. 1,50 tm. ŽA Zavratac.
447. Urbar župne cerkve v Žireh 1786-1848. NŠALJ
448. Urbar in inventar župne cerkve v Žireh 1772, 1792-1802. NŠALJ.
449. Urbar podružnice na Breznici 1786-1852 NŠALJ.
450. Urber podružnice na Dobračevi 1772-83, 1786. NŠALJ.
451. Urbar podružnice na Goropekah 1772, 1786-1852. NŠALJ.
452. Urbar podružnice na Ledinici 1786-1852. NŠALJ.
453. Urbar podružnice na Vrsniku 1786-1848. NŠALJ.
454. Urbar cerkve v Ledinah 1786. ŽA Ledine.
455. Urbar cerkve v Krnicah 1786. ŽA Ledine
456. Urbar cerkve v Zavratacu 1786. ŽA Zavratac.
457. Ustanovna maša 1720. ŽA Zavratac
466. Župna kronika 1900-41. ŽA Žiri.
3. DRUŽBENE VEDE
- 301 Sociologija
13. Socialno-ekološke implikacije odpiranja RUŽV. /Avtorji: Silva Mežnarič, Joži Puhar, Tomo Štefe/. Izdal ISF V Ljubljani. 1976. 87. 4°.
379. ŠTEFE, Tomo: Sociološke implikacije ob odpiranju RUŽV. LR XXIII (1976), 333-35.
31. Statistika
381. TEMELJ, Franc: Pregled spreminjanja števila hiš in prebivalcev v Žireh (1780-1980). ŽO 1(1980).
281. ŠTEFE, Tomo: Dnevne migracije v občini Škofja Loka. LR XXIII (1976), 338-52.
- 323 Delavsko gibanje
219. DEMŠAR, Vinko: Prispevek k zgodovini delavskega gibanja na Škofje-loškem. LR XXIV(1977), 195-213.
35. Oris kronologije delavskega gibanja na Slovenskem 1867-1968. Sestavili so ga sodelavci IZDG. Lj. 1969. 192. 8°.
- 329 Politične stranke
312. DIKLIČ, Jelica: Delo družbenopolitičnih organizacij. ALP 10,14-17.
325. JEREB, Franc: KO ZRVS Žiri ob razvitju svojega prapora. ŽO 1 (1980).
392. ŽAKELJ, Milan-Zirovnik: Nekaj o delu komunistične partije v Poljanski dolini. LR III (1956), 39-44.
- 33 Gospodarstvo
346. KAVČIČ, Andrej: Nekaj utrinkov ob snovanju idejnega projekta doma "Svobode" v Žireh. ŽO 1(1980).
13. Socialno-ekološke implikacije odpiranja RUZV./Avtorji: Silva Mežnarič, Joži Puhar, Tomo Štefe/. Izdal ISF v Lj. 1976. 87. 4°.

394. ŽAKELJ, Viktor: Ob Alpininem prazniku. LR XXIV (1977), 173-75.
459. ŽAKELJ, Janez /p.d. Treven iz Dol pri Idriji): Blagajniški dnevnik. 1844-81. ŽA Zavratac.
460. -: Gospodarski dnevnik. ŽA Zavratac.
461. -: Gospodarska navodila. ŽA Zavratac.
- 334 Zadružništvo
422. Gospodarska zadruga Ledine. Računska knjiga 1924-36. ŽA Ledine.
423. Gospodarska zadruga Vrsnik. Računska knjiga. ŽA Ledine
- 336.2 Davki
421. Davčni zavezanci Žirov in okolice. /Hrani Polde Strlič/.
- 332 Občinska, krajevna uprava
314. Družbeni plan razvoja občine Škofja Loka za družbene dejavnosti v obdobju 1976-80. LR XXIV (1977), 110-25.
468. Javna tribuna v Žireh. /Gradivo. Izšlo v Logatcu 31.5.1969/
333. Konstituiranje organov SO Škofja Loka ob začetku mandatnega obdobja 1978-82. Zbral Ferdinand Buh. LR 25(1978), 306-08.
328. JUZUNOVIĆ, Redžep: 85 % jugoslovenskih etiketa. EF 10, 37-38.
366. POLAJNAR, Tone: Nekateri elementi družbeno-ekonomskega razvoja občine Škofja Loka v preteklih letih. LR 25(1978), 45-56.
472. Statut krajevne skupnosti Žiri. 1978. 32. 8°.
393. ŽAKELJ, Milan-žirovnik in Jože Nastran: Od krajevnih narodnoosvobodilnih odborov do sedanje komune. LR VIII(1961), 49-54.
37. Vzgoja, pouk, šolstvo
226. JAN, Rado: Partizansko šolstvo na loškem ozemlju. LR X(1963), 11-28.
426. Kronika dvorazredne ljudske šole v Žireh, obsegajoča dobo od 1.1817-1937. Pričel Jos. Čerin.
427. Kronika šestrazredne osnovne šole v Žireh. Spomina vredni šolski dogodki v šolskih letih 1937/38-1957/58.
367. PODOBNIK, Nejko: Vlaganje v znanje se obrne največkrat. ALP, 131-32.
473. Zgradimo nove šole. Izdal INDOK v Škofji Loki, junija 1980./Gradivo za samoprисpevek/. 16.4^o. 12.000.
474. Samoprисpevek. Skupno glasilo osnovnih šol v občini Škofja Loka. /Gradivo za samoprисpevek./ 1980 17. 4°. 11000.
444. Šolska kronika Državne osnovne šole v Brekovicah. Kronika se je pričela pisati dne 30.6.1946 (-26.6.1956).
445. Šolska kronika Ljudske mešane šole v Račevi. Kronika se je pričela pisati dne 30.6.1946 (-26.6.1956).
446. Šolska kronika Državne nižje gimnazije v Žireh /danes Centralna osn. šola Padlih prvoborcev Žiri/. Kronika se je pričela pisati dne 17.9. 1945- /doslej 4 zvezki/.
386. ZAVRL, ing. Janez: ČŠIC Žiri. ALP, 72.
- 374 Ljudska prosveta
315. Družbeni plan razvoja škofjeloške občinske kulturne skupnosti. LR XXIII(1976), 363-70.
344. KRISTAN, Cvetko: Simon Kavčič, pionir socialističnega gibanja v Idriji in v Ameriki. IR 1959, 31-33.
356. NAGLIČ, Miha: Trojanski konj na Trebiji. Korenine, leto 2, št.2.
357. -: Literarna sekcija DPD Svoboda Žiri. ŽO 1(1980)
358. -: Teze o sedanjem stanju in videnju prihodnosti žirovske kulture. ŽO 1 (1980).
- 380.83 Turizem
290. ANDREJKA, dr. Rudolf: Tujski promet v škofjeloškem okraju. ŠL, 46-52.

39 Etnografija

21. Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja. Uvod. Poročila. Izdala raziskovalna skupnost slovenskih etnologov. Lj.1976.169 8°. 500.
215. BOŽIČ, Lado: Idrijsko čipkarstvo. IR 1956, 5-10.
256. RAČIČ, Božo: Slovensko čipkarstvo s posebnim ozirom na škofjeloško ozemlje. LR XV (1968), 123-39.
269. STANONIK, Marija: Čipkarstvo v žirovski kotlini. LR XVII(1970), 180-96.

5 PRIRODNE VEDE55 Geologija in sorodne vede, meteorologija

308. ČAR, ing.Jože: Temeljno delo o geološki zgradbi idrijsko-žirovskega ozemlja. IR 1971, 110-12.
26. KOSSMAT, dr. Franz: Erläuterungen zur Geologischen Karte. SW-Gruppe Nr. 91. Bischoflack und Idria. Verlag der k.k. Geologischen Reichsanstalt. Wien 1910. 101. 8°.
234. KOSSMAT, dr.Franz: Das Gebiet zwischen dem Karst und dem Zuge der Julischen Alpen. (Separat Abdruck aus dem Jahrbuch der k.k. Geol. Reichsanstalt. Bd 56, 2. Heft, /259-76/. Wien 1906.
235. -: Das tektonische Verhältnis zwischen Alpen und Karst. Vortragsexzerpt Mitth. d. Geol. Ges. in Wien. II. Bd. 1909, 245-49.
242. MLAKAR, Ivan: Krovna zgradba idrijsko žirovskega ozemlja. Geologija. Razprave in poročila. 12. knjiga. Lj.1969. 5-72.
245. NOVAK, Dušan: Nekaj hidrogeoloških raziskav na območju Žirovskega vrha. LR XXIV (1977), 149-63.
359. NOVAK, Dušan: Nekaj o radioaktivnosti voda v območju Žirovskega vrha. LR XXIII (1976), 355.

246. OMALJEV, ing.Veljko in RAMOVŠ, dr. Anton: Budišče urana v Žirovskem vrhu. LR XIV (1967), 106-13.
257. RAMOVŠ, dr.A.: Razvoj gornjega perma v Loških in Polhograjskih hribih. Razprave SAZU IV (4. razred). Lj. 1958.
258. -: Nahajališča in uporaba okrasnih kamnov na škofjeloškem ozemlju. LR I(1954), 89-98.
259. -: Žveplo v zgornjepermskih apnencih pri Žiren. LR III (1956), 75-78.
260. -: Okamenelo življenje v loških hribih. LR V (1958), 111-18.
261. -: II. LR VI(1959), 67-75.
267. SICHERL, Janko: Podnebje Škofje Loke. (Poskus meteorološke analize). LR I (1954), 99-106.

58. Rastlinstvo

239. MARINČEK, Lojze: Gozdna vegetacija škofjeloškega pogorja. LR XX (1973), 208-26.
360. OBLAK, Franc: Cvetje naših gora. PD.
248. PETKOVŠEK, dr. Viktor: Po sledovih prvih botanikov v Idriji in okolici. (Ob dvestoletnici Scopolijeve knjige). LR XIX (1972), 122-35.
43. SCOPOLI, J.A.: Flora carniolica. /2.izd., I.zv./. Dunaj 1772.

6 UPORABNE VEDE61 Zdravstvo

294. BERNIK, dr. Karel: Alpina ob njenem jubileju. ALP, 91-92.
304. BRAČKO, dr. Marija: Razvoj zdravstvene službe na območju Škofje Loke, Selške doline in Poljanske doline v letih 1945-60. LR VIII(1961);213-17.
221. DOLENC, dr. Milan: Nove ljudskomedi-cinske bukve z Gorenjskega in Notranjskega. LR 25(1978), 140-48.

476. GREGORČIČ, dr. Milan: Spomini parti-
zanskega zdravnika. LR 25(1978),
255-65.
462. ŽAKELJ, Janez: Knjiga vraž. ŽA Zavratac.
464. -: Razlaganje bolezni. ŽA Zavratac.
- 63 Kmetijstvo, gozdarstvo, rov, ribolov
244. NOVAK, Anka: Nekaj posebnosti v kme-
tovanju Poljancev. LR V(1958), 137-43.
268. SIMONIČ, Primož: Kmetijstvo na loškem
ozemlju nekdanj in danes.
LR IX (1962), 149-70.
280. ŠIFRER, Metod: Vpliv strmca na razmesti-
tev rib v Selsčici in Poljanščici.
LR II (1955), 176-79.
- 65 Promet
303. BOŽIČ, Lado: Zgodba o idrijskih že-
leznicah. IR 1975, 69-82.
228. JENKO, Jože: Zgodovinski razvoj pro-
jekta železnice Škofja Loka-Divača-
(Trst). LR XI(1964), 82-101.
350. MAJNIK, Stanko: Prometne in poštno
zveze Idrije v preteklih stoletjih.
IR 1969, 211-16.
- 67/68 Obrt, industrija, tehnologija
288. ALBREHT, Roman: Kako sem se spreobrnil
v graverja. ET 10, 39-43.
289. AMBROŽIČ, ing. Venče: Od leta 1968
naprej. K 30, 27-30.
293. BEOVIČ, Anton dipl. ing.: Naše mesto
v slovenski strojogradnji. K 30, 41-42.
300. BOGATAJ, Rado: Proizvodni program.
K 30, 31-40.
215. BOŽIČ, Lado: Idrijsko čipkarstvo.
IR 1956, 5-10.
307. ČADEŽ, Milan: Obrtništvo v škofjeloški
občini. LR 26(1979), 254-57.
319. FILIPIČ, Lojze: Dosedanji razvoj
in perspektiva našega podjetja.
ALP/10, 8-14.
320. GANTAR, Franc: Tehnoški razvoj
Alpine. ALP. 67-71.
321. GOVEKAR, Vinko: Nastanek Alpine.
ALP, 67-71.
326. JUSTIN, Tomaž: Kdaj smo začeli
izvažati na vzhod in kdaj na Zahod?
ALP, 126-30.
328. JUZUNOVIČ, Redžep: 85 % jugoslo-
venskih etiketa. ET 10, 37-38.
330. KLEMENČIČ, Anton: Pregled proizvod-
nje skozi 30 let. ALP, 123-26.
332. KOLENC, Dušan: Znašel sem se med
komercialisti. ET/10, 23-30.
334. KOMAC, Karlo: Početak izgradnje
trgovačke mreže. ALP, 73.
335. KOPAČ, Martin: Alpina med preteklo-
stjo. ALP, 114.
337. KOPAČ, Pavel: Iz zgodovine žirovske-
ga čevljarstva. ALP 10, 19-22.
343. KOSMAČ, Zdravko: Prvi koraki Kladi-
varja. K 30, 19-26.
346. Kronološki pregled pomembnejših do-
godkov Alpine. ALP, 136-37, 141.
8. MÜLLNER, Alfons: Geschichte des
Eisens in Krain, Gorz und Istrien
von der Urzeit bis zum Anfange des
XIX. Jahrhunderts. Verlag von Halm
und Goldmann. Wien und Leipzig. 1909.
(IX)+ 763. 4°.
429. MLINAR, Leander: Beležke o žirovskem
čevljarstvu.
430. - in Davorin Kogej: Gospodarski raz-
voj kraja.
431. N.N.: Zgodovina železarstva v okoli-
ših Zavratac. ŽA Zavratac.

470. OBLAK, Anton: Industrijska cona Žiri. (Razvojni program gospodarstva v Žireh. Diplomska naloga). /Vezano/
- └ PLANINA
253. -: Obrtnost loškega okraja v povojnih letih. ŠL, 38-45.
247. PEČNIKAR, V. Anton: Zunanjetrgovinska dejavnost loškega gospodarstva. LR 26(1979), 137-48.
250. PLANINA, France: Obrt in gostinstvo na loškem ozemlju. LR IV(1957), 79-94.
364. PIBERNIK, Janko: *Gospodarska razstava 1956. LR IV(1957), 158-61.*
- └ STANONIK, Marija:
270. -: Zgodovina žirovskega čevljarstva. LR XVIII(1971), 128-46.
271. -: O čevljarškem poklicu in o življenju čevljarjev v Žireh. LR XIX(1972), 206-21.
272. -: Delo žirovskih čevljarjev. LR XX (1973), 100-11.
276. -: Razvoj čevljarstva v Žireh. ALP, 23-53.
277. STERLE, Meta: Barvarska obrt od srede 18. do začetka 20. stoletja na Loškem. LR 26(1979), 95-106.
374. STRLIČ, Edvard: Uspehi v proizvodnji in realizaciji v dobi zadnjih desetih let. ALP 10, 17-19.
375. STRLIČ, Emil: Brskam po spominih... ET 10, 15-22.
376. -: Jubilej, ki nas zavezuje... ET 10, 44-47.
377. STRLIČ, Olga: V številkah sem spremljala rojstvo in rast podjetja. ET 10, 31-36.
232. TEMBLJ, Franc: Nastanek in razvoj kovinarstva v Žireh. K 30, 7-18.
394. ŠAKELJ, Viktor: Ob Alpininem prazniku. LR XXIV(1977), 173-75.
7. UMETNOST IN ŠPORT
- 71 Urbanizem
243. NAGLIČ, Miha: Prispevek k vprašanju urbanizacije Žirov. Korenine, leto 2, št. 1.
- 72 Arhitektura
329. KAVČIČ, Andrej: Nekaj utrinkov ob snovanju idejnega projekta doma "Svobode" v Žireh. ŽO 1(1980).
- SĚDEJ, Ivan:
264. -: K problematiki ljudskega stavbarstva na loškem ozemlju. LR IX (1962), 149-70.
265. -: Socialna in likovna struktura tipov kmečkega stavbarstva na loškem ozemlju v luči opredeljevanja stavb. LR XXII(1975), 73-82.
- 73/75 Kiparstvo, umetna obrt, slikarstvo
295. BERNIK, Stane: Tomaž Kržišnik. (Uvodni tekst kataloga za razstavo Uporabna grafika in vizualne komunikacije/.
217. CEVC, dr. Emilijan: Umetnostni pomen škofjeloškega okoliša. LR I(1954), 65-76.
65. Ivan Gluhodedov, /Katalog samostojne razstave ob 30. obletnici Alpine/. Spremnno besedilo: Mirko Juteršek. Žiri 1977.
327. JUTERŠEK, dr. Mirko: Akad. slikar T. Kržišnik, J. Bizjak. /Besedilo kataloga ob razstavi pečnic na Bledu, otvorjene 10. 11. 1978/.
25. JAKOVSKY, Anatole: Peintres naïfs. /Leksikon naivnih slikarjev sveta/ Basel 1976.

66. Franjo Kopač (1885-1941). Katalog razstave. Izdal odbor za postavitev razstave. 1979. Natisnila Etiketa Žiri. 16. 8°.
336. KOPAČ, arh. Vlasto: Seznam del /F. Kopača. Katalog/.
30. LAURET, J.-C.: La fête et les naïfs. Paris 1979.
41. PAUWELS, Louis: L'arche de Noe et les naïfs. Paris 1977.
352. MESESNEL, Janez: Tomaž Kržišnik. /Besedilo kataloga ob razstavi slik v galeriji Labirint, otv. 27.10.1977/.
241. MIKUŽ, dr. Stane: Franjo Kopač. /Tekst kataloga/.
67. Jože Peternej. /Katalog samostojne razstave ob 30. obletnici Alpine. Spremnno besedilo: Ivan Sedej/. Žiri 1977. 4°.
68. Konrad Peternej. /Katalog samostojne razstave ob 30. obletnici Alpine. Spremnno besedilo: Zoran Kržišnik/. Žiri 1977. 4°.
265. SEDEJ, Ivan: Podobarstvo na loškem ozemlju v 19. stoletju. LR VIII (1961), 92-102.
266. -: Pregled ljudske umetnosti v Žireh in okolici. ALP, 17-19.
69. Janez Sedej. /Katalog samostojne razstave ob 30. obletnici Alpine. Spremnno besedilo: Viktor Žakelj/. Žiri 1977. 4°.
380. ŠTUKL, France: Slikar Janez Anton Tušek (1725-98). LR XX (1973), 147-50.
51. TOMAŠEVIĆ, Nebojša: Naivci o sebi. Beograd 1973.
52. -: Naivni slikari Jugoslavije. Beograd 1978.
384. WIERZCHOWSKA, Wiesława: Tomaž Kržišnik. /Besedilo kataloga ob razstavi knjižne ilustracije v Krakowu, nov-dec. 1978/.
396. ŽAKELJ, Viktor: Slikarji samorastniki. ALP, 155.
- 77 Fotografija
305. CANKAR, Mirko: Fotografija in planinstvo. PD.
- 78 Glasba
369. POLJANSEK, Slobodan: O petju in MPZ Alpina, 53-54
471. REVEN, Ivan: Ustanovitev in delovanje Gasilske pihalne godbe Žiri. 4 str.
387. ŽAKELJ Anton: Nastanek in razvoj MPZ Alpina. ALP, 134-35
388. -: -. /Dopolnjeni ponatis/MPZ A, 29-36.
389. - in Viki Žakelj: Alpina je imela tudi mešani pevski zbor MPZ A, 47
- 79 Sport
298. **BOGATAJ, Miha: Košarkarski klub Kladivar. K 30, 51-56.**
424. Kronika žirovskega Sokola 1905-21. Pisala sta jo Ivan Stenovec in Alojzij Poljanšek
371. REVEN Ivan: Prvi visokogorski izlet na Krn. PD.
- 792 Gledališče
467. Gledališki list. /Izdajala sta ga Studentski klub Žiri in SKUD Oton Župančič Žiri ob vsaki premieri. Izšel je štirikrat v letih 1953/54:
1. Norman Krasna: Draga Ruth
 2. Franc Žižek: Miklova Zala
 3. Maurice Maeterlinck: Stilmondski župan
 4. Oskar Wüchener: Pastirček Peter
- Urejal ga je Rado Jan. /
440. Sokolsko gledališče v Žireh. (Kronika). 1908-36.

8 JEZIKOSLOVJE, LEPOSLOVJE80 Jezikoslovje

STANONIK, Marija

275. -: Govor žirovske kotline in nje-
nega obrobja. (Posebni odtis iz
Slavistične revije, letnik 25,
št. 2-3/.

82.6 Pisma

483. ŽUPANČIČ, Oton: Pismo SKUD "Oton
Župančič v Žireh. ŽO 1 (1980).

886.5 - 09 Slovenska literarna zgodovina in kritika

524. JAN, Rado: Na rob Peterneljevi po-
vesti "Ubiti zvon". LR XXIV (1977),

275-76

LEVEC, Fran:

348. -: Kdo je mojster in kdo-skaza.
(O A Žaklju-Rodoljubu Ledinskemu
in sežigu njegove zapuščine).
LZ 1884, 249-50.

274. Stanonik Marija: (Ob)up Kavčičeve
Pustote. LR 26(1979), 107-19.

378. ŠLEBINGER, dr. Janko: Dr. Tad.
Stan. Grabowski, Slowieński po-
emat na tle polskiem (Anton Ža-
kelj-Ledinski:Vilkovo). Književno
poročilo. LZ 1913, 334-35.

287. ŽVAB, Lovro: Knjižne redkosti
slovenske. LZ 1886, 186-7, 246.

886.3- 1 Slovenska poezija

475. Anonimno pesništvo iz NOB v Sel-
ški in Poljanski dolini. Izbrala
in uredila Marija Stanonik. LR
XXII (1975), 241-60.

886.3-3 Slovenska proza

476. GREGORČIČ, dr. Milan: Spomini
partizanskega zdravnika. LR
25(1978), 255-65

477. JAN, Rado: Zemljanka. LR XI
1964), 195-202.

469. MLAKAR, Andrej: Odstrel. (Scenarij in
tehnična snemalna knjiga za kratki
film, posnet v Žireh in okolici l.1980).

478. PEČELIN, Matevž: Po samotnih poteh.
PV 1976, 420-24, 479-485.

479. -: Moja romarska pot. PV1977, 196-200.

480. -: Žirovski naravni biseri. I. Smreško
jezero z okolico. ŽO 1 (1980).

481. Peternelj, Jože-Mavsar: Trikrat v enem
dnevu. (Novela.) Borec 1966, 254-60.

482. -: Ubiti zvon (odlomek povesti.) LR XXIV
(1977), 259-74.

9 ZEMLJEPIS IN ZGODOVINA908 Domoznanstvo

292. BENEDIK, Drag. (učitelj): Ledine. LOG,
98-105.

301. BOŽIČ, Leopold (nadučitelj): Žiri. LOG,
98-105.

18. BRILEJ, dr. A: Priročnik za planince.
II. izd. Ljubljana 1951. 335.16⁹.

310. ČEPLAK, Franc: Žiri in Žirovci. ET ,
10,8-14.

218. DEBELJAK, dr. Tine: Kulturni delavci
loškega okraja v preteklosti in sedan-
josti. SL, 59-79.

318. FERJANČIČ, Jakob (župnik): Zavrac.
LOG, 95-97.

323. GREGORČIČ, Jože: Pisatelj Pavel Perko.
LR XVII (1970) 261-63.

227. JELLOUSCHEK, Anton: Beiträge zur Topo-
graphie und Geschichte von Lack.
MK 1956, 45-47.

424. Kronika žirovskega Sokola 1905-21. Pi-
sala sta jo Ivan Stenovec in Alojzij
Poljanšek.

425. Kronika 1809-1902, 1925, 1926-.
ZA Ledine.

339. KOS, dr. Franc: Denar in njegova vred-
nost okolo Škofje Loke v minulih dveh
stoletjih (Poučen spis). LZ 1891, 361-63.

340. -: Črtice o priimkih. LZ 1893, 170-72.

341. KOS, dr. Franc: Slovníške drob-
tine. LZ 1893, 47.
342. -: Doneski k zgodovini Škofje Loke
in njenega okraja. (Odgovor na oce-
no: -k., O Kosovih Doneskih...)
LZ 1895, 185, 247-48.
237. LENČEK, Jernej: Žirovski svet.
SR, 89-105.
6. Logaško okrajno glavarstvo. Zemlje-
pisni in zgodovinski opis. /Zbornik/.
Uredil Vojteh Ribnikar. Izdalo
"Društvo učiteljev in šolskih prija-
teljev okraja Logaškega".
V Logatcu. 1889.
428. MIKLAVČIČ, Ivan: Gradivo za kroniko.
ŽA Zavratac.
480. PEČELIN, Matevž: Žirovski naravni
biseri. I. Smreško jezero z okolico.
ŽO 1 (1980).
249. PETKOVŠEK, dr. Viktor: Škofja Loka in
naravoslovci iz dobe razsvetljenstva.
LR 25 (1978), 149-66.
255. POKORN, Fr.: Loka. Krajepisno-zgodo-
vinska črtica. DS 1894.
40. PLANINA, France: Slovenija in njeni
kraji. Lj. 1963. 254. M 8°. 45000.
9. -: Poljanska in Selška dolina. Izdala
Mladinska knjiga v Ljubljani. 1962.
Natisnila tiskarna Toneta Tomšiča.
148. M 8°.
10. -: Škofja Loka s Poljansko in Selško
dolino. Izdal in založil Odbor za pro-
slavo tisočletnice Loke. Decembra 1972
Natisnila in vezala tiskarna Toneta
Tomšiča v Ljubljani. 197. 8°. 1500.
365. -: Prebivalstvo mesta, krajevne skup-
nosti in občine Škofja Loka. LR XX
(1973), 165-72.
370. PODOBNIK, Vinko: Prispevek h kroniki
Škofje Loke. /Sestavlja Janez Eržen/.
LR XVI (1969)-.
372. REVEN, Ivan: Naše markacije. PD.
438. Seznam škofjeloških podložnikov
v okraju Idrija. 19.stol. NSALJ.
45. Slovenska zemlja... IV. del. Voj-
vodina Kranjska. Prirodnoznanški,
politični in kulturni opis. Spisal
Fr. OROŽEN. Izdala Slovenska matica.
1901. Natisnila J. Blasnikova tis-
karna v Lj. (VII) + 265 +(III)8°.
46. -: IV. del. Vojvodina Kranjska.
Zgodovinski opis. Lj. 1902.
(VI) + 211 + (VII). 8°.
262. SAVNIK, dr. Roman: Pomembni rojaki
Poljanske doline. LR XIX(1973),
222-35.
273. STANONIK, Marija: Ledenice v Žireh.
LR XXIII (1976), 109-16.
443. Status animarum. 1879, 1882. ŽA
Žiri.
33. TROŠT, Janko: Idrija - naše najsta-
rejše rudarsko mesto. Poljuden pri-
ročnik za izletnike, turiste in do-
mačine. Idrija 1953. 49+(1 zem.). 8°.
54. VALVASOR, J.W.F. von: Die Ehre des
Herzogthums Krain. Lj. 1689. /2.izd.
-Lj. 1877-79; 3.izd.-Lj. 1970-74/. 4°.
463. ŽAKELJ, Janez (p.d. Treven iz dol pri
Idriji): Popisovanje od kralja Mat-
jaža in njegove vojske. 1864. ŽA
Zavratac.
466. Župna kronika 1900-41. ŽA Žiri.
- 91 Zemljepis
225. ILESIČ, Svetozar: Škofjeloško hri-
bovje. Geografski opis Poljanske in
Selške doline. Geografski vestnik
1938, 48-98.
251. PLANINA, France: Reka Sora, njeno po-
rečje in njen režim.
LR VIII (1961), 57-74.

252. PLANINA, France: Žirovska pokrajina in Žirovci.
LR XVII (1970), 175-79.
254. -: Geografska podoba Žirov.
ALP, 1-5.
278. STRANETZKY, prof. Kajetan: Jame, brezdna in požiralniki na Vrsniku in okrog Ledin. Carniola 1913, 105-14.
279. -: Jame in požiralniki okrog Žirov. Carniola 1916.
281. ŠTEFE, Tomo: Dnevne migracije v občini Škofja Loka.
LR XXIII (1976), 338-52.
285. ŽAKELJ, Janez: Prirodno geografska podoba žirovske kotlinice.
LR XXIII (1976), 159-81.
286. -: Družbeno geografska podoba žirovske kotlinice. LR 25(1978), 24-45.

92 Biografije, biografski podatki

BELEC IVAN

347. LEVEC, Fran: Ivan Belec. Nekrolog. LZ 1889, 447-48.

GREGORČIČ DR. MILAN

361. PAVLOVEC, Andrej: In memoriam dr. Milan Gregorčič. LR 26(1979), 253-54.

INGLIČ PAVEL - BAR

354. MROVLJE, Janko-Marko: Nekaj o revolucionarni poti Pavla Ingliča - Bara.
LR 26(1979). 231-33.

JOBST ANTON

385. ZAJEC, Alfonz: Anton Jobst 80-letnik.
LR XXI (1974).

KAVČIČ SIMON

344. KRISTAN, Cvetko: Simon Kavčič, pionir socialističnega gibanja v Idriji in v Ameriki. IR 1959, 31-33.

LENČEK JERNEJ

351. MARN, Josip: Jernej Lenček. Jezičnik XXV, 72-73.

287. ŽVAB, Lovro: Knjižne redkosti slovenske. LZ 1886, 186-7, 246.

PERKO PAVEL

322. GREGORČIČ, Jože: Pisatelj Pavel Perko. LR XVII (1970), 261-63.

POLJANŠEK VALENTIN

306. CESAR, Emil: Ljudski pesnik Valentin Poljanšek. LR IX (1962), 219-21.

ŽAKELJ ANTON - RODOLJUB LEDINSKI

220. DOLENC, Janez: Anton Žakelj - Rodoljub Ledinski. (Odlomek iz monografije).
LR III (1956), 205-16.

240. MARN, Josip: Anton Žakelj-Rodoljub Ledinski. Jezičnik XVII, 42-54 in XXV, 72-73.

930.26 Arheologija slovenskega ozemlja

216. BRANK, Rajko: Sledovi nasipov poznoantičnih obrambnih zapor pri Novi Oslici.
LR 26 (1979), 18-23.

- 949.712 Zgodovina Slovencev
296. BEZEG Kralj: Na Gorah. (Iz rokopisa "Doprinosi k zgodovini Idrije"). IR 1958, 79-80.
15. ARKO, Mihael: Zgodovina Idrije. Izdala Katoliška knjigarna v Gorici. 1931. Natisnila Katoliška tiskarna v Gorici. (XII) + 252.V 8°
2. BLAZNIK, dr. Pavle: Kolonizacija Poljanske doline. (Posebni odtis Glasnika Muzejskega društva za Slovenijo). Izdalo in založilo Muzejsko društvo v Škofji Loki 1938. Natisnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani. 62. 4°.
3. BLAZNIK, dr. Pavle: Urbarji freisinške škofije. Izdala SAZU v Ljubljani. 1963. 472 + (4 zem.). V 8°.
- 4 - : Škofja Loka in loško gospostvo (973-1803). Izdalo in založilo MD Škofja Loka. 1973. Natisnila tiskarna "Toneta Tomšiča" v Ljubljani. (XII) + 560 + (pril.) 8°. 3000.
201. -: Upori loških podložnikov konec XV. in v začetku XVI. stoletja. LR II (1955), str. str. 65-70
202. -: Popis kmetij na ozemlju loškega gospodarstva leta 1610. LR V (1958), 119-27.
203. -: O podeželski obrti na loškem ozemlju do začetka 16. stol. LR VI (1959), 91-97.
204. -: Reformacija in protireformacija na tleh loškega gospodarstva. LR IX (1962), 71-104.
205. -: Odmev velikega tolminskega punta na tleh loškega gospodarstva. LR XI (1964), 43-49.
206. -: Loško gospostvo v času Eggenbergovega najema (1591-1604). LR XI (1964), 43-49.
207. -: Struktura agrarne posesti na tleh loškega gospostva do srede 18. stol. LR XII (1965), 23-29
208. -: Prometne zveze preko Poljanske doline v freisinški dobi. LR XIII (1966), 37-43.
209. -: Zahodna meja loškega gospostva po urbarju iz leta 1630 in po skici iz leta 1771. LR XVI (1969), 105-11.
210. -: Slovenica v arhivalijah freisinškega loškega gospostva. LR XXXVIII (1975), 74-79.
211. -: O preselitvi loških podložnikov. LR 26 (1979), 77-89.
212. -: Škofja Loka in njen okraj v preteklosti. ŠL, 9-17.
213. -: Gradovi na loškem ozemlju. Kronika I (1953), 97-102.
214. -: Življenje na žirovskem ozemlju v preteklih stoletjih ALP, 9-13.
17. BOŽIČ, Lado: Naš idrijski kot. Ob 35.-letnici ustanovitve in 10.-letnici ukinitve prve slovenske realke. Izdalo in založilo Delavsko prosvetno in podporno društvo Tabor v Ljubljani. 1936. Tiskala Delniška tiskarna d.d. v Ljubljani. 100. V 8°.
302. -: Prva svetovna vojan, italijanska okupacija in ukinitve prve slovenske realke. LR 1972 1-29.
219. DEMŠAR, Vinko: Prispevek k zgodovini delavskega gibanja na škofjeloškem. LR XXIV (1977), 195-213.
223. Heckenstaller's Frisingensia. (IZbor iz arhivske zbirke). MHK 1859, 41-44.
224. HITZINGER, Paul: Die freisingischen Sal-, Copial- und Urbarbücher in ihren Beziehungen zu Krain. MK 1862, 61-67.
229. KOBLAR, A. Drobtinice iz furlanskih arhivov. IMK. (Ad Žiri: 1891, 35 in 1894, 77.)
230. -: Loško gospostvo frizinških škofov. IMK 1891, 56-86
5. KOS, dr. Franc, c.kr. prof.: Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja. Izdala Slovenska matica v Ljubljani 1894. (VI) + 369. 8°. 27 000.

231. KOS, dr. Franc: Zgodovinski pobirki iz loškega okraja. IMK 1892, 1-29.
232. -: Loško gospostvo leta 1630. IMK 1897, 89-96, 123-30, 159-62, 185-204.
338. KOS, dr. Franc: Nekaj za zgodovino Škofje Loke in nje-nega okraja. LZ 1887, 379-80.
233. KOS, Milko: "Vas" in "selo" v zgodovini slovenske kolonizacije. /Posebni odtis/.SAZU. Lj. 1966.
32. MIKLAVČIČ, Maks: Predjožefinske škofije na Kranjskem v odnosu do politične uprave. Inavguralna disertacija. /Posebni odtis iz Glasnika MD za Slovenijo XXV/XXVI, 1944-45/. 1945. Natisnila tiskarna Ljudske pravice Lj. 64 + (2 zem.). 4°.
57. ZAHN, Joseph: Codex diplomaticus Austriaco-Frisingensis. Sammlung von Urkunden und Urbaren zur Geschichte der ehemals freisingischen Besitzungen in Osterreich. /V: Fontes rerum Austriacarum (Fra) II. Bde. 31, 35, 36/. Wien 1870-71.
284. ZAHN, J.: Die Leistungen der freisingischen Unterthanen in Krain am Beginne des 14. Jahrhunderts. MHK 1861, 1-7.
58. Zgodovina Slovencev. /Več avtorjev/. Lj. 1979. 964. V 8°.
- 949.712 "1941/45" Zgodovina NOB Slovenije
309. ČEPLAK, Franc: NOB na Žirovskem. ALP, 55-61.
311. DEMŠAR, Vincencij: Žrtve NOB iz občine Škofja Loka. LR XXII(1975), 175-77, 212-13.
313. DOLENC, Marijan: Utrinki ob 10. obletnici "Žirovske republike". ŽO 1(1980).
317. ERZNOŽNIK, Janko: Seznam žrtev fašističnega nasilja v loški občini.(Žiri).LR XVII(1970),26-29.
222. GOVEKAR, Vinko: Kronistični zapis o Žireh in Žirovcih med osvobodilnim bojem in ljudsko revolucijo I - III. LR XIII(1966),11-30; XIV(1967), 18-47; XV (1968),11-38.
22. HRIBERNIK, Rudolf-Svarun:Dolomiti v NOB. Lj. 1974 705. 8°.
24. ISAKOVIČ, Radosav: Kosovelova brigada. 1973. (I) +854. 8°.
226. JAN, Rado: Partizansko šolstvo na loškem ozemlju. LR X(1963),11-28.
331. KLINAR, Miha: Kratka kronika VII. SNOUB Franceta Prešerna. LR V(1958), 7-107.
31. LESKOVEC, Karel: Križpotja I-III. Lj.,Maribor.
238. MALOVRH, Ivanka: Razvoj ljudske oblasti med NOB v Žireh. LR XX(1973), 235-54.
33. MIKUŽ, Metod: Pregled NOV V Sloveniji I-IV. Lj. 1960-73. 8°.

362. PEČAR, Stane: ...temni, pretemni so talcev grobovi. LR II(1955), 43-62.
36. PETELIN, Stanko-Vojko: Gradnikova brigada. Nova Gorica 1966. (II) + 522 +(pril.). 8°.
37. -: Med Triglavom in Trstom. Zgodovina XXXI. divizije NOV in POJ. Lj. 1963. /Ponatis 1964/. 570 + (1 zem.), 8°.
38. -: Prešernova brigada. Nova Gorica 1967. /2. izd. - Lj. 1980/. (II) + 646 + (pril.). 8°.
39. PETELIN, Stanko-Vojko: Vojkova brigada. Nova Gorica 1968. /2. izd.-Lj. 1980/. 548 + (zem.). 8°.
390. ŽAKELJ, Milan-Žirovnik: Nekaj o osvobodilnem gibanju v žirovski dolini. LR III(1956), 39-44.
391. -: Srečanje s četniki. LR III(1956), 45-48.
392. -: Nekaj o delu komunistične partije v Poljanski dolini. LR VI(1959), 39-44.

Seznam bibliografskih in drugih kratic

ALP	Alpina. 50 let tovarne obutve Žiri. /Zbornik/
ALP 10	Alpina. Tovarna čevljev Žiri. Ob 10. obletnici... /Zbornik/
ET 10	Naše rojstvo in naš vzpon (1960-70). /Zbornik/
IR	Idrijski razgledi
IMK	Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko. Lj. I(1980)-XIX (1909).
K 50	50 let tovarne elementov za avtomatizacijo Kladivar Žiri. /Zbornik/
LOG	Logaško okrajno glavarstvo
LR	Loški razgledi
LZ	Ljubljanski zvon. Lj. I(1881)-LXI(1941).
MD	Muzejsko društvo
MIK	Mittheilungen des historischen Vereins für Krain. Laibach I(1846) - XXIII (1868).
MPZ A	Moški pevski zbor Alpina Žiri /Zbornik/
NSALJ	Nadškofijski arhiv v Ljubljani
PV	Planinski vestnik. Glasilo SPD. Lj. I(1895)-.
PD	Planinsko društvo Žiri (1950-1980). /Zbornik/
SR	Slovenski romar
ŠL	Škofja Loka in njen okraj. /Zbornik/
ŽA	Župnijski arhiv
ŽO	Žirovski občasnik

Če je v tem seznamu navedeno samo ime neke enote, pomeni da je treba podrobnejše podatke poiskati v pričujoči bibliografiji.

K LIKOVNI PRILOGI

Miha Naglič

Rekli bi lahko, da sestoji naš časopis iz treh delov: aktualnega, zgodovinskega in leposlovnega.

Temu konceptu sledi tudi naša likovna priloga. Prinaša aktualne fotografije, muzealne fotografije in posnetke zgodovinskih dokumentov ter posnetke likovnih del.

Tako objavljamo v tej številki:

- I. umetniške fotografije nekaterih članov fotosekcije PD Žiri
(na straneh 3-4 in 9-10)
- II. zgodovinske posnetke (na srednjih štirih straneh)
- III. posnetke risb Tomaža Kržišnika in Staneta Kosmača

Ad I.

Avtorji in naslovi fotografij:

Sonja Poljanšek: On (str. 3)

Marjan Praprotnik: Vogal (4)

Franc Temelj: Zlato (9)

Mirko Cankar: Košenina (10)

Pojav fotografov amaterjev je ena najprijetnejših novosti na žirovski kulturni sceni. Povezani so v fotosekciji Planinskega društva Žiri. Svoje delo so prvič celovito prikazali na razstavi v mali galeriji Stare šole za časa prvomajskih praznikov 1980. Njihov mentor Vlastja Simončič je ob tej priliki zapisal:

"S to razstavo se javnosti prvič predstavlja grupa mladih Žirovcev, ki svoj prosti čas posvečajo fotografskemu ustvarjanju. Z izredno vztrajnostjo so v kratkem času dosegli uspeh, ki je dovolj zgovoren v njihovih delih. Z veseljem sem jim pomagal, saj sem prepričan, da bodo dajali naši ustvarjalni kulturi še bogat prispevek."

Ad II.

1. Franjo Kopač: Požar na Dobračevi (10.9.1903).

52x70 cm, svinčnik, 1903. Lastnik: Gasilsko društvo Dobračeva.

Je prvo evidentirano delo našega rojaka, akademskega slikarja F. Kopača (1885 - 1941). Ob priliki njegove prve retrospektive (1979) je dr. Stane Mikuž zapisal v katalogu (med drugim):

"Kopačevi slikarski začetki ne presežejo naivnega poznavanja stvarnosti in me spominjajo nekako na Gasparijeve kamniške "kompozicije". V to vrsto "prvencev" spada n.pr. slika "Požar na Dobračevi", kjer je Franjo z vso zgovornostjo opisal divjanje naravnega elementa in človekovo borbo z njim. Podobne slike smo videli nekoč po vsej Poljanski dolini in so predstavljale ponavadi človeško življenje od rojstva do smrti. V to zbirko prištevamo tudi "portrete" Žirovcev, ki jih je Kopač risal po fotografijah bolj ali manj natančno z večjim ali manjšim znanjem."

Vinjeta nad sliko je delo istega avtorja in je vzeta iz Koledarja Družbe sv. Mohorja za navadno leto 1923.

2. Pravila bralnega društva (1880)

Hranijo se pri Tinetu v Žireh (št. 86). - Doslej se je navadno mislilo, da segajo začetki organiziranega slovenskega kulturnega življenja v Žireh nazaj v prva leta tega stoletja (gasilski društvi, prosvetno društvo, pevski zbori, sokoli, orli.....). Ta nedavno "najdena" pravila pa pričajo drugače: da je naše javno in organizirano kulturno delovanje staro že vsaj 100 let.

3. Slovensko katoliško "jegralno" društvo (SKJD), slikano pred svojim domom na Dobračevi, leta 1912, ob priliki predstave "Naša kri".

Na fotografiji so (od leve proti desni):

Spredaj ležita: Janez More (Kovač) in Jakob Strlič(ev).

V prvi vrsti sedijo: Slavko Erznožnik, Marija Zajc (Matičkova, por. Erznožnik), Ivan Seljak (Homc), Francka (Voušarjeva), Tone Žakelj (Balčkov), Janez Erznožnik (Krošl), N.N. (delal je v Konzumni zadrugi).

V drugi vrsti stojijo: N.N. (iz Oslice), Andrej Šifrer (iz Oslice), Leopold Naglič (Arharjev), Polde Mlinar (iz Lavrovca), Vinko Peternelj (Cene Kovačev), N.N. (bil je krojač pri Boštjanu), Janez Primožič (Šemonov).

V tretji vrsti stojijo: Ivana Pečelin (Polonkarjeva), Franca Majnik, Marija Erznožnik (por. Seljak), Mici Kovačeva (por. Ponomarenko) in Katarina Kavčič (z Bedriha, por. Malavašič).

4. Stare Žiri (čas nastanka in avtor fotografije neznana, verjetno konec 19. stol.).

Fotografija v spodnjem levem kotu kaže pogled po glavni trški cesti od križišča pri Stari šoli proti Sori. Hiše na levi strani so po vrsti: pri Špicarju, pri Peku, staro župnišče (ga ni več). Fotografija v desnem zgornjem kotu pa kaže pogled na Stare Žiri s staro cerkvijo (danes le še en del ladje, predelan v skladišče). Vinjete na tej strani so Kopačeve iz prej omenjenega koledarja, ki nam ga je skupaj z obema fotografijama dal na razpolago Alfonz Zajec.

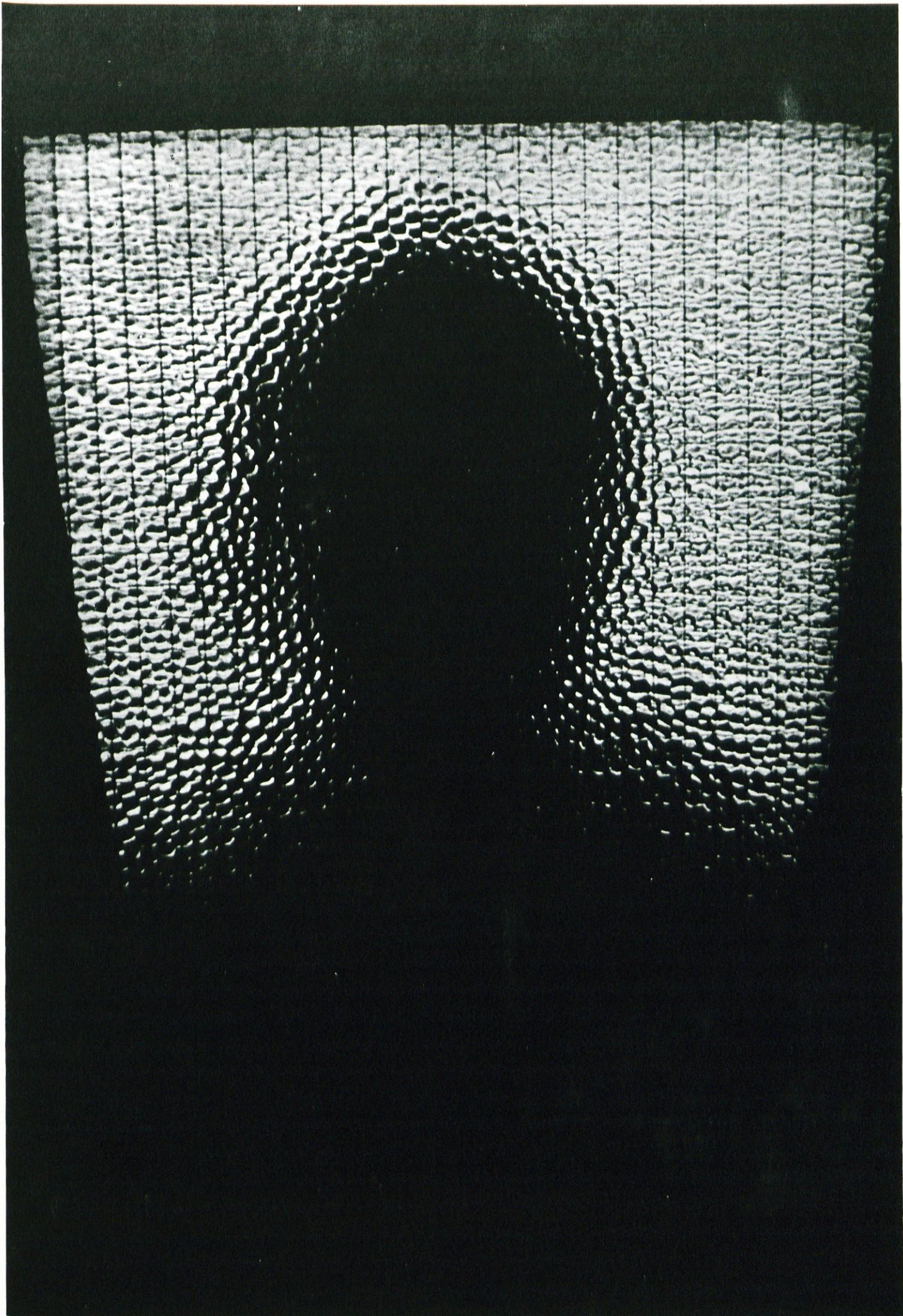
Ad III.

Risbe akademskih slikarjev Tomaža Kržišnika (1,2) in Staneta Kosmača (11,12).

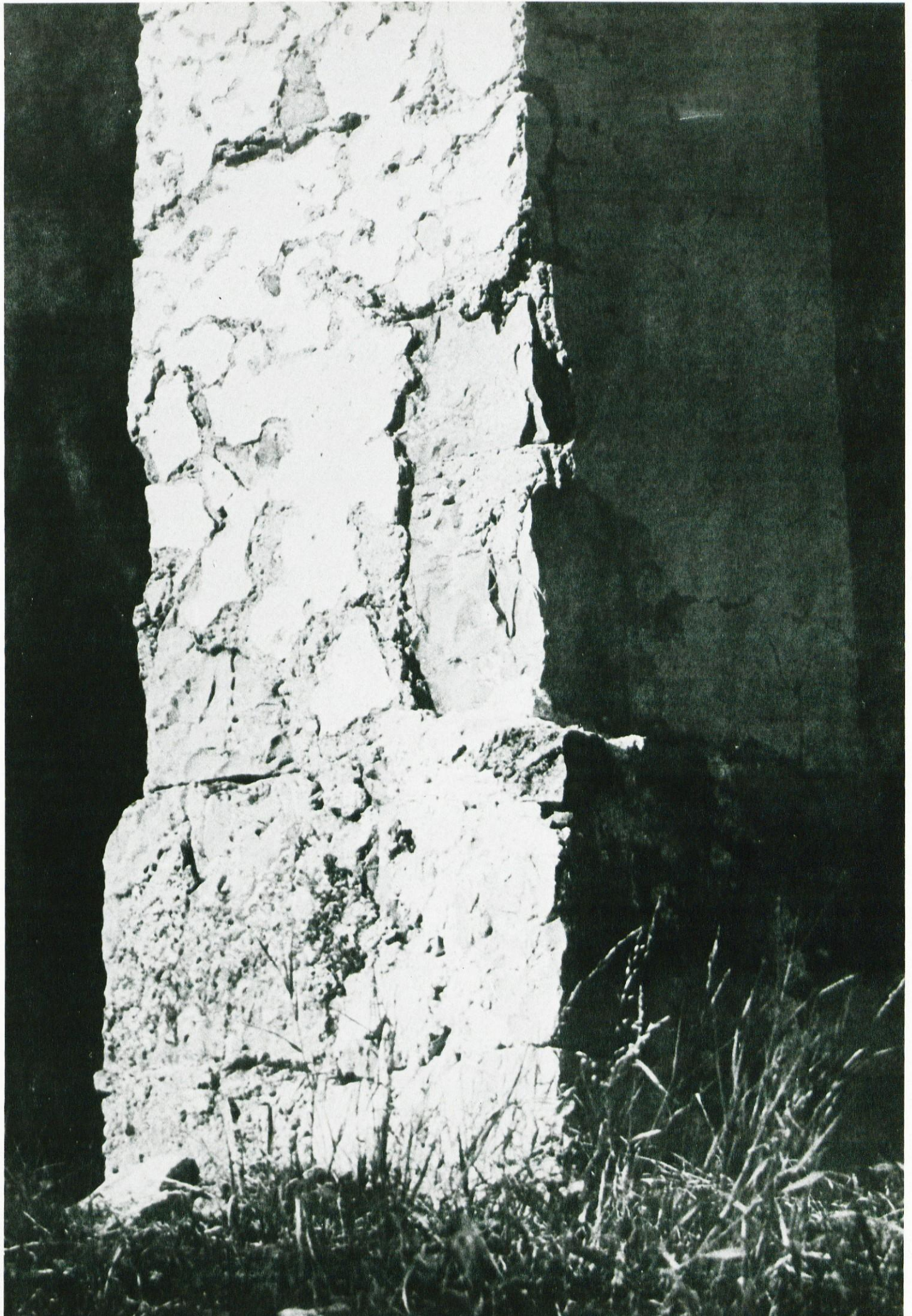
Že v prvi številki Žirovskega občasnika smo objavili od vsakega po eno risbo. Te risbe niso ilustracija besedil, so povsem samostojna umetniška dela, nekakšna likovna poezija.

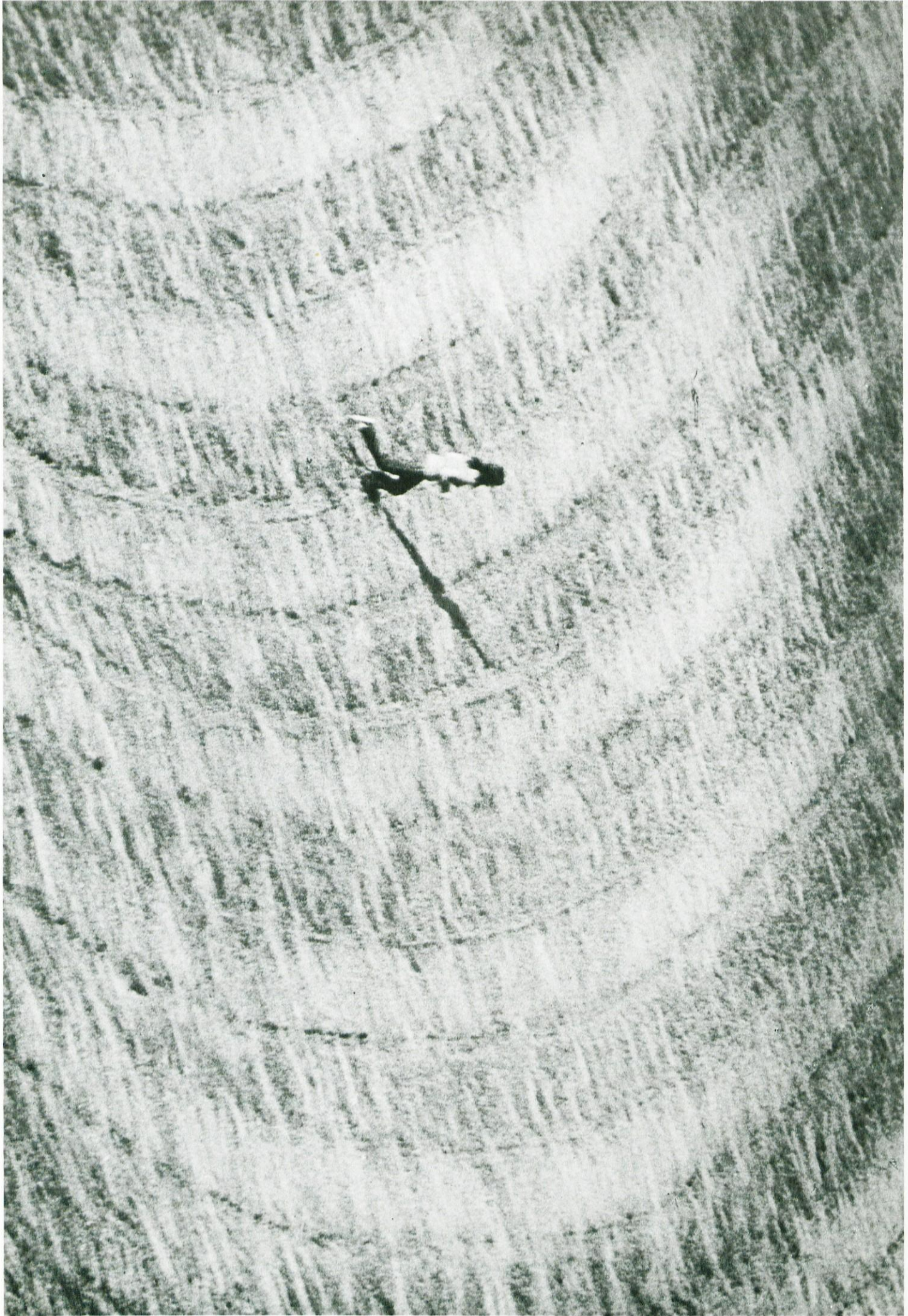
Z objavljanjem posnetkov likovnih del bomo nadaljevali tudi v tretji številki - jeseni 1981 ob priliki krajevnega praznika. Takrat bomo objavili "malo antologijo" žirovske risbe. Zajela bo dela obeh navedenih, Franja Kopača, Maksima Sedeja in dela slikarjev samorastnikov, ki pripadajo t.i. "žirovski šoli".

Tako želimo prikazati pogled na našo bogato likovno ustvarjalnost in tradicijo - z enega novih vidikov.

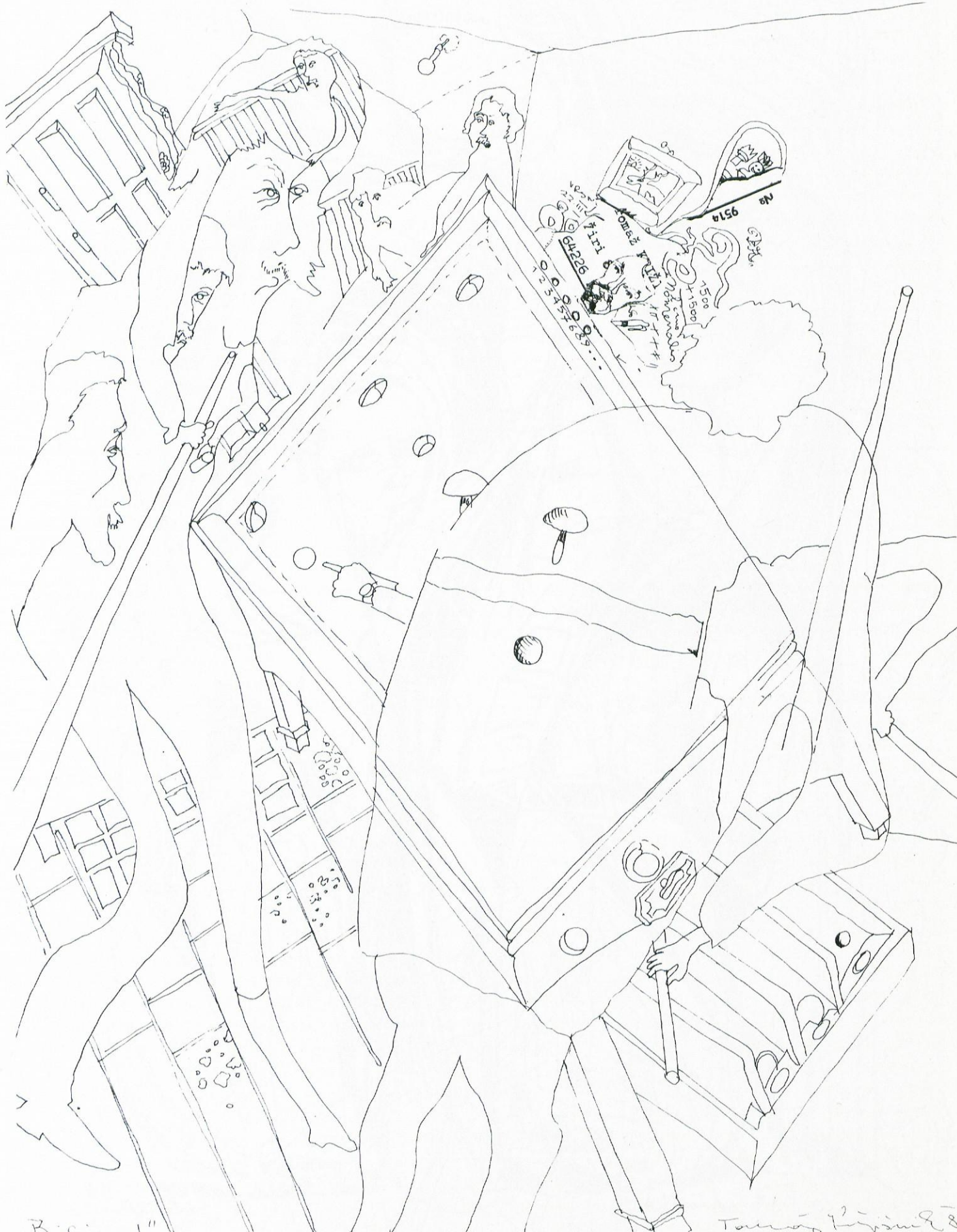

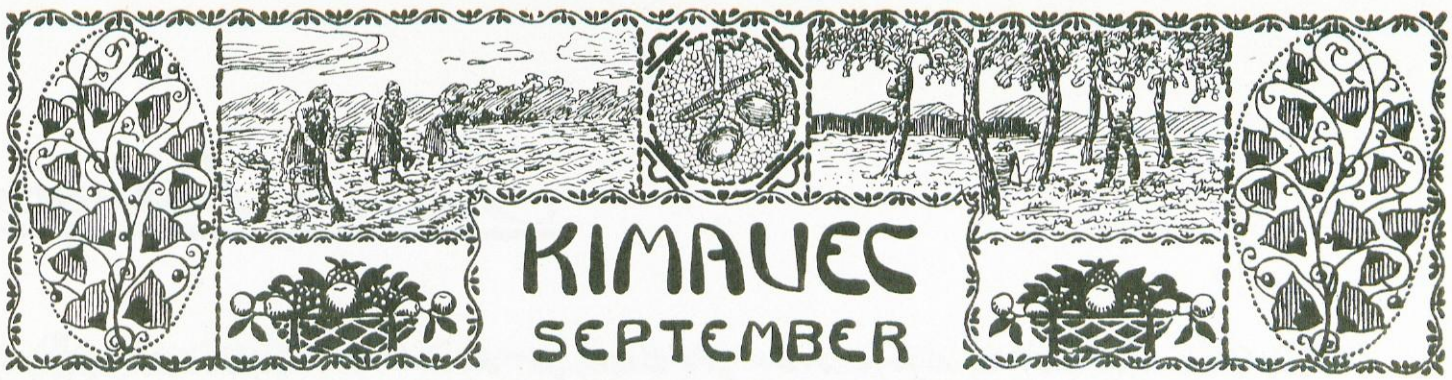
Andreej Uldic

ANDEEJ ULDIC
Usmik. 23. III. 80

"Richard"

Tomas Persson 80

Pravila bralnega

- §. 1. Namen društva, kojega sedek je v Lirch, je: a.) čitanje časopisov in knjig v slovenskem in nemškem jeziku; b.) razvsečevanje v besedah, plesih in igrah i. t. d. Društvo se ne otika v nikakorino politične zadeve.
- §. 2. Osobe, ki žele v društvo pristopiti, morajo biti vsaj osmnaest let stare ter naj se oglasi, jo ustmeno ali pisмено pri društvenem predsedniku ali Hačem, Odborniku. Če bo odloči, stali se bo de njegovi želji zadovoljilo, ali ne. Ude se zaveže najmanj tri mesece pri društvu biti.
- §. 3. Društveniki so: a.) tujajšnji t. j. taki, ki živajo v Lirch ali v paroh, ki so eno uro oddaljene od Lirch; b.) zunanji t. j. koji so čez eno uro oddaljeni in oni in bližnjih ali sosodnih para.
- §. 4. Bližnji udje plačajo na mesec 30 Kr., oddaljeni 15 Kr. na mesec. Plačevalo se bo de zmiraj naprej in najmanje za en mesec.
- §. 5. Pravila bodo hranjena v društvenem prostoru.
- §. 6. Pravice društvenikov so: a.) čitanje časopisov in knjig; b.) obiskovanje veselic v s. t. omenjenih; c.) dnevniki se lahko po dveh dnevih, tedniki in drugi mesečni ali polmesečni časopisi komaj videti krat na dom ozamejo, kadar jih prihodnji list nadomesti; d.) listi se morajo vselej v najmanj treh dnevih društvu vrniti; e.) želje, pritožbe, nasveti se imajo v posebno za to pripravljene knjige naznanjati; f.) vsak ud ima pravico omikane knjice v društvo vpečati, vati, mora jih pa enem odborniku predstaviti; g.) društvo ima pravico, častne siede imenovati.
- §. 7. Namenjen odstoj se ima en mesec, naprej pisмено ali ustmeno pri Hačem, odborniku naznaniti. Kdor po dvatratnem opominu ne plača, se ima iz društva izbrisati ter mora plačati zastali dolg. Aho društvenik umerje, ali se iz Lirch ali okolice preseli, končajo s tem njegove pravice in dolžnosti.
- §. 8. Za razvsečevanje društvenega premoženja voli vsaj polovica naxočih društvenih udov v glavnem občnem zboru za eno leto z absolutistično večino glasov predsednika, denarničarja in pet odbornikov, izmed kojih si odbor izvoli večino glasov po predsednika in tajnika.
- §. 9. Predsednik in aho on ne bi magel, na njegovem mestu podpredsednik ravna po pravilih društva, sklicuje občne zборе in odborove seje, vodi razprave, podpisuje vsa društvena pisma in zapisnitke ter zastopa društvo na zunaj.

v Lirch dne

Ta pravila je potrdila velenarna c. Kr. deželna

drustva

- S. 10. Blagajnik, kateri je tudi odbornik, prejema vse dohodke, izplačuje po izkazih, podpisanih od predsednika in tajnika ter je odgovoren za društveno premoženje. Vsake tri mesece ima predložiti odboru račun z osmi dokazi, koje ga ima odbor pregledati in po skolskih popraviti. Običnemu zboru ima predložiti račune od preteklega leta.
- S. 11. Vsa odborova opravila so brezplačna.
- S. 12. Za veljavo odborovega sklepa mora vsaj 5 odbornikov nazočiti, ki goveino glasov sklepajo. Manj važna opravila odločuje predsednik s tajnikom ored ter ima odločbe in razloge v prvi odborovi seji predložiti.
- S. 13. Obični zbor, koji je pri polovici nazočih društvenikov veljaven, se ima sklicati vsakega meseca decembra, da društvena pravila pretečenega leta odobri in novi opravljajoči odbor po S. 8. - voli. Razun tega se ima na željo 5 odbornikov, ali 10 društvenikov v 14 dneh po izrečenj želji sklicati izredni obični zbor. Tega izvanrednega sklicanja običnega zbora pa se morajo vzroki predsedništvu pismeno nagnaniti.
- S. 14. Obstojeca pravila more premeniti vsaki obični zbor, vendar le, če ste dve tretjnji nazočih ga spremeni.
- S. 15. Ako bi društvo nehalo, odločuje obični zbor z dvema tretjinama glasov nazočih udov o društvenem imetku.
- S. 16. Ako bi se koji društvenik nedostojno obnašal, ga odbor lahko izključi.
- S. 17. Ako nastane kakšni prepis iz društvenega razmirja, si izvolite prepisajoči se stranki vsaka enega društvenika za razsojevalca. Tretji razsojevalec je predsednik društveni. Ti trije razsojevalci končno razsodijo o prepisu. Njihovi razsodbi se ima vsak društvenik podvreči.

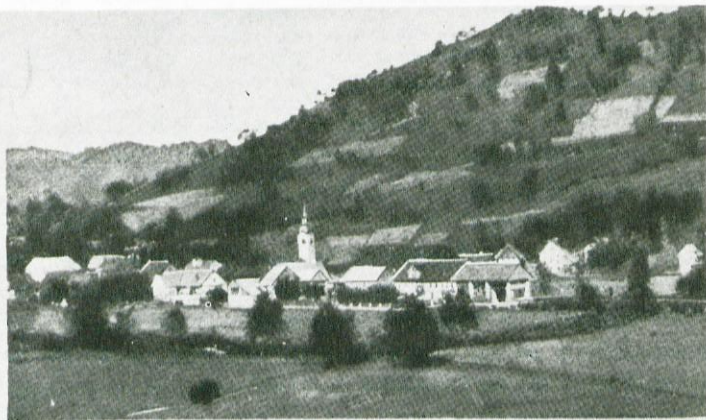
18. novembra 1880

vlada v Ljubljani 30. nov. 1880, št. 9249.

Igralci. Gled. Odseka. S. K. J. D. v Žiren ob priftiki
predstave Naša Kri

*Ena trije
ma več
de nam*

Žiri.
*Draga
kupaj pravi puko
kisa stoji žervec
st. lopi ...*

Domoznánstvo in potopisi

Matevž Pečelin

Žirovski naravni biseri
II. Žirovnica

Marjan Praprotnik

3500 km po Peruju

ŽIROVSKI NARAVNI BISERI

II. ŽIROVNICA

Matevž Pečelin

Žirovnica je ozka in globoka dolina, ki se zajeda v hribovje kake štiri kilometre južno od Žirov. Dolga je približno pet kilometrov in leži v smeri zahod-vzhod. Ta dolina velja za najbolj odmaknjen in zakoten svet v bližnji okolici Žirov. Še danes jo imajo tisti Žirovci, ki je ^{ne} pobliže poznajo, za ozko, mračno in odbijajočo grapo, katera ne pozna sonca in je daleč od civilizacije. Kdor pa se je z njo seznanil podrobneje, bo vedel, da je to eden najlepših in najmirnejših koticov na Žirovskem, ki v sebi skriva par naravnih lepot, katere si je vredno ogledati. Žirovnica se prične tik pod znanim prelazom Razpotje in ta začetek z vso pravico lahko imenujemo grapa. Nato se grapa razširi v ozko dolino, ki se zlagoma spušča in vijuga proti vzhodu. V Brekovicah se pri zaselku Sovra združi s Poljansko dolino. Na levi jo zapirajo gmote ledinskega in vrsniškega hribovja, na desni pa se dvigajo nad njo strmine Idrška, Kovka in Raven. Po dolini teče dokaj močan potok, ki je včasih gnal več mlinov in žag, dandanes pa poganja še samo en mlin. Vredno si je ogledati te zakotne in odročne kraje. Pa pojdimo na sprehod v Žirovnico in si jo oglejmo z očmi ljubitelja narave!

Naš sprehod naj se začne na Malem Kovku, ki kraljuje visoko gori nad Žirovnico. Tja gor smo še v jutranjem mraku prilezli iz doline Črna, katera je prav tako vredna ogleda. Bilo je lepo zgodnjepomladansko jutro. Sonce je pravkar pozlatilo pokrajino, zrak je bil oster in mrzel, da se nam je kadilo iz ust. Kovk ima dva vrhova. Višji je ves poraščen z bukovo hosto in z njega ni razgleda. Zato pa je razgled toliko lepši z nižjega, koničastega vrha. Nanj so Italijani med zasedbo Primorske postavili mogočen bunker z meter debelimi zidovi in okroglo kupolo za obrambo pred letali. Ta utrdba sicer nikoli ni služila svojemu namenu, moramo pa priznati, da so Lahi dobro izbrali mesto. Obvladuje daleč naokrog vso pokrajino ob nekdanji krivični italijansko-jugoslovanski meji. Stojimo na betonski kupoli in vpijamo vase vso to neznansko lepoto, ki se nam odpira pred očmi. Pogled nam drsi prek raztresenega Zavratca proti Rovtam. Levo od njih kraljuje Vrh s svojo cerkvico. Na drugi strani brekovške doline prepoznamo samotne domačije Izgorij, Opal in Goropek. Čisto zadaž se kopa v zlatu jutranjega sonca dolgi hrbet Žirovskega vrha. Tik pod nogami nam gnezdi na planoti zaselek Ravne. Obrnemo se proti severu in pred nosom se nam razbohotita oba Vrsnika, v ozadju se nam pokroviteljsko nasmiha Blegoš. Za njim se še vsa v snegu blešči veriga Julijcev. In glej, kako ponosno kipi proti jasnemu nebu, sredi belih očakov, naš slovenski simbol Triglav! Proti zahodu se tam za Idrškom dviguje ves mrk koničasti Jelenk in še bolj mrki, razdrapani Golaki. Pod nogami pa nam zija še vsa v senci temna, grozeča, dolga in ozka zajeda; to je naša Žirovnica.

Pot je še dolga, zato hitro zapustimo ta izredno razgledni vrh in utonemo v starih hostah na zahodni strani. Kakšne smreke! Visoke, ravne kot sveča in gladke, vesel bi jih bil vsak gozdar. Kmalu pridemo iz gozda na košenice in že smo pri prvih kmetijah, ki spadajo že pod Dole. Tu povprašamo "za pot", kar v našem jeziku pomeni vse kaj drugega. Glej ga šmenta, stara ženica nas je razumela in nam postregla z žganjem. Odkurimo jo naprej po obrobni strminah nad Žirovnico. Že smo pri zadnji kmetiji "na Preski". Od tam naprej ni več poti in stezã. Udarimo jo skozi gozd kar na slepo. Svet postaja čedalje bolj divji in neprikladen. Na desni previsni skalni robovi, ki se spuščajo v Žirovnico, na levi goščave in vrtače.

Kmalu obstojimo na strmem skalnem pomolu. Pot nam je prerezala globoka prečna grapa. Na drugi strani že opazimo domačije v Ideršku. Obidemo previsno skalno grbo in se pričenemo spuščati navzdol. Treba je biti previden. Strmina je huda, v senci se nahajajo zaplate trdega snega, pod skalami so tla poledenela, varno stopinjo pa ogroža tudi debela plast bukovega listja, na katerem kaj hitro pomoliš svoje krake navzgor in preizkusiš svoje sedalo.

Tukaj naletimo na prvo naravno zanimivost, ki jo skriva v sebi svet okrog Žirovnice. To je iglavec tisa, ki je v Jugoslaviji že zelo redko drevo. V bližnji in daljni okolici Žirov jo najdemo edino v Žirovnici. Krošnja je podobna naši jelki, deblo pa mlademu javorju. To drevo je zaradi svoje redkosti tudi zaščiteno, se pravi, da ga ne smemo sekati, izkopati ali poškodovati. Vendar pa nekateri ljudje to še vseeno počenjajo, zlasti moram pogrjati naše vrle lovce. Tisovo deblo ima namreč izredno lep, kostanjevorjav les. Lovci iz njega izdelujejo podstavke za svoje trofeje. Kakšna brezvestnost! Namesto, da bi lovca pekla vest, ker je uplenil krasnega srnjaka v najboljših letih, pa njegovo trofejo nabije na tisov - zaščiteno - les in jo celo javno razkazuje. Mislim, da se podstavki za trofeje lahko izdelujejo iz katerega drugega lesa, ki ni zaščiteno, a prav tako lep kot je tisovina.

Tu smo naleteli še na eno zanimivo grmovnico, ki sicer ni zaščitena, je pa v naših krajih vseeno precej redka. To je črni dren. V žirovski okolici ga je najti le v Žirovnici, nekoliko tudi v Berbovnici in Kopačnici. Dren je zelo krivenčast, a izredno trd in žilav les. Včasih so iz njega izdelovali zobe za grablje. Tudi tesarji so iz njega delali kline, ki so jih uporabljali namesto žebeljev za zbijanje ostrešij. Zaradi svoje odpornosti je prišel celo v pregovor: "Trden je kot dren!" O njem kroži celo bajka, ki se nanaša na njegovo krivenčavost. Takole pripoveduje: Nekoč je bil dren raven in gladek, da ga je bilo veselje pogledati. Le njegovi plodovi - to so jagode - so bili kisli in pusti, kakršni so še danes. Pa so jagode zamikale medveda. Ker pa so bile tako kisle, jih je moral izpljuniti. Misleč, da še niso zrele, je odšel in se vrnil šele pozno jeseni. Tudi sedaj drenove jagode niso bile nič boljše. Medved se je razjezil in s svojimi šapami zmikastil drenov grm tako, da niti vejica ni ostala cela. Od takrat je dren kriv in zavrt bolj kot svinjski rep.

Kmalu smo bili na dnu grape. Po njej je igrivo poskakoval živahen potoček. Bil je ves uklenjen v led. Sklenemo, da bomo sledili njegovemu toku vse do izliva v Žirovnico. Sprva je grapa položna, skoraj ravna. Potoček pohlevno žubori med skalami, se zvija med ledom in skaklja iz tolmana v tolman. Po grapi je speljan celo nekakšen razdrapan kolovoz, ki pa je že zdavnaj odslužil. Potem pa nenadoma zaslišimo grmenje, bučanje in šumenje. Kmalu obstanemo vrh skalnega praga, preko katerega se potok ruši v globino. Takoj nam je jasno, da stojimo vrh Raskavca, divje grape, ki nima para v bližnji in daljni žirovski okolici. Na tem mestu se grapa nevarno zoži in se požene strmo navzdol proti Žirovnici. Na desni strani se sklanjajo nadnje visoki skalni previsi in tod je prehod nemogoč. Splazimo se v levo, preplezamo nekaj skokov in že smo ob vznožju slapa. Ves je okovan v led. Nekaj sončnih žarkov, ki so se po čudežu prebili v grapo, je ustvarilo na ledenih svečah prelestno iskrenje. Kakšen motiv za umetnike slikarje in fotografe!

Vendar pa smo kmalu nehali občudovati prekrasni prvi slap, ker se je v nas naselila skrb, kako se izmuzniti iz objema divjega Raskavca. Če ne bi bilo ledu in bi imeli vrv, bi to bila igrača, tako pa smo resno preišljevali, če ne bi rajši pobegnili v strmo levo pobočje. Zmagala pa je želja, da bi Raskavcu prodrli v drobovje in ga spoznali do obisti. Plezali smo navzdol, zdaj po levih pobočjih, zdaj po zaledeneli strugi.

Vrstil se je slap za slapom, eden lepši od drugega. Spremljalo nas je samo bučanje vode. Z desne strani se nad Raskavec sklanjajo visoke prepadne stene in če hočeš z očmi ujeti košček modrega neba, si skoraj zlomiš vrat. Spust po Raskavcu bi bil pravi užitek, če ne bi bilo zahrbtnega ledu. Tako pa je treba paziti na vsak korak. Kmalu pa se potok umiri v zadnjem tolmanu, grapa se razširi in že stopimo iz goščave na položne trate, ki nas pripeljejo v dno Žirovnice. Raskavec izvira nekje pod Dolom, izliva pa se v Žirovnico v bližini Demšarjeve domačije. Prvi del je položen in pohleven, drugi del pa je divji in nepristopen. Vredno si ga je ogledati, le škoda, da ga pozna tako malo Žirovcev. Po drugi strani pa je to sreča, saj vemo, kaj prinaša množični obisk: onesnaženje in oskrunjenje deviške narave. Zatorej naj Raskavec le buči, grgra in šumi, svoje lepote pa naj razkazuje resničnim ljubiteljem narave in njenih čarov.

V bližini Demšarja prekoračimo potok in se napotimo po dolini navzgor. Sedaj smo v osrčju Žirovnice in naše zakoreninjene predstave o njej se razblinejo. Povprečen Žirovec si predstavlja, da je to pusta, ozka, mračno senčna grapa, ki se nahaja nekje "bogu za hrbtom". V resnici pa je to prav prijetna dolina, ki niti ni tako ozka, po njej žubori dokaj močan potok, severna stran doline je celo zelo sončna. Hitimo navzgor ob igrivem potoku kar po ozki cesti, katero smo podedovali od predvojne Italije. Kmalu smo pri domačiji, poleg katere stoji žaga. Žaga še deluje, vendar pa ne več na vodni pogon. Vodno silo je zamenjal elektromotor. Ozka cesta nas vodi ob potoku navzgor, mimo domačije, travnikov, gozdičkov...V potoku, ki je čist kot solza, opazimo celo nekaj postrvi. Še ni tako dolgo, ko se je v njem kar trlo postrvi, klenov, lipanov. Ribji stalež v žirovskih vodah upada. Za Soro je to razumljivo, saj so opravili svoje pralni praški, čistila, industrijske odplake, razni pesticidi...Ni pa razumljivo za stranske pritoke, kot so Žirovnica, Račeva, Osojnica. Ti potoki so še dokaj čisti, rib v njih pa je zmerom manj.

Hitimo po dolini navzgor. Na levi nas pozdravlja star, zapuščen mlin. Njegova kolesa se že zdavnaj več ne vrtijo, roje so napol zasute. Kmalu smo na koncu doline. Tu se je vgnezdila domačija, ki je zadnja v Žirovnici. Takoj za hišo se dolina zoži v ozko in zaraščeno grapo, cesta se konča, naprej vodi le star kolovoz. Pri tej domačiji še deluje mlin, poganja ga vodna turbina. Vendar pa ne bo dolgo, ko bo tudi ta obstal. Preprosto zato, ker ne bo imel kaj mleti. Kdo pa v današnjem času še seje pšenico? V žirovski okolici bi lahko na prste preštel tiste domačije, kjer še jedo domač kruh.

Požre nas zaraščena grapa. Potoček pohlevno žubori po njenem dnu. Sledimo njegovemu toku po razritem kolovozu, ki pa ga kmalu zmanjka. Prebijamo se naprej kar na slepo srečo. Tedaj zaslišimo šum padajoče vode. Kaj pa je to? Hitro smo dobili odgovor. Grapa se je namreč končala z blizu tridesetmetrsko skalno pregrado. Sredi previsne stene zijata dve luknji, iz katerih bruha voda in pada v zelen tolmunček pod skalo. To je izvir Žirovnice, "Pod oknom" imenovan. Prelep je pogled na veličasten slap, ki vre na dan iz žive skale. Dolgo opazujemo to naravno mojstrovino. Kaj se nahaja za izvirom? Bi se dalo prodreti po luknji v notranjost skalne gmote? Večje, zgornje okno nam vlije upanje. Sklenemo, da počakamo na sušo, ki bo posušila gornji izvir, potem pa poskušamo prodreti vanj. Steno obidemo po desni strani. Še kratek, a strm vzpon in že se znajdemo na Razpotju, kjer se naš izlet po Žirovnici konča. Kot zanimivost naj omenim, da je Razpotje razvodje med Jadranskim in Črnim morjem. O tem priča tudi stara tabla na vogalu nekdanje gostilne. Na njej piše: "Razpotje (704 m). Razvodje med Jadranskim in Črnim morjem". To tablo je postavilo Slovensko planinsko društvo še pred prvo vojno in ima danes že muzejsko vrednost.

Bilo je nekaj mesecev kasneje. Vreme je bilo že dalj časa lepo in vodostaj žirovskih voda se je močno znižal. Čas je bil zrel, da preizkusimo srečo Pod oknom. Zropotali smo torej na Razpotje, se otovorili z opremo in že smo se spustili po hudi strmini. Zgornje okno je bilo suho, le iz spodnjega je pršel tanek curek. Še teden dni lepega vremena, pa bo pobralo tudi njega. Navezali smo prvega na vrv, jo ovili okrog bukve, ki je rastle nad steno in ga spustili navzdol. Eden je stal v nasprotnem bregu za zvezo. Kmalu je zveza sporočila, da je poskusni zajec dosegel okno. Ko se je odvezal, smo izvlekli vrv in na vrsti je bil naslednji. Kaj kmalu smo se znašli trije v mračni luknji sredi stene. Privezali smo vrv za skalni rogelj, da nam je ne bi nepridipravi "po pomoti" izvlekli. Prižgali smo žepne svetilke in se pričeli plaziti v notranjost. Luknja je pri vходу visoka meter in pol, široka pa kak meter. Vendar pa se kmalu zoži in zniža. Na nekaterih mestih se je treba plaziti po vseh štirih. Kmalu smo mokri, kajti po tleh so stale luže vode, ki se jim nismo mogli izogniti. Tako smo napredovali kakih trideset metrov, mogoče malo več, razdalje pod zemljo so namreč zelo varljive. Tedaj se je rov razširil, vendar nam je pot zaprl vodni sifon. Od tam se je cepil drugi rov, ki je držal v spodnje okno. Po njem se je mogoče splaziti po trebuhu vendar le nekaj metrov. Sliši se pretakanje vode. Ker skozi sifon ne moremo, se vrnemo k izhodu. Možno je, da bi se ob kaki res izredni suši dalo prodreti tudi skozi sifon.

Navežem se in zveza kriči onim zgoraj naj potegnejo. Ko obvisim na vrvi, se pojavijo težave. Okrog bukve ovita vrv ima preveliko trenje, ne morejo me izvleči. Vlačilci so to težavo rešili pri priči. Namesto da bi me vlekli navzgor, so me preprosto spustili pod steno. Samo ne vem, kako bi se izteklo, če bi bila vrv prekratka. Kmalu smo vsi trije varno na dnu.

Včasih so ženske z Razpotja prihajale Pod okno prat perilo. Lahko si zamislimo njihovo trpljenje, ko so s težkimi škafi sopihale v strmo grapo in izpirale perilo v ledenomrzlem tolmu. O tem kraju in o Žirovnici nasploh je pisal tudi znani idrijski domoljub in planinec Lado Božič. Njegov članek je izšel v Planinskem vestniku 1977. leta v prvi številki. Poglejmo, kako je opisal izvir Pod oknom La-do Božič. Takole piše: "Kmalu sem bil na cilju. V bregu globoko pod žirovsko cesto sem zagledal mogočen blok skrilastih skladov, naloženih drug na drugega in porinjenih v strmine brega. Skalnata masa štrli iz bregov in z veliko odprtino zija v zrak. Zdi se mi, da bulji vame velikanska zver s strašnim žrelom. Približam se prirodni mojstrovini. Pod žrelom je še druga odprtina. Ko voda naraste v podzemeljskih rezervoarjih, oživita tudi odprtini. Najprej zaživi spodnja, nato pa zabobni še iz gorenje. Trije izviri se združijo v enega mogočnega, ki bruha na dan toliko vode, da bobni po dolini. Zato za temi okni so baje mogočne dvorane, o katerih se širijo še danes številne bajke. Pri polnih vodah je prizor zares veličasten, a tudi grozeč. Prirodna zanimivost pa bo gotovo privabila še kakšnega zvedavega občudovalca in raziskovalca naših skritih prirodnih biserov..."

Zares tihi, samotni in divji so ti kraji. Upajmo, da bodo kljub vesplošnemu napredku taki tudi ostali.

3500 KM PO PERUJU

Marjan Praprotnik

/Prispevek je bil napisan že v l. 1980 - op.ur./

Že lansko leto je Akademsko planinsko društvo iz Ljubljane načrtovalo alpinistično odpravo v peruanske Ande, vendar je le-ta iz več razlogov odpadla. Sklenjeno pa je bilo, da se gre na pot letos. Kandidatov za odpravo je bilo v društvu kar precej, toda nekateri so morali odstopiti zaradi pomanjkanja časa ali denarja. Na seznamu za odhod nas je na koncu ostalo le 7. Vse stroške odprave smo krili udeleženci sami. Spomladi smo se sestajali v društvenih prostorih in si izbirali primerne cilje. Poleg izrazito alpinističnih smo nekateri želeli obiskati še džunglo. In kolikor nam bi čas dopuščal, še druge zgodovinske in kulturne zanimivosti Peruja. Preskrbeti smo si morali tudi vize, s katerimi ni bilo nobenih problemov. Za prevoz smo si izbrali francosko potovalno agencijo Le Point, ki nam je ponudila najboljši aranžma.

V Andih

Na pot smo krenili 23. junija. Zberemo se na ljubljanski železniški postaji. Z ogromnimi nahrbtniki se podamo na vlak. Preko Avstrije prispemo v Švico.

Po noči, ki jo prespimo na železniški postaji v Zürichu, se odpeljemo na letališče. Vkrcao se v avion DC-8 in odletimo Južni Ameriki naproti. Prvič pristanemo v Lisboni. Oskrbimo se z gorivom za let čez Atlantik. Drugič pristanemo na Barbadosu. To je otok v skupini Malih Antilov. Tokrat zapustimo avion in se sprehodimo po letaliških prostorih. Prebivalci tega otoka so v glavnem črnci, potomci afriških sužnjev.

Z Barbadosa poletimo v Limo, kamor prispemo pozno zvečer. Na letališču dobimo hitro nazaj našo prtljago, zatakne pa se pri potnih listih. Te nam odvzamejo in nam obljubijo, da jih zjutraj že lahko dvignemo na ministrstvu za tujce. Seveda s tem ni nič in moramo nanje čakati 2 dni. Nastanimo se v hotelu OSCAR, ki leži v tipični italijanski četrti. Hotel je precej udoben, temu primerna je tudi cena, saj stane prenočitev z zajtrkom 14 dolarjev. Ta dva dneva, ko smo prisiljeni na čakanje, izkoristimo za nakup živil, ki jih bomo potrebovali med bivanjem v hribih. V stik stopimo tudi z italijanskim alpinistom Salvettijem, ki že 15 let živi v Peruju. Da nam več napotkov glede prevozov, hribov in podobno. Vsi pa nestrpno čakamo, da se odpeljemo iz Lime, saj je predel, kjer stanujemo, zelo nezanimiv. Končno nastopi ta trenutek.

Petek zvečer je. Potni listi so v naših žepih in vse imamo urejeno za odhod. Z avtobusom zapuščamo Limo, to veliko obmorsko mravljišče, in se vozimo proti severu. Šofer je star maček, zato avtobus s polnim gasom drvi po ovinkasti cesti. Še dobro, da je zunaj noč, da prepade, ki so pod cesto, samo slutimo. Sprva smo se čudili, zakaj na avtobusno vozovnico napišejo ime in priimek, starost, poklic in številko potnega lista, vendar smo pozneje izvedeli, da to storiijo zaradi tega, ker sem ter tja kak avtobus zgrmi v prepad in tako laže identificirajo žrtve. Zjutraj prispemo v Charaz. Za nami je 450 prevoženih kilometrov. Stopimo iz avtobusa, zunaj precej zebe, tako da oblečemo vestone. Smo pač že 2300 m nad morjem. Toda ko čez nekaj časa posije sonce, je že srajca skoraj odveč. Nad mestom se vzpenjajo v nebo drzne piramide Huandoyev. Zdiyo se ti tako blizu, da bi človek mislil, kako jih je mogoče doseči v enem dnevu. Toda videz vara, pa tudi višinska razlika je okrog 4000 m. Odpravimo se na tržnico.

Čeprav je majhna, imaš na njej marsikaj zanimivega videti. Prodajajo vse stvari, kar si jih moreš zamisliti, pa naj bodo uporabne ali ne. (Opazili smo tudi sveže morske ribe in čeprav je morje precej daleč, imajo dobro organiziran prevoz.) Na posebnem delu trga pripravljajo tudi hrano in to na poseben način. Zjutraj jo skuhamo, nato pa jo naložijo na pladnje in imajo razstavljen, dokler se ne poje. Muhe imajo seveda prost dostop. Ko pride gost, mu hrano servirajo na krožnik in pogrejejo. Tak način prehranjevanja je zelo razširjen po vsem Peruju, zlasti med nižjimi sloji prebivalstva. Tudi mi smo se na trgu dobro podprli in ker je bila hrana močno začinjena, se je hladno pivo kar prileglo. Za nadaljevanje poti si najamemo majhen kamion, ki nas odpelje proti dolini Santa Cruz. Pot, po kateri se vozimo, je ponekod vklesana v živo skalo, pod njo pa sama globina, vendar ograj tu še ne poznajo. Prispemo v Casapampo. Tu je konec vožnje, naprej bo treba peš. Vas kaže značilno podobo indijanskega življenja. Ljudje v glavnem živijo od kmetijstva. Junija in julija pa nekaj denarja zaslužijo, ko tvorijo odpravam prtljago do baznih taborov. Življenje je precej skromno. Vsak kos zemlje skrbno obdelajo. Pridobijo pa 2 žetvi na leto in to na višini 3000 m nad morjem. V vasi imajo agencijo za nošenje prtljage odpravam. Med tem časom, ko se mi dogovarjamo za ceno in osle, se okrog nas nabere vse polno otrok različnih starosti.

Starejši kažejo s prstom na nas in kričijo: "Gringo! Gringo!" Mlajši, nekateri izmed njih so komaj shodili, pa se sramežljivo skrivajo za njimi. Neka starka nam prodaja Coca-Colo. Stane približno 80 solesov, to je okrog 8 ND. Če ji daš več denarja, samo skomigne z rameni in noče nič slišati, da bi dala drobiž nazaj. Parkrat nas prav lepo ogoljufa, potem pa smo je vsi siti in jo nekam pošljemo...

Končno se sporazumemo za ceno. Mario, ki bo naslednja dva dneva naš gonič, hitro nabavi 7 oslov. Nanje spravimo našo prtljago in odrinemo iz vasi. Zavijemo v ozko dolinico. Na začetku je velika tabla z napisom, ki nas opozarja, da prihajamo v nacionalni park Huascaran. Steza se strmo vije navzgor, naš Mario pa ima dovolj dela z osli. Pokrajina bi bila zelo pusta, če je ne bi oživiljala ledeniška reka. Ko prispemo malo više, pa nam narava nudi prekrasne poglede na strme piramide, odete v večni sneg. Na stezi srečujemo veliko domačinov, ki hodijo nazaj v dolino in nas prijazno pozdravljajo: "Buenos tardes!" Steza se počasi položi, prihajamo v gornji del doline na velike travnate površine. Tu Indijanci pasejo svojo živino. Dolino poživljata dve jezери, od katerih je eno sinjemodre barve in me spominja na našo Sočo. V njem Indijanci lovijo ribe, vendar vidimo, da nimajo posebnega uspeha. Nekaj časa še hodimo po dolini navzgor in občudujemo vedno nove lepote, nato pa zavijemo v stransko dolino. Steza je tu strma in nevarna za osle. Eden se nam prevrne in se parkrat obrne po bregu, vendar se kmalu pobere. Po strmini navzdol pa se vali bela torba, ki je padla z osla. V njej so zdravila - nič kaj prijetna zadeva, vendar ko Roman prinese torbo nazaj, na našo veliko srečo ugotovimo, da ni večje škode, tudi naš ariero se oddahne. V nedeljo popoldne prispemo v bazno taborišče. To je lep kraj ob bistrem ledeniškem potočku. V naši bližini tabori že več drugih odprav iz Francije, ZRN in ZDA. Smo 4300 m visoko. Nad nami se strmo dvigujejo šesttisočaki. Ob vznožjih pa so zelo razbiti ledeniki, ki prežijo s svojimi razpokami na alpiniste.

Prvi dan v taboru se odločimo za počitek, naslednji dan se razkropimo po okolici in hodimo na aklimatizacijske ture. Od višine me malo boli glava, tudi ponoči bolj slabo spim. Tretji dan počivamo, le Janez je zaposlen s kuhanjem. Se je sam določil za baznega kuharja in je zelo vesel, če ga pohvalimo, da je dobro skuhal. Sicer pa jemo v glavnem čorbe, makarone in rižote. Naslednje dneve se pokvari vreme. V taboru dežuje, više pa sneži. Mi smo prikovani v šotore. Da nam ne bi bilo dolgčas, se spomnimo na tarok. Ker pa smo karte pozabili doma, jih naredimo kar iz papirja - je pač boljše kot nič.

Po dveh dneh se taroka naveličamo. Na srečo se izboljša tudi vreme. Odločimo se za vzpon na Kitaraju, 6040 m visok vrh, ki ni alpinistično preveč zahteven. Vzpon je opravljen v dveh dneh. Jaz sem se vrhu moral odpovedati, ker se nisem najbolje počutil. Po desetih dneh bivanja med hribi se znova pokvari vreme, zato se odločimo za povratek v dolino.

Na razpolago imamo samo dva osla, zato večino stvari nosimo sami, tako da nas tovari kar precej zdelajo. Ob prihodu v dolino se poslovimo in se ločimo med seboj. Janez, Rudi in jaz se odpravimo v džunglo, v porečje Amazonke.

Na Amazonki (Ucayali)

Iz Lime se odpravimo v porečje Amazonke, največje reke na svetu. Z avtobusom se odpeljemo proti 850 kilometrov oddaljeni Pucallpi. Iz Lime odhajamo s 4-urno zamudo, pa še avtobus pelje samo do Huanuca, ki je približno na polovici poti. Avtobus nima ogrevanja; zato nas, ko se vozimo čez visoke andske planote, pošteno zebe, saj so stekla vsa zaledenela. Domačini pa so vsi zaviti v tople deke. Tudi sneženje nas pozdravlja, tako da imamo celo nekaj težav z vožnjo. V Huanucu ni časa za postanek, takoj se s tovornjakom odpeljemo do Tingo Marie, majhnega mesteca, ki leži tik na robu mogočnih pragozdov. V Tingo Marii si skupaj s še tremi domačini najamemo taksi do 300 km oddaljene Pucallpe. Taksi je poceni. V stari ameriški limuzini se nas pelje šest in vsak odšteje taksistu 2200 solesov; to je približno 25 starih tisočakov. Ko prispemo na cilj, nam taksist pove, da imajo v Pucallpi svoj praznik - "fešto" - kot jo imenujejo. Vsi hoteli v mestu so zasedeni, zato nam taksist da za prenočevanje kar svoj avto. Naslednje jutro pa nas odpelje na obalo majhnega jezera, kjer nudijo turistom svoje usluge čolnarji za vožnjo po reki Ucayali. To je najdaljši tok Amazonke - od izvira do izliva preteče 6280 km. Hitro se z nekim čolnarjem zmenimo za petdnevno potovanje po reki Ucayali. Takoj si nabavimo hrane za 5 dni in se odpeljemo novim dogodivščinam naproti; spoznavat način življenja, ki ga nudijo ti tropski kraji.

Glavna prometna žila v teh krajih je reka s svojimi nešteti pritoki in kanali. Cest in avtomobilov tu ni več. Narava je te kraje obdarila s "polnim žakljem", če se lahko tako izrazim. Reka je polna rib, zato samo vržeš mrežo, pa že imaš kosilo ali večerjo. Skozi vse leto zori razno sadje. Namesto krompirja uporabljajo za prehrano kar banane. Pečene banane so bile vseč tudi nam, kuhane pa niso bile preveč dobre. Za gradbeni material domačini nimajo težav tako kot pri nas. Hiše so zgrajene iz desk in kolov ter pokrite s trsjem. Vse pa so dvignjene od tal zaradi deževne dobe. Takrat reke ogromno narastejo in tudi po zemlji je veliko vode. Drugače podnebje v tem predelu še ni preveč vlažno, dnevne temperature so okrog 30°C, nočne pa malo nad 20°C. Z nočjo pa pride "na dan" tudi glavni zoprnik teh krajev. To so komarji mrzličarji. Za obrambo proti njim so učinkovite le posebno goste mreže. Mrežo razpneš med 4 kole, v obliki kvadra in greš pod njo spat. Hkrati z nočjo se v pragozdu oglasi nešteto ptičev, in za uho je ni lepše glasbe od tega žvrgolenja. V reki živijo tudi delfini. In kar precej smo jih videli med našo vožnjo, ko so se dvigovali iz vode. V teh vodah živi tudi južnoameriški krokodil - aligator. Vendar so to plašne živali, ki jih le težko opaziš na suhem, saj že ob najmanjšem šumu pobegnejo v vodo. In ker je naš čolnar imel s seboj tudi lovsko puško, smo se neko noč podali na lov za aligatorjem. Naše plovilo je počasi plavalo s pomočjo vodnega toka. Z baterijo smo osvetljevali obrežje. Ko smo zagledali aligatorja, je čolnar pomeril in ga ustrelil s prvim "šusom". Naslednji dan smo aligatorja razkosali. Prednje in zadnje noge smo spekli in pojedli, rep je čolnar odpeljal domov, trup in glavo pa je vrgel nazaj v vodo za hrano ribam. Če bi bila z nami kakšna dama, bi se ji verjetno stožilo po lepi torbici iz krokodilje kože.

Kar prehitro je minilo teh 5 dni našega potovanja po pragozdu Peruja in polni vtisov smo se odpeljali nazaj v Limo. Ker smo imeli še nekaj dni časa, smo se podali še v Nazco. To je mesto v puščavi, 400 km južno od Lime. Tam smo videli ruševine starega mesta, ki je bilo središče civilizacije Nazca, katera je cvetela od leta 300 pred našim štetjem do leta 700 našega štetja. Po dveh dneh bivanja v Nazci se vrnemo v Limo. Naslednji dan pa zapustimo Peru in se vsi srečno vrnemo domov.

alpina
TOVARNA
OBUTVE
ŽIRI

ljubljska banka

Dokumenti

Janko Mrevlje

Selitev se je
sprevergla v
zločin

Tone Eniko

Odlomki
iz hišne kronike

SELITEV SE JE SPREVRGLA V ZLOČIN

Janko Mrovlje

Dne 28. januarja 1981 bo minilo 38 let, ko so Nemci v Žireh in Javorjih izseljevali družine borcev - partizanov.

V noči od 26. na 27. januar 1943 je patrola Poljanske čete tretjega bataljona Gorenjskega odreda pod vodstvom komandirja voda Pavla Ingliča - Bara požgala most preko reke Sore na Trebi-ji. Dejanje naj bi preprečilo izseljevanje ljudi iz Žirov. Ker mostu ni bilo mogoče hitro usposobiti, so Nemci preusmerili promet iz Trebiže po cesti proti Sovodnju. Na Fužini so razširili in okrepili dva manjša lesena mostova in tako odprli cesto proti Žirem.

Po seznamu naj bi Nemci izselili družine, ki so imele tedaj sinove med borci Poljanske čete tretjega bataljona Gorenjskega odreda. Izselili naj bi naslednjih družine:

- Maks Oblak, po domače Primc, Nova vas 22, kmet,
(sin Alojz v NOV)
- Marija Kopač, po domače Jurncova, Nova vas 12, delavka,
(sin Alojz v NOV)
- Franc Kavčič, po domače Kamšk, Nova vas 2, kmet,
(sin Karol in zet Franko v NOV)
- Ana Primožič, po domače Mrovcova, Opale 8, kmetica,
(sin Stanko v NOV)
- Frančiška Žakelj, po domače Balčkova, Goropeke 7, kmetica
(sin Anton v NOV)
- Franc Istenič, po domače Keber, Dobračeva 33, čevljar
(sin Milan v NOV)
- Franc Kavčič, po domače Mrovc, Stara vas 52, kmet,
(sin Leopold v NOV)
- Matevž Govekar, po domače Trčkov, Stara vas 47, čevljar,
(sin Janez v NOV)
- Anton Kržišnik, Stara vas 5, trgovec,
(sin Anton in Jože v NOV)
- Frančiška Erznožnik, po domače Kočarjeva, Žirovski vrh 45, kmetica
(sin Anton v NOV)
- Venčeslav Pivk, po domače Petelin, Žirovski vrh 48, kmet,
(pastorek Franc v NOV)
- Marija Kristan, po domače Pepelca, Ledinica 12, dninarica,
(sin Pavel v NOV)
- Katarina Dolinar, po domače Krogarca, Ledinica 2, kmetica,
(sin Ferdinand v NOV)
- Tomaž Mrovlje, po domače Kokelj, Ledinica 4, kmet
(sin Janko in Jože v NOV)
- Matija Ponamarenko, Žiri 71, čevljar,
(sin Stane v NOV)
- Jakob Strlič, Žiri 11, čevljar,
(sin Janez v NOV)

- Jože Pivk, po domače Javornik, Nova vas 64, kmet
(sin Pavel v NOV)
in
- Martin Dolinar, po domače Podbregar, Javorje 17, kmet
(sinova Franc in Anton v NOV)

Nemška policija iz Škofje Loke se je z avtobusi in spremstvom pripeljala v Žiri v četrtek 28. januarja 1943 zjutraj. Od družin, ki so bile na seznamu, so izselili samo dve, vse ostale pa so se pred Nemci poskrile. Žrtvi izseljevalnega oddelka sta postali družini:

Vencija Pivka, po domače Petelina iz Žirovskega vrha. Z njim so bili izseljeni. Žena Leopoldina, hči Ivanka, Milka in sinovi Aleksander, Zdravko in Ivan.

Izseljena je bila tudi družina

Martina Dolinarja, po domače Podbregarja, iz Javorij nad Poljanami. Z njim so bili izseljeni žena Marija, sinova Janez in Jože ter hčerke Frančiška, Terezija, Marija, Katarina, Ana in Pavla. Ob selitvi Podbregarjeve matere ni bilo doma. Ko se je vrnila, je našla le opustošenje. Zaradi mladoletnih otrok je tudi sama odšla v zbirno bazo Goričane in se pridružila družini.

Naslednji dan je finančna patrula presenetila na cesti v vasi Selo Rada Kosmača (po domače Kokljevega) iz Ledinice in ga odpeljala v izseljeništvo. Vse imenovane so Nemci izselili v Nemčijo.

Odboru Osvobodilne fronte v Žireh je pripisati uspeh, ki ga je imelo pravočasno skrivanje obveščenih družin. Obvestili so tudi Petelina v Žirovskem vrhu, vendar se gospodar ni nadejal, da bodo švabi prišli tako visoko v hribe. Nemci so bili zaradi neuspeha zelo razkačeni. Svojo maščevalno strast so sproščali v ropanju. Po zapuščenih hišah so ropali vse od premičnin do živeža.

Zelo zgovorna je izjava mojega očeta iz leta 1944 ob najinem srečanju: "Veš, ko so selili, so odnesli celo mojo leseno žlico!" Takrat ga je docela minila "kmečka konservativnost" in je začel jesti s kovinsko žlico.

Nemci so z naropanimi premičninami družin, ki so se umaknile pred selitvijo, opremljali orožniške postojanske po dolini. Po vojni so del naropanega lastniki dobili nazaj.

Na dan selitve 28. januarja je pri vasi Selo patrula nemških finančnih stražnikov ubila devetletnega dečka. Ta se je vračal domov, ker v šoli ni bilo pouka. Njegova sestra Marija Frelj (poročena Rupnik), Dobračeva št. 55, je dogodek opisala takole:

Dne 28. januarja 1943 je z bratom Francem odšla zjutraj v osnovno šolo, kjer se je začel pouk ob 8. uri. Stanovala sta v Zabrežniku št. 2. Domačija - po domače pri Zakroženu, kjer sta stanovala, je bila približno uro hoje oddaljena od šole. Otroka sta kar dolgo pešačila. Spotoma sta v vasi Dobračeva v Kovačevem klancu srečala žensko, ki pa se je ne spominja. Ta jima je povedala, da tega dne pouka ne bo. Svetovala jima je naj se vrneta domov. Marija je vseeno odšla v Žiri; odšla je v zadrugo, kamor je odnesla naklekljane čipke, brat Franc pa se je sam vračal domov. Iz vasi Selo je nadaljeval pot v hrib po bližnjici, stezi do križpotja na Brdu nad Selom. Na tem križpotju sta se pogo-

varjala Franc Mrovlje (po domače Šlosarjev) iz Zabrežnika in Janez Bogataj (po domače Kodorna) iz vasi Selo. Franc je z njima začel pomenek. Opazili so, da se po kolovozni poti iz doline približuje nemška patrola. Hitro so se razšli. Mrovlje proti Zabrežniku, Bogataj na bližnjo njivo svojega posestva, Franc pa je krenil po drugi poti proti domu. Nenadoma je otrok začel teči. Nemci so to opazili in naščuvali psa, ki je otroka ustavil. Hkrati so streljali. Otrok je bil smrtno ranjen v trebuh in glavo. Ranjen je kričal in po nekaj urah trpljenja umrl. Priča zločina je bil danes že pokojni Janez Bogata. Ko so Nemci ugotovili, da so streljali na otroka, so nagnali svojce po zdravnika v Žiri, vendar ta otroku ni mogel rešiti življenja. Zločin se je pripetil nekako ob 9. uri dopoldne. Na matičnem uradu Žiri hranijo mrliško knjigo. V knjigi iz leta 1943, na peti strani, je zapisano, da je Frelj Franc, rojen 16.11.1933 umrl za posledicami strelne poškodbe 28. januarja 1943 ob 13. uri.

Zločin je močno odjeknil med prebivalstvom, vsi so obsojali gnusno dejanje. Tudi med samimi Nemci je prišlo do negotovanja. Ugotovljeno je, da je streljal finančni stražnik Hans Albert, vodja patrole. Bil je znan kot zagrizen nacist. Zanimivo je, da je kljub mladosti imel nalogo kontrolirati starejše stražnike. Takoj po zločinu je izgubil, bil je prestavljen, in to neznan kam.

S selitvijo 28. januarja Nemci niso uspeli. Družine na seznamu za selitev so 15. aprila 1943 ponovno iskali. Dne 14. aprila zvečer se je pripeljalo v Žiri več policistov in dva gestapovca iz Skofje Loke. Aktivisti OF so v času, ki so ga imeli na razpolago, obvestili prizadete družine, naj zapustijo domove in se poskrijejo. V jutru 15. aprila ob tretji uri so Nemci v Stari vasi že razbijali po vratih Trčkovega Matevža. Trčkovi so se pravočasno skrili pri sosedih, vendar so jih Nemci odkrili in odgnali v izseljeništvu.

Izselili so Matevža Govekarja, ženo Ano, sina Milana in hčerko Meri, ki so jo aretirali v Skofji Loki. Ta dan so tudi presenetili Balčkovo družino v Goropekah, mater Frančiško Žakelj in njenega mladoletnega sina Avgušтина. Le-ta je v Žireh neopazno pobegnil Nemcem iz avtobusa in se tako rešil izseljeništvu. Iz Žirovskega vrha so selili kočarjevo mamo Frančiško Erznožnik. Mnoge družine so Nemcem srečno ušle. Tako je bila zaključena selitev, ki se je pričela v samem začetku leta, končala pa z neuspahom in umikom Nemcev iz Žirov, 23. oktobra 1943.

Nemci so se takrat umaknili iz Žirov s skupino talcev zaradi pritiska in obkoljevanja partizanskih enot. Tako je v tistem času v občini Žiri nastalo prvo osvobojeno ozemlje na Gorenjskem. Ob osvoboditvi so Žirovci takoj izvolili Narodnoosvobodilni odbor. Svoj sedež je premestil v Žiri tudi Pokrajinski komite za Gorenjsko. Nastanjen je bil pri Koklju na Iedinici.

Viri:

1. Zbornik dokumentov in podatkov o NOV VI/4, dokument 144, stran 402.

(Maks Krmelj-Matija, sekretar pokrajinskega komiteja za Gorenjsko, poroča o požigu mostu na Trebiji, selitvi v Žireh in streljanju dečka, ki je ranam podlegel).

2. Zbornik dokumentov in podatkov o NOV VI/5, dok. 130, str 430, oznaka g in k ter stran 432, oznaka k in n.
(Dne 29.1.1943 nemški orožniški komandant na Gorenjskem, polkovnik Handl, poroča o požigu mostu na Trebiji in pobegu kakih 100 družin iz Žirov v gozdove, iz strahu pred izseljevanjem).
3. Dokumenti ljudske revolucije (1978), knjiga št. 5, dokument 115, stran 338.
(Poročilo Maksa Krmelja - Matije, sekretarja pokrajinskega komiteja za Gorenjsko).
4. Vinko Govekar: Kronistični zapis o Žireh in Žirovcih med osvobodilnim bojem in ljudsko revolucijo II. Loški razgledi št. 14, letnik 1967, str. 24 in 25.
(Podatki o preseljevanju iz Žirov 25. aprila 1943).
5. Seznam žrtev fašističnega nasilja v Loški občini, Loški razgledi št. 16, leto 1969, str 82.
(Izseljeni v Burghausen - Nemčija, družina Martina Dolinarja iz Javorij).
6. Seznam žrtev fašističnega nasilja v Loški občini, nadaljevanje. Loški razgledi št. 17, leto 1970, str. 28.
(Izseljeni v Burghausen in Starmberg - Nemčija, družina Venclja Pivka in Matevža Govekarja).
7. V Loških razgledih št. 10, leto 1963, na str. 37, je razvidno, da so bili v sestavu patrole Poljanske čete, ki je v noči od 26. na 27.1.1943 požgala most na Trebiji, naslednji: Pavle Inglič-Bar, komandir voda; Anton Žakelj-Gašper, mitraljezec; Ferdinand Dolinar-Miklavž, Jože Mrovlje-Jurček, Leopold Kavčič-Svarun, Janez Strlič-Orlov, Alojz Kopač-Pepe, Anton Erznožnik-Sulc.

Ostali podatki: Rado Kosmač Stara vas 63, Žiri, ustni vir

- Jože Miklavčič, Cerknjo 66, pismeni vir in fotografija družine Venclja Pivka
- Janez Dolinar, Skofja Loka, Hafnerjevo naselje 33, ustni vir,
- Anton Dolinar, Batuje 26, Črniče, ustni vir in fotografija družine Martina Dolinarja
- Marija Rupnik, roj. Frelih, Dobračeva 55, ustni vir
- Spomini avtorja, borca Poljanske čete, januarja 1943 v Žirovskem vrhu.

ODLOMKI IZ HIŠNE KRONIKE

Izbral Tone Eniko

Prikazani odlomki so iz hišne kronike, ki je začela nastajati leta 1881, torej pred sto leti. V njej so zabeleženi predvsem pomembnejši dogodki, ki so se zgodili v družini sami ali Žireh in okolici. Zapisanih je tudi nekaj dogodkov, ki so se zgodili izven Žirov, a so bili tako ali drugače pomembni za naš kraj. Tudi ti, iz kronike izbrani zapisi so taki, ki presegajo družinski okvir. Teh podatkov ne prikazujemo zaradi kakšne posebne pomembnosti, ampak bolj zaradi zanimivosti.

Kroniko je od leta 1881 pa do leta 1933 (do svoje smrti) pisal Anton Erznožnik, Dobračeva 24 (takratna številka), od tu dalje pa Viktor Eniko, Dobračeva 128, ki kroniko še vodi in jo tudi hrani.

28. 6. 1881	So pripeljali novo uro na Dobračevo iz Javor, 160 gld.
26. 7. 1881	Je pogorela vas Dobračeva, 17 hiš, začelo pri Potočniku. Zgorel sin Martin Potočnik
7. 6. 1883	Pogorela cerkev v Goropekah, od strele in je ubila tri delavce, ki so turn popravljali: +Janeza Bogataj, + Martina Trček in + Nikolaja Sedej, n. v. m. p.
15. 7. 1883	Cesar Fran Josip v Idriji
3. 8. 1883	Umrli slikar in podobar Pavl Pleskov
12. 8. 1883	I. tombola v Žireh v "Petronovem kozolcu"
26. 8. 1883	Cesar daroval za cerkev na Dobračevi 200 gld.
1885	To leto vedno deževalo - slaba letina. Rojenih 125, umrlo 48 ljudi, poročenih 30 parov.
1., 2., 3. 4. 1886	Štelnga prvič v Idriji
12. 5. 1887	Pripeljali mašino za šivanje iz Loke oz. z Dunaja
februar 1890	Ta mesec jih je 20 umrlo - splošna bolezen povsod "gripe".
19. 9. 1891	Požar v Stari vasi: "Bahač, Homc in Likar"
16. 7. 1892	Začela voziti pošta Žiri - Gorenja vas.
21. 7. 1892	Izvoljen za župana Anton Sedej "Kamšk"
21.10. 1892	Že padel prvi sneg
14. 3. 1895	Zvečer ob 11.30 potres.... Ljubljana
18., 19. 8. 1895	So šli vojaki skozi Žiri, 87. in 97. Reg.
23. 7. 1896	Novo zvonove peljali v Ledine
1. 8. 1897	Sva šla z očetom v Ljubljano po očala
15. 3. 1898	Pripeljali novo brizgalno v Žiri
26. 3. 1898	Novi g. knezoškof v Ljubljani - Ant. Bonoventura
29. 6. 1898	So prišli prvi Sokoli iz Idrije

27. 8. 1898 So napeljali stare zvonove na Dobračevi
(I. 1773, II. 1751, III. 1836)
- 4.10. 1898 Dobili nove zvonove na Dobračevi. Izvedena lepa slovesnost...
16. 8. 1899 Je prišel knezoškof v Žiri na ogled za novo cerkev.
17. 5. 1903 Slavnostni blagoslov brizgalne na Dobračevi
20. 7. 1903 Umrl Sv. oče papež Leon XIII.
10. 9. 1903 Gorelo na Dobračevi
18. 2. 1906 Prva Sokolska veselica pri Katri
22. 4. 1906 Veselica prvega "Pevskega društva" na Dobračevi
19. 8. 1906 Šla na sv. Višarje Mar. dr. Žirovska
12. 9. 1906 So začeli zidati novo farno cerkev v Žireh
- 18.11. 1906 Blagoslov temeljnega kamna za novo cerkev
14. 5. 1907 Volitve za državni zbor.
25. 8. 1907 Druga Sokolska veselica v Novi vasi
3. 5. 1908 Blagoslov gasilskega doma v Žireh
26. 7. 1908 Ustanovni sklad izobraževalnega društva na Dobračevi
4. 8. 1908 Začetek učnega tečaja za krojače in čevljarje - 1 mesec
30. 8. 1908 Otvoritev Sokolskega doma v Stari vasi
16. 9. 1908 Obisk poslancev za vodovod na Dobračevi
17. 1. 1909 Veselica bralnega društva v Žireh pri "Petronu"
18. 3. 1909 Veselica izobraževalnega društva na Dobračevi pri "Županu"
23. 5. 1909 Veselica Orlov na Dobračevi
20. 7. 1910 Pregled stare cerkve v Žireh - vse zanič
- 20.11. 1910 Blagoslov nove farne cerkve v Žireh
25. 3. 1913 Dobili električno razsvetljavo na dom, napeljava 70 kron.
- 26., 27. 7. 1914 Mobilizacija - vse k vojakom
8. 4. 1916 To leto že pela kukavica in listje se vidi
10. 6. 1916 So se povratili Dalmatinski begunci kateri so bili tukaj na Dobračevi v nekdanji "Tomincovi" hiši, od avgusta 1914. Bilo jih je 35 in je ena ženska pokopana na Dobračevi. Bili so sicer priprosti pa še vljudni.
- 21.11. 1916 Umrl, Nj. vel. cesar Fran Josip I.

- 1917 Hudo pomanjkanje: petroleja, kave, sladkorja, koruze, moke, za kar pa še niso cene previsoke, kakor pri: blagu, cvirnu in usnju. Cvirn velja že od 3 - 5 kron, navadni cajh za hlače od 18 - 21 kron. Kontenina za srajce 9 - 10 kron, podloga pa 8 - 9 kron. Čevlji silno dragi, po 70 - 80 kron. Štefletnov in sploh podplatov ni za dobiti. Coklje moderna noša.
- Hudo pomanjkanje semenske repe, en liter velja 55 - 60 kron. Draginja vedno večja. Kamg. oblika vredna 165 - 200 kron.
- 26., 27., 28. 2. 1917 Vrgli zvonove po vseh podružnicah fare. Dali smo 19 zvonov. Samo ta večji farni je ostal. Žalostno.
8. 10. 1917 Urml dr. Janez Ev. Krek, drž. in dež. poslanec itd. itd.
30. 12. 1917 Se je dobil prvič to jesen in zimo petrolej, ki je tudi na karte - za družino polkg na mesec
- sept. 1918 Ta mesec začela splošna bolezen po vsej Evropi, z imenom: "Španska bolezen". Ni je hiše brez bolnika, tudi mrjejo zlo, bolj ženske in otroci.
3. 11. 1918 Ob treh pop. sovražnosti ustavljene - premirje
- avgust 1920 Ta mesec in do 10. sept. razsaja huda bolezen "griža". Po naši fari večkrat 5 - 6 mrličev na dan.
3. 2. 1921 Popisovanje ljudi in živine
2. 6. 1921 Določena meja med Italijo in Jugoslavijo. Po Rapalski pogodbi smo izgubili: oba Vrsnika, Korita, Breznico, Osojnico - žalne zastave-
12. 10. 1924 Blagoslov nove elektrarne na Fužinah
- 1924 in 1925 Mokrotna leta. Povsod mnogo brezposelnih, denarna kriza. Čevljarstvo pada, čipke ne gredo. Zastoj povsod.
27. 9. 1926 Katastrofa za našo faro. Povodenj, kakršnega ne pomni nobeden. Plazovi vsepovsod - pri Homcu gorelo. Električna pri Fužini zopet uničena. Voda odnesla 16 hiš, jezove, mostove, žage, mlino, kozolce. Cesta na Škofjo Loko pokvarjena. Zasutih mnogo njiv in travnikov ter uničenih gozdov - grozno razdejanje.
10. 10. 1926 Drugič povodenj
22. 1. 1928 Občni zbor Konzumnega društva Žiri, deleži po 1000 din.
6. 1. 1929 Ustava odpravljena - vlada brez parlamenta.
22. 1. 1929 Vse stranke razpuščene
15. 12. 1930 Prodana parna žaga v Žireh
15. 8. 1932 Se ukine cestna razsvetljava
1. 7. 1933 Vsi cerkveni obredi, razen sv. maše v slovenskem jeziku
9. 10. 1934 Atentat na nj. v. kr. Aleksandra
5. 10. 1936 Otvoritev mlekarne v Žireh, prvi dan 72 l mleka

- 12. 6. 1938 Prosvetni tabor v Žireh, mnogo ljudi, tudi ban dr. Natlačen.
- 16. 3. 1941 Igrali vojaki igro "Občinski tepček"
- 3. 4. 1941 Dali skoraj vse konje in veliko volov za vojsko
- 6. 4. 1941 Jugoslavija v vojni z Nemčijo

etiketa žiri

SLOVENIJALES-TRGOVINA
TOZD STANOVANJSKA OPREMA, VELEPRODAJA
LJUBLJANA, TITOVA 1

Drobtine

Ob stoletnici požara
na Dobračevi (1881)

POŽAR NA DOBRAČEVI 1881

/Iz Zgodnje Danice/

Na Dobračevi, 27. mal. serp. (Požar.) Žalostno novico Vam imam pisati. Včeraj, 26. mal. serp., nastal je pri eni hiši na Dobračevi ogenj, ki se je na vse kraje razširil. Zgorelo je 15 hiš, 2 hleva, 16 kozolcev, nekaj dervarnic in pa hlevi, ki so se s hišami stikali; dva hleva sta bila posebej zidana, in eden je bil posebno velik in naj lepši v celi fari, bilo je na njem nad 30 vozov sena in še druge klaje dosti. Ker je bil včeraj ravno praznik sv. Ane, so bili ljudje veči del v cerkvi, ko je začelo goreti, razven tega pa je bila v pol ure skoraj vsa vas v ognji. Gorelo je še celo noč in še danes ni nehalo popolnoma goreti, dasi je po noči dež pomočil.

Vedni požari! V D o b r a č e v i pri Žiréh je končanih 15 hiš z vsimi poslopji in pridelki, obleka itd. in celo en bolan mladeneč.

Na Dobračevi v ~~žiroh~~ Žirovski fari je pogorela podružna cerkev sv. Lenarta, vsi trije zvonovi so poškodovani in se morajo preliti; končana ura je bila še le letos nova in še ni bila plačana; zgorelo je cerkvene obleke za 400 gl.; samo oltarji so ostali. Zavarovani so bili vsi razun 4, se vé, da ne za toliko, kolikor je škode.

Po^ordilo in zahvala. Naslednji prečastiti gospodje, oziroma farni vradi, so darove za pogorelce na Dobračevi podpisane naravnost poslali: Matija Jeriha, spovednih v Loki, 10 gl.; Janez Demšar, župnik v Ledinah, 12 gl.; Karol Tedeschi, čupnik v Gorjah, 10 gl.; J. Sušnik, kaplan v Selcih, 5 gl.; A. Stenovic, kaplan pri sv. Križu, 2 gl.; Jernej Ramovš, župnik v Poljanah, 70 gld.; A. Jamnik, župnik v Sorici, 6 gld.; J. Jereb, župnik v Dragi, 10 gl.; L. Škufca, župnik v Leskovici, 8 gl. 40 kr.; Primož Peterlin, župnik pri sv. Lenartu, 4. gl. 95 kr.; Primož Ribnikar, župnik v Zatičini, 5 gl.; Farni vrad v Dobropolju, 2 gl. 93 kr.; M. Lavrič, župnik v Novi Oselici, 8 gl.; Fr. Boncelj, duhovni pastir v Dražgošah, 10 gl.; S. Pristov, kaplan v Ribnici, 5 gl.; Vincencij Majer, župnik v Selcih, 6 gl. 51 kr.; J. Primožič, duh. pastir na Gorah, 7 gl.; Dr. Juri^oj Sterbenc, župnik v Hrenovicah, 10 gld. 20 kr.; Martin Šlibar, dekan na Verhnikih, 8 gold.; Al. Starè, duh. pastir na Rovi, 3 gl. Skupaj 203 gl. 99 kr. - Za vse te dobrote vsem imenovanim prečastitim gospodom in njihovim faranom prav iskreno zahvalo naznanujejo pogorelci na Dobračevi in njihov duhovni pastir

V Žiréh, 20. kim. 1881.

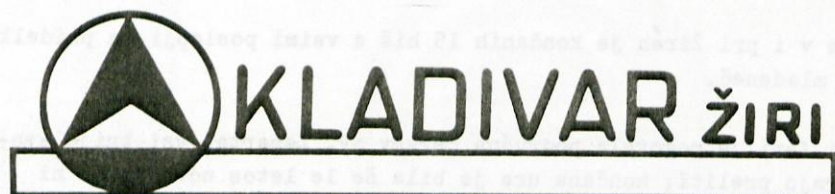
J. Vidmar./Pripis uredništva:

Pričujoči odlomki so bili objavljeni v "katoliškem cerkvenem listu" Zgodnja Danica, leto 1881, ss. 247, 250, 253, 314.

Objavljamo jih ob 100. obletnici velikega požara na Dobračevi (27. 7. 1881). V likovni

prilogi na sredi našega časopisa objavljamo tudi risbo akademskega slikarja Franja Kopača "Požar na Dobračevi 1903", ki slikovito ponazarja drugi veliki požar v tej vasi. .

Ti "vedni požari" so bili gotovo ena od spodbud za ustanovitev Gasilskega društva Dobračeva; letos praznuje 80. obletnico svojega obstoja in uspešnega delovanja/.

Tovarna elementov za avtomatizacijo

poliks žiri

tel. (064) 69 320 , 69 223

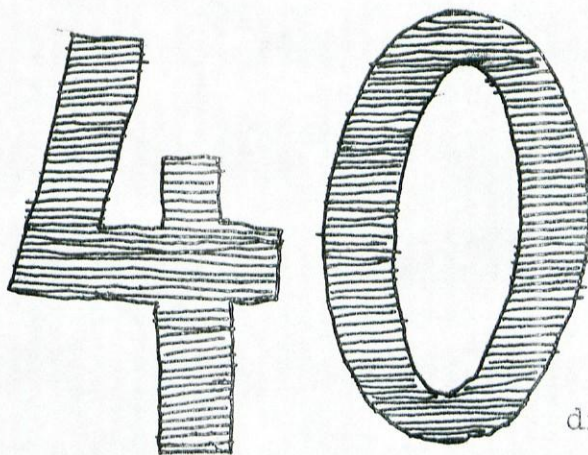
kmetijsko gozdarska zadruga

„SORA” žiri

Koyma 81

DRAGI BRALEC,

Cena te številke je

dinarjev

in ne 30, kakor je zapisano na ovitku! Zakaj? Ker so se stroški prav v zadnjem času povzpeli visoko nad načrtovane. Dejanska cena ene številke je namreč 90 dinarjev; pri čemer so upoštevani samo materialni stroški (tisk, vezava...) brez vsakršnih avtorskih in uredniških honorarjev. Tako bi radi s prodajo pokrili vsaj slabo polovico vseh stroškov. Preostalo krijejo društvena dotacija in reklame delovnih organizacij.

K likovni prilogi:

V zadnjem trenutku smo bili zaradi drugačnega načina vezave prisiljeni spremeniti vrstni red strani v likovni prilogi na koncu sredice. Če boste brali komentar pred njo, spreglejte navedbe strani in vrstnega reda, ki jih vsebuje. Spremenjeni vrstni red je namreč takle:

1. fotografije članov fotosekcije PD Žiri;
2. risbe Staneta Kosmača in Tomaža Kržišnika;
3. zgodovinski posnetki.

Razvrstitev znotraj teh rubrik je enaka prvotni.

Redakcija te številke je bila zaradi pomanjkanja časa nepopolna: lektorat je pomanjkljiv in mnogo je tehničnih slabosti. Toda, ker se na napakah učimo, obljubljam, da bomo v jesenski številki tudi v teh zadevah bolj natančni. Upamo, da nas v vaših očeh opravičita vsebinska in likovna moč te številke!

